

**2ND INTERNATIONAL LAKE VAN
SOCIAL SCIENCES CONGRESS**

15-17 MARCH, 2024 / Van, Turkiye

PROCEEDINGS BOOK

2024

2ND INTERNATIONAL LAKE VAN SOCIAL SCIENCES CONGRESS
15-17 March 2024, Van, TURKİYE

PROCEEDINGS BOOK

EDITOR:
Dr. Cebrail YAKIŞIR

ISBN: 978-625-6997-28-8

by
AKADEMİK PAYLAŞIM PLATFORMU PUBLISHING HOUSE®

All rights of this book belong Akademik Paylaşım
Platformu Publishing House
Authors are responsible both ethically and juridically
APP Publications – 2024©
Issued: 24.03.2024

CONGRESS ID

CONGRESS TITLE

2ND INTERNATIONAL LAKE VAN SOCIAL SCIENCES CONGRESS

DATE and PLACE

15-17 March 2024, Van, TÜRKİYE

ORGANIZATION

UBS-Institute of International Scientific Research and Strategy Development Association, Türkiye

CONGRESS CHAIRS

Assist. Prof. Dr. Dr. ASLI KAYA

CONGRESS COORDINATOR

Fatmannur ÇINAR
Yıldırım Beyazıt University, Türkiye

NUMBER of ACCEPTED PAPERS- (Türkiye-18, Other Countries - 8)

NUMBER OF REJECTED PAPERS- (Türkiye-12, Other Countries - 23)

PARTICIPANTS COUNTRY

Türkiye, Algeria , Nigeria, Singapore, Malaysia, Thailand, Iran, Italy– 8 Country

PRESENTATION

Oral presentation

NUMBER OF PARTICIPANTS

(Türkiye-18, Other Countries - 8)

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process

SCIENTIFIC BOARD MEMBERS

- Prof. Dr. Almaz Ulvi BINNATOVA, National Academy of Sciences of Azerbaijan
Prof.Dr.Arzu KARACA, Munzur University
Prof. Dr. Gulzar IBRAHIMOVA, Baku, Azerbaijan
Prof.Dr.Gülizar Sümer ÇAKIR, İnönü University
Prof.Dr.Naci ŞAHİN, Yozgat Bozok University
Prof.Dr.Ainur NOGAYEVA, L.N.Gumilev Eurasian National University (Kazakhstan)-Erzincan
Binali University (Turkey)
Prof.Dr.Recep YÜCEL, Kırıkkale University
Prof.Dr.Şebnem YÜCEL, Yücel-Selçuk University
Prof. Dr. Selçuk BALI, Selçuk University
Prof.Dr. Sinem SOMUNOĞLU SECOND Bursa Uludag University
Prof. Dr. Anderi JEAN, Gas Petroleum University of Romania
Prof. Dr. Mahire HÜSEYNOVA - Azerbaijan State Pedagogy University
Prof.Dr.Basim ALHADIDI, Albalqa Applied University, Jordan
Prof.Dr.Ashraf M. A. AHMAD, Princess Sumya University for Technology, Amman,Jordan
Prof.Dr. Raymond KOSALA, The Loseph Wibowo Center for Advanced Learning, Jakarta,
Indonesia
Prof. Dr. Yaşar Hamza OCAK, Kütahya Dumlupınar University
Prof. Dr. Wen-Lin YANG, Dean, National University of Tainan, Taiwan
Prof. Dr. Müjdat AVCI, Osmaniye Korkut Ata University
Assoc. Prof. Dr. Canan CEYLAN, Istanbul Nişantaşı University
Assoc. Prof. Dr. Ülhak ÇİMEN Atatürk University Faculty of Communication
Assoc.Prof. Dr.Aytekin ZEYNALOVA, Baku State University
Assoc. Prof. Dr. Fahri ÖZSUNGUR, Mersin University
Assoc. Prof. Dr. Gönül SAMEDOVA - Azerbaijan State Pedagogy University
Assoc. Prof. Ruslan ABDULLAYEV - Azerbaijan National Academy of Sciences
Assoc. Prof. Dr. Ergün AKTÜRK, Atatürk University
Assoc. Prof. Dr. Nermin DEMİRKOL, Kocaeli University
Assoc. Prof. Dr. Fatma KÖPRÜLÜ, Near East University, Cyprus
Assoc. Prof. Dr.Melda Medine SUNAY, Bursa Technical University
Assoc. Prof. Dr. Mesut BULUT Atatürk University
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir KIRBAŞ Atatürk University
Assoc. Prof. Dr. Münevver BAYAR, Social Security Institution, Turkey
Dr. Usman Ghani, PhD - Institute of Management Sciences Peshawar, Pakistan
Dr. Katarzyna Czech, PhD - Warsaw University of Life Sciences, Poland
Dr. Yuriy Danko, PhD - Sumy National Agrarian University, Ukraine
Dr. Olena Melnyk, PhD - Sumy National Agrarian University, Ukraine
Dr. Michal Wojtaszek, PhD- Warsaw University of Life Sciences, Poland
Dr. Maral Jamalova, PhD - Szent Istvan University, Hungary
Dr. Nicholas Imbeah, PhD - Takoradi Technical University , Ghana
Dr. Harshavardhan Reddy Kummitha, PhD - Budapest Business School, Hungary
Assist. Prof. Dr. Ananda MAJUMDAR, North Central Theological Seminary, Minneapolis, USA
Dr.MUHAMMAD FAISAL, Allama Iqbal Open University,Ministry of Human Rights
Commission, Pakistan
Dr. Keshab Chandra MANDAL, Kolkata, India
Dr. Chems Eddine BOUKHEDIMI, University of Tizi Ouzou, Department of commerce. Marketing
Management. Algeria
Dr. Subhashish DEY, Civil Engineering Department, Gudlavalleru Engineering College,
Gudlavalleru, Andhra Pradesh, India

ORGANIZING BOARD MEMBERS

Assoc. Prof. Dr. Dr. Nurhan Varışlı

Assoc.Prof.Dr. Can YARDIMCI, Afyon Kocatepe University

Assist. Prof. Dr. Aslı KAYA, Istanbul Gelisim University

Assist. Prof. Dr. Ananda MAJUMDAR, North Central Theological Seminary, Minneapolis, USA

Dr. Keshab Chandra MANDAL, Kolkata, India

Dr. Muhammad Zia-ur-Rehman, Universiti Malaya, Malaysia & NDU, Pakistan

Prof. Dr. Leman KUZU, Istanbul Kültür University

Dr. Nadire KANTARCIOĞLU, UBSDER, Türkiye

2nd International Lake Van Congress

15-17 March, 2024 / Van, Turkey

Meeting ID: 865 8136 8529

Passcode: 151617

[https://us06web.zoom.us/j/86581368529?pwd=ymydgNxAwY0cQWYILBPS
NGqt6Rvr6t.1](https://us06web.zoom.us/j/86581368529?pwd=ymydgNxAwY0cQWYILBPSNGqt6Rvr6t.1)

Participant Countries: 10 countries

Önemli, Dikkatle Okuyunuz Lütfen

- ❖ Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildiriler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- ❖ Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak “Meeting ID or Personal Link Name” yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- ❖ Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- ❖ Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- ❖ Uygulama tablet, telefon ve PC’lerde çalışıyor.
- ❖ Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 5 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- ❖ Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- ❖ Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

Dikkat Edilmesi Gerekenler- TEKNİK BİLGİLER

- ◆ Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- ◆ Zoom’da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- ◆ Kabul edilen bildiri sahiplerinin mail adreslerine Zoom uygulamasında oluşturduğumuz oturuma ait ID numarası gönderilecektir.
- ◆ Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir
- ◆ Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır

Önemli, Xahiş edirik diqqətlə oxuyasınız

- ❖ Konfransımızda Yazı Qaydalarına uyğun göndərilmiş və elmi komissiyadan keçən məruzələr üçün online (video konfrans şəklində) çıxış imkanı veriləcəkdir.
- ❖ Online məruzə üçün <https://zoom.us/join> linki üzərindən daxil olaraq “Meeting ID or Personal Link Name” yerinə ID nömrəsinə daxil olaraq konfransa qoşula bilərsiniz.
- ❖ ZOOM tətbiqi pulsuzdur və yeni hesab açmağa ehtiyac yoxdur
- ❖ ZOOM tətbiqi qeydiyyatdan keçmədən istifadə edilə bilər
- ❖ Tətbiq planşet, telefon və kompyuterlərdə mümkündür
- ❖ Hər iclasda məruzəçilər məruzə saatından 5 dəqiqə əvvəl konfransa bağlanmış olmaları lazımdır
- ❖ Bütün konfrans iştirakçıları canlı qoşularaq bütün məruzələri izləyə bilərlər.
- ❖ Moderator – iclasdakı çıxış və elmi diskussiyalar (sual-cavab) hissəsindən məsuldurlar

Nəzər Yetirilməsi Vaxib Olanlar – TEXNİKİ BİLGİLƏR

- ◆ Kompyuterlərinizdə mikrafon olduğuna və saz vəziyyətdə olmasına əmin olmalısınız.
- ◆ ZOOM-da ekran paylaşma xüsusiyyətini bacarmalısınız
- ◆ Qəbul edilən məqalə sahiblərinin mail adresinə ZOOM tətbiqindəki linkə aid ID nömrəsi göndəriləcəkdir.
- ◆ Sertifikatlar konfransdan sonra sizlərə PDF olaraq göndəriləcəkdir.
- ◆ Konfrans programında yer və saat dəyişikliyi kimi tələblər nəzərə alınmayacaqdır.

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- ❖ To be able to attend a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- ❖ The Zoom application is free and no need to create an account.
- ❖ The Zoom application can be used without registration.
- ❖ The application works on tablets, phones and PCs.
- ❖ The participant must be connected to the session 5 minutes before the presentation time.
- ❖ All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- ❖ Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

- ◆ Make sure your computer has a microphone and is working.
- ◆ You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- ◆ Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- ◆ Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.

Session-1 / Hall-1		
17.03.2024 / 11:00 - 13:00 (Ankara Local Time)		
Moderator: Dr. Nuri KARACA		
Zoom Meeting ID: 865 8136 8529 / Zoom Passcode: 151617		
AUTHOR(S)	AFFILIATION	TITLE
ATILLA ERDEMİRÇİ	Hitit Üniversitesi	ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞININ İNŞASI
ATILLA ERDEMİRÇİ FURKAN ÇAPOĞLU	Hitit Üniversitesi	OSMANLI DÖNEMİ SİYASAL PARTİLERİNİN OLUŞUMU VE İDEOLOJİK OLARAK DEĞERLENDİRİLMELERİ
Bengü KAYIARSLAN Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali EKEMEN	Akdeniz Karpaz Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, KKTC Lefke Avrupa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, KKTC	ÖZ LİDERLİK VE YÖNETSEL YETKİNLİK İLİŞKİSİNDE KARIYER TATMİNİNİN ARACILIK ROLÜ
Ress. Assist. Dr. Nuri KARACA	İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	ALGILANAN POZİTİF LİDERLİĞİN ÖRGÜT YARARINA ETİK DIŞI DAVRANIŞLARA ETKİSİNDE PSİKOLOJİK GÜVENLİĞİN ARACILIK ROLÜ
Ress. Assist. Sürreya KAVAL	Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Arap Dili ve Edebiyatı A.B.D	REVİZYONİST ORYANTALİSTLERİN KIRAATLARA VE KURANIN KAYNAĞINA YAKLAŞIMI
Yeliz ÖZDEMİR	Bursa Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Bursa	İRAK'TAKİ VEKALET SAVAŞLARININ TÜRKİYE'NİN SINIR GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ
Assoc. Prof. Dr. Selim DURAMAZ	Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi	TÜRKİYE YÜZYILI VİZYONU'NDA BANKACILIĞIN ROLÜ
Assist. Prof. Dr. Aysun KAYA DENİZ	İstanbul Gelişim Üniversitesi	TRANSMEDYA HİKAYE ANLATICILIĞI BAĞLAMINDA ÇOCUK VE TÜKETİM
Furkan ÇAPOĞLU	Hitit Üniversitesi	"FAŞİST DEVLET ANLAYIŞININ CARL SCHMİTTİN DÜŞÜNCELERİ EKSENİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ "
Furkan ÇAPOĞLU	Hitit Üniversitesi	ALMAN MUHAFAZAKÂR DÜŞÜNCENİN GELENEKSEL MUHAFAZAKÂR DÜŞÜNCEDEDEN FARKLILIKLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Session-1 / Hall-2		
17.03.2024 / 11:00 -13:00 (Ankara Local Time)		
Moderator: Assist. Prof. Dr. Bahar BAYSAL KAR		
Zoom Meeting ID: 865 8136 8529 / Zoom Passcode: 151617		
AUTHOR(S)	AFFILIATION	TITLE
Kamila Khudaverdiyeva Dr. Öğr. Üyesi Doç. Fatma Nur ŞENGÜL	İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü	SERİ KATİLLERİN MEDYADA GÖSTERİMİ VE TOPLUMSAL ALGI: NİTEL BİR ARAŞTIRMA
Mehmet Enis ACAR Prof. Dr. Cengiz ÇAĞLA	Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	TÜRKİYE'DE SAĞ POPÜLİZM: ZAFER PARTİSİ ÖRNEĞİ
Zeynep Seray ÖZGEN Prof. Dr. Yavuz ERİŞEN	Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü	LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ REHBERLİK BECERİLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ
Fatmanur ALKAZAK Dr. Öğr. Üyesi Doç. Fatma Nur ŞENGÜL	İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü	SANAL BAĞLANTILARIN GERÇEK YALNIZLIKLA İLİŞKİSİ: LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI VE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ YALNIZLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ
Ayşe İkra Mermer Assoc. Prof. Dr. Fatma Nur ŞENGÜL	İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi	SOSYAL MEDYADA YAPAY ZEKANIN KULLANIMININ OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA
Assist. Prof. Dr. Bahar BAYSAL KAR	Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN PİYASA YAPISINA ETKİSİ VE SERVET EŞİTSİZLİĞİ
Ress. Assist. Ahmed Dırar GÜNGÖRDÜ	İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı	GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ YABANCILARIN KAYIT DIŞI İSTİHDAMI SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
Hakan İPEK Assoc. Prof. Dr. Gökçen ÇATLI	İstanbul Aydın Üniversitesi	LİSELERDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN TEMEL MOTİVASYON KAYNALARININ İNCELENMESİ

Session-1 / Hall-3 17.03.2024 / 10:00 - 12:00 (Ankara Local Time) Moderator: Dr. A. O. Akanbi		
Zoom Meeting ID: 865 8136 8529 / Zoom Passcode: 151617		
AUTHOR(S)	AFFILIATION	TITLE
Federica Cornali	University of Turin, Italy	THE STRANGE RELATIONSHIP BETWEEN LITERACY AND WELL-BEING: THE RESULTS OF AN INTERNATIONAL SURVEY WITH SPECIAL FOCUS ON ITALY
Kalayanee Koonmee	National Institute of Development Administration, Bangkok 10240, Thailand	DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL JUSTICE IN INCENTIVE ALLOCATION OF THE THAI PUBLIC SECTOR
Javadi Maryam	Social Science Group, Payame Noor University(PNU), Iran	DEGREE AND THE EFFECT OF ORDER IN THE FAMILY ON VIOLENCE AGAINST WOMEN (VAW)
Safae Safiollah , Javadi Maryam	Social Science Group, Payame Noor University(PNU), Iran	EFFECT OF THE INTERNET ON SOCIAL CAPITAL
Dr.Chems Eddine BOUKHEDIMI	University of Tizi Ouzou. Department of commerce. Management Marketing Algeria	SOFT DRINKS MARKET
Norasrudin S., Redzuan P.	South East Asia Malaysia, Malaysia	CHARACTERISTICS THAT FUTURE TEACHERS SHOULD POSSESS
Oon-Seng Tan	National Institute of Education, Nanyang Technological University, Singapore	PROBLEM-BASED LEARNING APPROACH TO HUMAN COMPUTER INTERACTION
Aishat A. Yusuf, Dr. A. O. Akanbi	Department of Science Education, University of Ilorin, Ilorin, Nigeria	ASSESSMENT OF THE USE OF PROJECTED-MEDIA IN LEARNING OF BASIC SCIENCE AND TECHNOLOGY IN UPPER-BASIC SCHOOLS IN ILORIN, KWARA STATE

Session-1 / Hall-4 17.03.2024 / 11:00-13:00 (Ankara Local Time) Moderator: Assist. Prof. Dr. Murat TAŞTAN	
Zoom Meeting ID: 865 8136 8529 / Zoom Passcode: 151617	

AUTHOR(S)	AFFILIATION	TITLE
Assist. Prof. Dr. Hilmi Saygın SUCUOGLU	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	MİNİ KABLOSUZ ŞARJ İSTASYONUNUN TASARIMI VE PROTOTİP ÜRETİMİ
Assist. Prof. Dr. Hilmi Saygın SUCUOGLU	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	MİNİ ROBOTİK KOL MÜHENDİSLİK TASARIMI VE ANALİZİ
Mustafa TOMBUL Hakan KAZAN	Amasya Üniversitesi	BOMBA İMHA UZMANI ELBİSESİNDE KULLANILAN KOMPOZİT MALZEMELERİN İNCELENMESİ
Burhan GÖK Assist. Prof. Dr. Mehmet Şükrü ADİN	Batman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Batman Üniversitesi, Beşiri OSB MYO	FARKLI KAYNAK TEKNOLOJİLERİ İLE KAYNAK YAPILAN API STANDARDI ÇELİKLERİN KAYNAK KUSURLARININ ARAŞTIRILMASI
Görkem AÇAY Assist. Prof. Dr. Celal GÜNGÖR	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	İŞ GÜVENLİĞİ AÇISINDAN MERDİVEN TASARIMLARI
Hüsna TOKEL Prof. Dr. Ertan GÜNER	Gazi Üniversitesi	KAPASİTELİ ARAÇ ROTALAMA PROBLEMİ İÇİN DEĞİŞKEN KOMŞU İNİŞ VE TAVLAMA BENZETİMİ HİBRİT SEZGİSELİ
Begümsu BAŞARAN Assist. Prof. Dr. Cem ÖZKURT	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	DOĞAL DİL İŞLEMEDE KONU MODELLEME ALANINDA LATENT DIRICHLET ALLOCATION ÇALIŞMASI
Assist. Prof. Dr. Murat TAŞTAN	Erciyes Üniversitesi	HAVA ÖN ISITMALI MODEL BİR YAKICIDA PROPANE YANMASININ SAYISAL İNCELENMESİ

Session-1 / Hall-5 17.03.2024 / 11:00 - 13:00 (Ankara Local Time) Moderator: Dr. Nadire KANTARCIOĞLU Zoom Meeting ID: 865 8136 8529 / Zoom Passcode: 151617		
AUTHOR(S)	AFFILIATION	TITLE
Dr. Zuhal UZUNYAYLA	Muğla Eğitim ve Araştırma Hastanesi	2023 YILI YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA; İNSAN HAKLARI VE BİYOTIP SÖZLEŞMESİ
Uzm. Dr. Şeyma ÇİÇEK Prof. Dr. Songül YALÇIN	Etimesgut Şehir Sait Ertürk Devlet Hastanesi	ANNELERİN ÇALIŞMA DURUMUNUN EMZİRMEYE ETKİSİNİN İNCELENMESİ
Bengisu AKOĞLU Sevgi DAĞLI	İstanbul Üniversitesi	RESPIRATUAR DİSTRES SIKINTISINA EŞLİK EDEN KONJENİTAL PNÖMONİ VE NEONATAL NEKROTİZAN ENTEROKOLİT TANILI PRETERM BEBEĞİN HEMŞİRELİK YÖNETİMİ: OLGU SUNUMU
Meral MADENOĞLU KIVANÇ Ayke Nisa ÇETİN Emre Eser SABA	İstanbul Kültür Üniversitesi	SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNDE NOMOFOBİ VE KAYGI DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
Dr. Debasish Sahoo	Department of Biotechnology, Chattishgarh Swami Vivekanand Technical University, Bhilai, Chattishgarh, India	HERBAL FORMULATIONS AS POTENTIAL ALTERNATE & PROSPECTIVE MEDICAMENTS DURING COVID-19 PANDEMIC FOR PUBLIC HEALTH
Amira, A. Goma, U. E. Mahrous	Faculty of Veterinary Medicine, Alexandria University, Egypt	CHANGES IN BEHAVIOR AND LEARNING ABILITY OF RATS INTOXICATED WITH LEAD
Gheorghe Solcan, Carmen Solcan	University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine of Iasi, Faculty of Veterinary Medicine, Clinics Department, Aleea Mihail Sadoveanu, No.8, cod 700489, Iasi Romania	THE IMPACT OF COPPER AND ZINC DEFICIENCY ON MILK PRODUCTION PERFORMANCES OF INTENSIVELY GRAZED DAIRY COWS ON THE NORTH-EAST OF ROMANIA
Dr. Koichi Harada	Department of Information Engineering of the Graduate School of Engineering in Hiroshima University, Japan	BREAST SKIN-LINE ESTIMATION AND BREAST SEGMENTATION IN MAMMOGRAMS USING FAST-MARCHING METHOD

Session-1 / Hall-6 17.03.2024 / 10:00 - 12:00 (Ankara Local Time) Moderator: Juliana Panova		
Zoom Meeting ID: 865 8136 8529 / Zoom Passcode: 151617		
AUTHOR(S)	AFFILIATION	TITLE
Marzieh Moosavi-Nasab, Ali R. Yousefi	Department of Food Science and Technology, College of Agriculture, Shiraz University, Shiraz, I.R.Iran	INVESTIGATION OF PHYSICOCHEMICAL PROPERTIES OF THE BACTERIAL CELLULOSE PRODUCED BY GLUCONACETOBACTER XYLINUS FROM DATE SYRUP
Amer Draa, Mohammed Boulemden	Batna University, Algeria	ON THE ANALYSIS OF A COMPOUND NEURAL NETWORK FOR DETECTING ATRIO VENTRICULAR HEART BLOCK (AVB) IN AN ECG SIGNAL
Fouzia Alsabah Shaikh, Anjali Ghosh	Psychology Research Unit, Indian Statistical Institute, India	EXPLORING LIFE MEANINGFULNESS AND ITS PSYCHOSOCIAL CORRELATES AMONG RECOVERING SUBSTANCE USERS – AN INDIAN PERSPECTIVE
Juliana Panova	Director of the International Psychological Services and an associate of the Center for Psychological Services, USA	TREATMENT OR RE-VICTIMIZING THE VICTIMS
Salama Meghriche, Amer Draa	Batna University, Algeria	ON THE ANALYSIS OF A COMPOUND NEURAL NETWORK FOR DETECTING ATRIO VENTRICULAR HEART BLOCK (AVB) IN AN ECG SIGNAL
M. Kalichová	Mgr. Miriam Kalichová PhD., Faculty of Sports Studies, Masaryk University, Czech Republic	BIOMECHANICAL ANALYSIS OF THE BASIC CLASSICAL DANCE JUMP – THE GRAND JETÉ

Session-1 / Hall-7 17.03.2024 / 10:00 - 12:00 (Ankara Local Time) Moderator: Assist. Prof. Dr. Mahnaz Mahmoudi Zarandi Zoom Meeting ID: 865 8136 8529 / Zoom Passcode: 151617		
AUTHOR(S)	AFFILIATION	TITLE
Hadis Askarifar, Maryam Sheikh	Zanjan University, Iran	MULTI-VIEW NEURAL NETWORK BASED GAIT RECOGNITION
Assist. Prof. Dr. Mahnaz Mahmoudi Zarandi	Qazvin Islamic Azad University,Iran	ANALYSIS ON IRANIAN WIND CATCHER AND ITS EFFECT ON NATURAL VENTILATION AS A SOLUTION TOWARDS SUSTAINABLE ARCHITECTURE
Kayoko Yamamoto	National University of Electro- Communications Tokyo, Japan	COMPARISON OF THE GARDEN CITY CONCEPT AND GREEN BELT CONCEPT IN MAJOR ASIAN AND OCEANIC CITIES
Nazirah Zainul Abidin	Building and Planning, Science University of Malaysia	SUSTAINABLE CONSTRUCTION IN MALAYSIA – DEVELOPERS- AWARENESS
Jamal Fathi Abu Hasna	Near East University, Electrical & Electronics Engineering Department, North Cyprus	SIGNATURE RECOGNITION USING CONJUGATE GRADIENT NEURAL NETWORKS
Nabil A. Ahmed	Electrical Engineering Department, Assiut University Egypt	THREE-PHASE HIGH FREQUENCY AC CONVERSION CIRCUIT WITH DUAL MODE PWM/PDM CONTROL STRATEGY FOR HIGH POWER APPLICATIONS
Hiroshi Abe, Minoru Nakayama	Graduate School of Decision Science and Technol- ogy, Tokyo Institute of Technology, Japan	AN INVESTIGATION INTO KANJI CHARACTER DISCRIMINATION PROCESS FROM EEG SIGNALS
Rui Antunes, Fernando V. Coito	University of Lisbon, Quinta da Torre, 2829-516, Caparica, Portugal	A COGNITIVE MODEL FOR FREQUENCY SIGNAL CLASSIFICATION
Chutima Prommak, Airisa Jantaweetip	School of Telecommunication Engineering, Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima, 30000 Thailand	HYBRID ASSOCIATION CONTROL SCHEME AND LOAD BALANCING IN WIRELESS LANS

CONTENT

CONGRESS ID	I
SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE	II
PHOTO GALLERY	III
PROGRAM	IV
CONTENT	V

Yazar	Başlık	Sayfa
ATILLA ERDEMİRCİ	ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞININ İNŞASI	1
ATILLA ERDEMİRCİ FURKAN ÇAPOĞLU	OSMANLI DÖNEMİ SİYASAL PARTİLERİNİN OLUŞUMU VE İDEOLOJİK OLARAK DEĞERLENDİRİLMELERİ	3
Bengü KAYIARSLAN Mehmet Ali EKEMEN	ÖZ LİDERLİK VE YÖNETSEL YETKİNLİK İLİŞKİSİNDE KARIYER TATMİNİNİN ARACILIK ROLÜ	5
Nuri KARACA	ALGILANAN POZİTİF LİDERLİĞİN ÖRGÜT YARARINA ETİK DIŞI DAVRANIŞLARA ETKİSİNDE PSİKOLOJİK GÜVENLİĞİN ARACILIK ROLÜ	22
Sürreya KAVAL	REVİZYONİST ORYANTALİSTLERİN KIRAATLARA VE KURANIN KAYNAĞINA YAKLAŞIMI	24
Yeliz ÖZDEMİR	IRAK'TAKİ VEKALET SAVAŞLARININ TÜRKİYE'NİN SINIR GÜVENLİĞİNE ETKİLERİ	30
Selim DURAMAZ	TÜRKİYE YÜZYILI VİZYONU'NDA BANKACILIĞIN ROLÜ	45
Aysun KAYA DENİZ	TRANSMEDYA HİKÂYE ANLATICILIĞI BAĞLAMINDA ÇOCUK VE TÜKETİM	47
Furkan ÇAPOĞLU	FAŞİST DEVLET ANLAYIŞININ CARL SCHMITTİN DÜŞÜNCELERİ EKSENİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ	49
Furkan ÇAPOĞLU	ALMAN MUHAFAZAKÂR DÜŞÜNCENİN GELENEKSEL MUHAFAZAKÂR DÜŞÜNCEDE FARKLILIKLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME	52
Kamila KHUDAVERDİYEVA Fatma Nur ŞENGÜL	SERİ KATİLLERİN MEDYADA GÖSTERİMİ VE TOPLUMSAL ALGI: NİTEL BİR ARAŞTIRMA	55
Mehmet Enis ACAR Cengiz ÇAĞLA	TÜRKİYE'DE SAĞ POPÜLİZM: ZAFER PARTİSİ ÖRNEĞİ	57
Hakan İPEK Gökçen ÇATLI	LİSELERDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN TEMEL MOTİVASYON KAYNAKLARININ İNCELENMESİ	59
Fatmanur ALKAZAK Fatma Nur ŞENGÜL	SANAL BAĞLANTILARIN GERÇEK YALNIZLIĞA İLİŞKİSİ: LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI VE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ YALNIZLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	69
Ayşe İkra MERMER Fatma Nur ŞENGÜL	SOSYAL MEDYADA YAPAY ZEKÂNIN KULLANIMININ OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA	71

Bahar BAYSAL KAR	BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN PİYASA YAPISINA ETKİSİ VE SERVET EŞİTSİZLİĞİ	73
Ahmed Dırar GÜNGÖRDÜ	GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ YABANCILARIN KAYIT DIŞI İSTİHDAMI SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	75
Hakan İPEK Gökçen ÇATLI	LİSELERDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN TEMEL MOTİVASYON KAYNALARININ İNCELENMESİ	88
Federica CORNALİ	THE STRANGE RELATIONSHIP BETWEEN LITERACY AND WELL-BEING: THE RESULTS OF AN INTERNATIONAL SURVEY WITH SPECIAL FOCUS ON ITALY	90
Kalayanee KOONMEE	DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL JUSTICE IN INCENTIVE ALLOCATION OF THE THAI PUBLIC SECTOR	91
Javadi MARYAM	DEGREE AND THE EFFECT OF ORDER IN THE FAMILY ON VIOLENCE AGAINST WOMEN (VAW)	92
Safae SAFİOLLAH Javadi MARYAM	EFFECT OF THE INTERNET ON SOCIAL CAPITAL	93
Norasrudin S., Redzuan P.	CHARACTERISTICS THAT FUTURE TEACHERS SHOULD POSSESS	94
Oon-Seng TAN	PROBLEM-BASED LEARNING APPROACH TO HUMAN COMPUTER INTERACTION	95
Aishat A. Yusuf, A. O. Akanbi	ASSESSMENT OF THE USE OF PROJECTED-MEDIA IN LEARNING OF BASIC SCIENCE AND TECHNOLOGY IN UPPER-BASIC SCHOOLS IN ILORIN, KWARA STATE	96
Chems Eddine BOUKHEDIMI	SOFT DRINKS MARKET	97

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞININ İNŞASI
THE CONSTRUCTION OF THE UNDERSTANDING OF NATIONALISM IN THE
EARLY REPUBLICAN PERIOD

ATILLA ERDEMİRÇİ

Hitit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID ID: 0000-0002-2014-5675

Özet

Fransız Devrimi ile yeni bir dünya düzeni ortaya koyan milliyetçilik akımı ve bu devrimin etkileri imparatorluk yapısına sahip birçok devleti derinden etkilemiştir. İmparatorlukların parçalanmasına, dağılmasına ve ardından yıkılmalarına neden olan bu devrim dönemin imparatorlularından birisi olan Osmanlı İmparatorluğunu da etkisi altına almıştır. Osmanlı İmparatorluğu bu akımdan fazla etkilenmiş ve imparatorluk bünyesinden birden fazla ulus ayrılarak kendi devletlerini kurmuşlardır. Osmanlı İmparatorluğu daha fazla etkilenmemek için birkaç fikir akımı üzerinden yeni yöntemler denemiş fakat içlerinde sadece Türkçülük fikir akımı etkisini göstermiştir. Tabii ki Türkçülük fikir akımı ise imparatorluğu ayakta tutmak maksadı ile değil de esas itibari ile elde kalan topraklarda özellikle Anadolu'da kalan Türkler ile çağın gerekliliği içerisinde yeni bir düzenli devlet kurma gayreti içinde olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu millet kavramını daha çok dinsel bir birliktelik üzerinden kullanıyordu ve milli bir birlikteliği sağlayan bir anlayış içerisinde değildi. Milliyetçilik fikrini devletin kuruluş zemini kabul ederek kurulan yeni Türk Devleti ve milliyetçilik fikrinin Türk topraklarındaki öncü isimleri öncelikle millet tanımını; kolektif hafıza, dil birliği, kültür birliği ve aidiyet duygusu gibi esaslar üzerinden yeniden yapmışlardır. Sıralanan esaslar göz önüne alınarak bir milliyetçilik anlayışına sahip olan yeni Türk Devleti. Devletin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk, Türk Devletinde bir ulusal birlik sağlama gayretinde olmuş sadece milliyetçiliği vatandaşlık bağı üzerinden değerlendirmemiş, bu birlikteliği hem iç siyasette hem dış siyasette bazı dayanaklar ile temellendirmek için kültürel çalışmalar da yapmıştır. Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorisi gibi çalışmalar üzerinden Türk Milleti'nin medeniyetini ve asilliğini ortaya koymaya çalışarak hem iç siyasette bir tarih ve dil birliği sağlama gayreti içinde olmuş hem dış siyasette Türk Milleti'nin yüceltilmesine gayret göstermiştir. Atatürk'ün milliyetçilik anlayışını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temel kuruluş ilkesi olan milletçilik fikrinin temel taşlarını oluşturan yaklaşımlarda ve fikirsel zemininde Ziya Gökalp'in ve onun çalışması olan Türkçülüğün Esasları adlı eserin etkisi oldukça hissedilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fransız Devrimi, Millet Kavramı, Atatürk ve Milliyetçilik, Ziya Gökalp, Tarih Tezi.

Abstract

The current of nationalism, which revealed a new world order with the French Revolution, and the effects of this revolution have deeply affected many states with an imperial structure. This revolution, which caused the empires to disintegrate, disintegrate and then collapse, also brought the Ottoman Empire, one of the empires of the period, under its influence. The Ottoman Empire was heavily influenced by this trend and more than one nation separated from the empire and established their own states. The Ottoman Empire tried new methods through several currents of ideas in order not to be influenced more, but only the current of Turkism ideas showed its influence among them. Of course, the current of Turkism ideas, on the other hand, has been in an effort to establish a new orderly state in the necessity of the era, especially with the Turks remaining in Anatolia, mainly in the lands that remained in the possession, not with the aim of keeping the empire afloat. The Ottoman Empire used the concept of nation more through a religious unity and was not in an understanding that ensured a national unity. The new Turkish State, established by accepting the idea of nationalism as the foundation ground of the state, and the leading names of the idea of nationalism on Turkish soil have primarily reconstructed the definition of nation based on principles such as collective memory, language unity, cultural unity and a sense of belonging. The new Turkish State, which has an understanding of nationalism taking into account the listed principles. Mustafa Kemal Atatürk, the founding leader of the state, made an effort to ensure national unity in the Turkish State, not only evaluated nationalism through the bond of citizenship, but also carried out cultural studies to base this unity with some foundations both in domestic and foreign politics. By trying to reveal the civilization and nobility of the Turkish Nation through studies such as the History Thesis and the Güneş Theory of Language, he has made an effort to ensure a unity of history and language in domestic politics and has strived to glorify the Turkish Nation in foreign politics. The influence of Ziya Gökalp and his work, The Principles of Turkism, can be felt quite a lot in the approaches and intellectual background that form the cornerstones of Atatürk's understanding of nationalism and the idea of nationalism, which is the basic founding principle of the Republic of Turkey.

Keywords: The French Revolution, the Concept of Nation, Atatürk and Nationalism, Ziya Gökalp, History Thesis.

**OSMANLI DÖNEMİ SİYASAL PARTİLERİNİN OLUŞUMU VE İDEOLOJİK
OLARAK DEĞERLENDİRİLMELERİ**
THE EMERGENCE OF POLITICAL PARTIES OF THE OTTOMAN PERIOD AND
THEIR IDEOLOGICAL

ATILLA ERDEMİRÇİ

Hitit Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID ID: 0000-0002-2014-5675

FURKAN ÇAPOĞLU

Hitit Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID ID: 0000-0003-1378-0192

Özet

Osmanlı Siyasal Hayatı Abdülhamit'in istibdat yönetimi altında zor bir süreçten geçmiştir. İnsan haklarının ve siyasal hakların olmadığı bir yönetim altında ezilen bir toplum olarak hayata devam ediyorlardı. Avrupa'ya eğitim almak için giden gençler Avrupa'da topluma verilen sosyal ve siyasal hakları, toplumun da yönetime katıldığını ve özgürlük iklimi içerisinde daha güzel bir yaşam sürdürdüklerini görünce bu yaşam tarzından ve siyasal ortamdan etkilendiler. Yaşamış oldukları bu etki neticesinde Avrupa'dan esinlendikleri anayasal düzenin sağlamış olduğu huzur ve özgürlük iklimini kendi ülkelerinde de sağlamaya çalışma gayretinde oldular. İlk aşamada fikir kulüpleri ile bir araya gelmeyi başaran gençler daha sonraları yayın organları ve çıkarmış oldukları gazeteler ile bu ideallerini Osmanlı toplumuna duyurmaya çalıştılar. Yaşana bu gelişmeler sonucunda toplumun bazı kesimlerinden destek bulmaları sayesinde daha da teşkilatlı bir yapıya bürünme gayretinde olup bu kulüpleri ilk etapta bir cemiyete daha sonraları ise siyaset zeminine taşıyarak fırkalara ve partilere dönüştürdüklerini görüyoruz. Avrupa'da harekete geçen ve daha sonra bu hareketi ülke içine taşıyan gruba Jön Türkler ya da Genç Osmanlılar denilmektedir. Birinci Meşrutiyetin ilanı sonrası elde edilen bazı haklar doğrultusunda siyaset sahnesinde daha da aktif rol almaya başlayan bu kişiler İttihat ve Terakki Cemiyetine dönüşerek Türkçülük ideolojisini siyaset sahnesine sokmanın ilk adımlarını atacaklardır. Birinci Meşrutiyet Osmanlı-Rus savaşı nedeniyle kısa sürecektir. Akabinde 1908 yılında yine İttihat ve Terakki Cemiyetinin silahlı güçlerinin etkisi ile İkinci Meşrutiyet ilan edilecek ve Osmanlı Siyasal Hayatında birçok farklı fikir ve amaç üzerine cemiyetler, fırkalar ve partiler siyaset sahnesinde yer alacaktır. Türkçülük ideolojisi ile siyasette yer alan İttihat ve Terakki, sosyalizm Fikri ile Osmanlı Sosyalist Fırkası, Adem-i Merkeziyetçi yapısı ile Hürriyet ve İtilaf ve yine demokratik yapının korunması gayesinde olan Osmanlı Demokrat fırkası, muhafazakâr yapısı ile Ahrar Fırkasını siyaset sahnesinde birçok farklı fikrin varlığını görmüş oluyoruz.

Anahtar Kelimeler: Patrimonyal Rejim, Fırka, Muhafazakârlık, Sosyalizm, Türkçülük, İttihat ve Terakki.

Abstract

Ottoman Political Life went through a difficult period under the autocratic rule of Abdulhamit. They were continuing life as an oppressed society under an administration without human rights and political rights. Young people who went to Europe to get an education were impressed by this lifestyle and political environment when they saw the social and political rights given to society in Europe, that society also participates in government and lives a more beautiful life in a climate of freedom. As a result of this influence they experienced, they made an effort to try to ensure the climate of peace and freedom provided by the constitutional order they were inspired by from Europe in their own countries. The young people who managed to get together with the opinion clubs at the first stage later tried to announce these ideals to the Ottoman society through the media organs and newspapers they published Decently. As a result of these developments, we see that they are trying to take on an even more organized structure thanks to finding support from some segments of society and turning these clubs into parties and parties by moving them to a society in the first place and then on a political basis. The group that started the movement in Europe and then carried this movement into the country is called the Young Turks or the Young Ottomans. These people, who have started to take an even more active role in the political scene in accordance with some rights obtained after the declaration of the First Constitution, will take the first steps to introduce the ideology of Turkism into the political scene by turning into the Union and Progress Society. The First Constitutional Period will be short-lived due to the Ottoman-Russian war. Then, in 1908, the Second Constitution will be declared again with the influence of the armed forces of the Union and Progress Society, and societies, factions and parties will take part in the political scene based on many different ideas and goals in Ottoman Political Life. Union and Progress in politics with the ideology of Turkism, the Ottoman Socialist Party with the Idea of socialism, Freedom and Entente with its decentralized structure, and the Ottoman Democratic party, which aims to protect the democratic structure, the Ahrar Party with its conservative structure, we have seen the existence of many different ideas in the political scene.

Keywords: Patrimonial Regime, Sects, Conservatism, Socialism, Turkism, Union and Progress.

**ÖZ LİDERLİK VE YÖNETSEL YETKİNLİK İLİŞKİSİNDE KARIYER
TATMİNİNİN ARACILIK ROLÜ**
INTERMEDIATE ROLE OF CAREER SATIFFACTION IN THE RELATION OF SELF
LEADERSHIP AND MANAGERAL COMPETENCE

Bengü KAYIARSLAN

Akdeniz Karpaz Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, KKTC
ORCID NO: 0000-0003-4112-4977

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali EKEMEN

Lefke Avrupa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, KKTC
ORCID NO: 0000-0003-3006-0736

Özet

Bu araştırma İstanbul'da ki özel bankalarda görevli olan çalışanların katılımıyla; öz liderlik ile yönetsel yetkinlik seviyeleri arasındaki bağlantıda kariyer tatmininin aracılık rolünün incelenmesi üzerine yapılmıştır. Araştırma çalışmasına katılanların kariyer tatmin seviyelerini belirlemek için, geliştirilen ölçeklerden yararlanılmıştır. Vatansever (2008) "Kariyer Doyumu Ölçeği"ni, Tabak ve diğerleri (2013) kendi kendine liderlik etme düzeyini belirlemek için "Öz Liderlik Ölçeği"ni ve Çetinkaya (2009) "Yönetim Yetkinliği Ölçeği"ni kendi kendine liderlik etme düzeyini belirlemek için kullanmışlardır. Araştırmaya uygun olarak 8 soruluk kişisel bilgi formu da eklenmiştir. Korelasyon analizi ile öz liderlik inançları, yönetim becerileri ve kariyer tatmini arasında yüksel bir pozitif ilişki tespit edilmiştir. Bu sayede kariyer tatmininin yükselmesi ile birlikte öz liderlik inançları ve yönetsel yetkinlik becerilerinin de yükselceğinden kariyer tatmininin aracı etkiye neden olduğu bilgisi elde edilmiştir. Ayrıca şube müdürlerinin, 14 yıl ve üzeri çalışma zamanına ulaşan ve evli katılımcıların öz liderlik inançlarının, yönetsel yetkinlik becerilerinin ve kariyer tatminlerinin çok daha yüksek olduğu da belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öz liderlik, Yönetsel Yetkinlik, Örgütsel Davranış, Kariyer, Kariyer Tatmini

Abstract

This research was conducted with the participation of employees working in private banks in Istanbul to examine the mediating role of career satisfaction in the link between self-leadership and managerial competence levels. In order to determine the career satisfaction levels of the participants in the research study, developed scales were utilised. Vatansever (2008) used "Career Satisfaction Scale", Tabak et al. (2013) used "Self-Leadership Scale" to determine the level of self-leadership and Çetinkaya (2009) used "Management Competence Scale" to determine the level of self-leadership. An 8-question personal information form was also added in accordance with the research. Correlation analysis revealed a high positive relationship between self-leadership beliefs, management skills and career satisfaction. In this way, it has been obtained that career satisfaction causes a mediating effect since self-leadership beliefs and managerial competence skills will increase with the increase in career satisfaction. In addition, it was also determined that the self-leadership beliefs, managerial competence skills and career satisfaction of branch managers, participants with 14 years and more working time and married participants were much higher.

Keywords: Self Leadership, Managerial Competence, Organizational Behavior, Career, Career Satisfaction

GİRİŞ

Çalışma konusu değerlendirildiğinde kendi kendine liderlik, yönetim becerileri ve kariyer memnuniyeti üzerine araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Araştırma problemine ait bilgiler ilgili alan yazısı ile sistematik olarak verilmiştir.

Öz liderlik, özellikle iş yaşantısında çalışanların başarılı olabilmesi için uygun davranış kalıpları ve bilgi içerikli yöntemlerin hayata geçirilmesi ile davranışlarını yönlendiren, etkileyen ve kontrol altında tuttukları bir yol olarak anlatılmaktadır.

Yönetimsel yetkinlik, şirket içi personelin davranış ve yeteneklerin şirketin izlem adımları ile uygunluk sağlamasına yardımcı olan ana insan kaynakları (İK) adımıdır. Şirketlerin ana başlangıç noktası insan kaynakları yetkilileridir. İdealist çalışanlara sahip olmanın en önemli ölçütlerinden biri ise yetkinliktir.

İnsanlar iş hayatına başlamalarıyla birlikte birçok ihtiyaçlarını karşılamak, statü atlamak, güç ve itibar sağlayıp hem ekonomik hem de kariyerlerinde ilerlemek ve daha başarılı olmayı amaçlayabilirler. Başarılı elde ettikleri andan itibaren kendileri için kariyer tatmini de gerçekleştirmeye başlar.

İstanbul ilinde özel bankalarda görev yapan çalışanların katılımıyla gerçekleştirilen bu çalışma, öz yeterlik inançları, öz liderlik inançları ve yönetim yeteneği düzeyleri arasındaki ilişkide kariyer tatmininin aracı rolünün araştırılmasını amaçlamaktadır.

Bu araştırmaya anket tekniği ile yapısal eşitlik modellemesi uygulanmıştır. Ayrıca mevcut çalışmada 3 farklı ölçek kullanılmış ve bu ölçekler ile ulaşılan veriler araştırmanın problemine ilişkin çözümler sunmuştur.

Dört bölümden oluşan anket cevaplarından gelen veriler, SPSS 22 programı ile analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistik tabloları SPSS programı kullanılarak oluşturulmuştur. Korelasyon analizi ile ölçekler arasındaki ilişkiyi belirlenmiştir. Hipotezde belirtilen değişkenler arasındaki etkiyi ölçmek için regresyon analizi yapılmıştır. Bağımsız değişkenlere göre bağımlı değişkenlerdeki anlamlı farklılıkları test etmek için eşli gruplar için t-testi ve ikiden fazla grup için ANOVA testleri kullanılmıştır.

Gerçekleştirilen bu çalışma ile işletme ve insan kaynakları alanlarında yapılan çalışmalara birçok katkının sağlanacağı öngörülmektedir. Alan yazın detaylı olarak incelendiğinde öz liderlik, yönetimsel yetkinlik ve kariyer tatmini konularının bir arada işlendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple alan yazın da ilk olması nedeni ile çalışmanın önemi yükselmektedir.

ÖZ LİDERLİK

Manz (1986), öz liderlik tanımını, kişilerin başarılı olması için belirgin tutumları ve bilişsel yöntemleri hayata geçirmesi ile kendilerini kanalize ettikleri, katkıda buldukları ve davranışlarını yönettikleri bir ilerleme olarak tanımlamaktadır. Neck ve Houghton'a (2006) göre ise, kişilerin kendilerini oryante ve idare ettiği bir yol olarak yazılmaktadır.

Öz liderlik, bireylerin kendilerine ispatlamak için değil, daha geniş ve farklı bir bakış açısıyla; çalışanların içgüdüsel olarak mükâfatlı çalışmalar oluşturmasına teşvik ettiği gibi, hizmet karşılığı elde edilen mükâfatsız ancak tamamlanması mecburi olan işlere de güdümlü bir durum olarak soyut bir anlam şekline çevirmektedir. Öz liderlik bu anlamda, Manz (1986) 'e göre; "bu anlamda öz-düzenleme kuramıyla ilişkilendirilen ve onun içinde yer alan öz-liderlik, hem

kendini etkileme hem de kendini yönetme kavramını içerdiği için daha detaylı bir anlama sahiptir.”

Diğer taraftan öz liderlik, kişinin kendisini etkilemenin, yönetim davranış bakışı çerçevesinde inançlarına, değerlerine, standardına göre alternatif üretme ve seçim yapabilme yeteneği ile içsel güdülemeyi de içermektedir (Manz ve Neck, 2004). Bilişsel düşünce ve saf yollarla kazanılan ödül sisteminde de sosyal bilişsel teoriden yansıyan, çift döngülü öğrenme modelini ortaya çıkararak, temele katkıda bulunur (Bandura, 1977).

Neck ve Houghton'a (2006) göre, "Öz liderlik, motivasyonu, bilişsel stratejileri ve davranışı kapsayan normatif bir tanımdır. Yüksek performansın etkili bir şekilde elde edilmesi için öz düzenleme ve öz kontrol teorilerine kadar uzana içsel motivasyon teorilerini içermektedir."

Kendi kendine liderlik davranışları, girişimci başarının desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kişilerin inisiyatiflerinin gelişmiş olduğu, bilişsel stratejileri ve belirli davranışları öğrendikleri ve bunları değerlendirmeleri için aktif olarak insanlara rehberlik ettikleri belirlenmiştir. Girişimcilerin kendi kendine liderlik tutum ve davranışlarını geliştirmenin, iş girişimciliğini ve başarısını teşvik etmek için önemli amaçlara ve yollara sahip olduğu anlatılmaktadır (D'intino vd., 2007:105).

Öz liderlik, adından da anlaşılacağı gibi, tüm organizasyon seviyelerinde teşebbüslerin ve teceddütte isteklendirmek için önemli bir yol olmaktadır. Yaratıcı potansiyel, güçlü ve etkili organizasyonel yardım ve mentorluk kaynakları dışındaki kaynaklar etkili olacaktır.

Öz Liderliğin Boyutları

Öz liderlik olarak adlandırılan, kendi kendine liderlik stratejileri; davranış yönlendirme, doğal ödüller ve yapıcı düşünme modeli izlemeleri ile üç temel başlıkta toplanmaktadır (Anderson ve Prussia, 1997).

Davranış odaklı stratejiler

Bireyin kendini doğru tanımasından yola çıkarak; kendine değer vermesini, disipline etmesini, ödüllendirmesini anlatmaktadır. Araştırma çalışmasına katılanlar tarafından kişinin kendilik algısını değiştirmeye yönelik stratejiler olarakta ele alınmaktadır.

Houghton ve Neck'e (2002) göre; "Davranış yönelimli stratejilerde amaç, bireyin benlik farkındalığını artırmak için olan ve alımlı olmayan görevlere tepki olarak davranışını yönetmesidir". Beş bölümden oluşmaktadır. Kendiniz için hedef belirleme, ödüllendirme, cezalandırma, gözleme ve kendinize hatırlatıcılar belirleme kavramlarını içeren adımları içermektedir (Neck ve Houghton, 2006).

Doğal ödül stratejisi

Doğal ödül stratejisi, kişilerin kendilerinin onayladıkları davranışları ve tutumları tekrarlamalarını, istenmeyen veya olumsuz görülen davranışlardan kaçınmalarını amaçlayan bir stratejidir (Anderson vd., 1997:125). Manz ve Neck (2004) ise, doğal ödüller kavramını, bireylerin görevlerinin veya çalışmalarının zevkli yönleriyle meşgul olmak için kendi içsel motivasyonları tarafından motive edilebilecekleri bir durum yaratmak amacıyla kullandıklarını açıklamaktadır.

Manz (1992), davranış yönelimli stratejiler arasında kendini ödüllendirme stratejileri ile doğal ödüllendirme stratejileri arasındaki en önemli farkın, bireylerin kendini ödüllendirme stratejilerinde etkinlikleri başarıyla tamamladıktan sonra kendilerini ödüllendirmeleri olduğunu belirtmiştir. Ancak doğal ödül stratejilerinde bu ödüller veya ödüller davranışlara dahil edilir ve bu davranışları baştan sona gerçekleştirmenin verdiği tatmin olarak tanımlanır.

Doğal ödül stratejileri bağlamında neyin ödül olabileceğinin incelenmesinin faydasız olduğu söylenir. Ayrıca, içsel motivasyonun bileşenleri olarak kendi kaderini tayin etme, yetenek ve çalışma amacının tanımlanmasının, bireylere doğal ödülleri belirleme ve işe dahil etme konusunda rehberlik edeceğini belirtmektedir (Manz, 1986).

Bu nedenle, doğal bir ödül stratejisi, kişilerin kendi yazgılarını kararlaştırma ve yeterlilik duygusu geliştirmelerini sağlayarak görevle ilgili davranışsal performansı artırmak için tasarlanmış bir stratejidir (Neck ve Houghton, 2006).

Yapıcı düşünce modeli stratejileri

Bireylerin düşüncelerini kontrol edebilmeleri ve yönetebilmeleri için geliştirilen bir strateji olarak görülmektedir (Manz, 1986:590). Bu yapılandırma, sürdürülebilir ve yapıcı düşünce modelinin temelini oluşturmaktadır. Bu stratejiler, öz liderlik becerilerinin uzun vadede geliştirilebilir olması bakımından en umut verici yaklaşımlardan biridir. Yapıcı düşünce modeli stratejilerinin uygulanması, bireylerin performansını olumlu yönde etkileyebilmektedir.

YÖNETSEL YETKİNLİK

Yetkinlik kavramının kapsamı ve yöneticilerin örgüt için ne ifade ettiği ifade edildiğinde yönetsel yetkinliğin tanımı ve kapsamı ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle yönetici kavramının kapsamı ve yönetici görev tanımlarının çeşitliliği yönetsel yeterlilik tanımını zenginleştirmektedir.

Yöneticiler örgüt yapısında ne kadar önemliyse sahip oldukları yetkinlikleri anlamak ve geliştirmek de o kadar önemlidir. Yönetsel yeterliliğin yelpazesini anlamak için, araştırmacılar tarafından yapılan yönetsel yeterlik tanımlarını dikkate almak yol gösterici olabilir. Dikmen ve Cheeseci (2010), yönetsel yetkinlikleri, yöneticilerin sahip olması gereken ve yönetimin kademelerine göre değişebilen önemli davranışlar olarak tanımlarken, Öncü (2003) yönetsel yeterlilikleri üst yönetimin takip ettiği ve sorumluluklarını yerine getirecek davranışlar olarak tanımlamaktadır. Kurumsal stratejinin tanımlanması ve değişim yönetiminin uygulanması süreci önem teşkil etmektedir. Dikmen ve Cheeseci (2010) ise, hedeflere ulaşmada analitik ve problem çözme becerilerinin hâkim olduğu bir kariyer değeri olarak tanımlamaktadır.

Yönetimsel yetkinliğin işle ilişkili bir kavram olduğuna karşın, Boyatzis (1982), yönetim tarzındaki yetkinlik bir işte üstün veya etkili performansa ilişkin bireysel özellikler bağlamında tanımlar. Benzer şekilde, Burgoyne (1988) yetkin olma kavramını, yetkinlik sahibi kavramından ayrı tutar. Sağır (2006) ise liderlik ve yönetsel yetkinlikleri, şirketler içinde yer alan yöneticilerin veya yönetici pozisyonunda yetki verilecek personelde olması istenilen hususiyet olarak tanımlar. Bunlar yenilikçi ve yaratıcı olmayı, karar vermeyi, takım çalışmasını, stratejik düşünmeyi planlama/organizasyon ve kalite hedefini içermektedir.

Yöneticinin yetkinlikleri yüksek olduğunda, örgüt içinde yönetim süreçleri daha başarılı yürütülür. Başarılı yönetim süreçleri ise örgüt içi işleyişin de iyi yürümesini sağlar. Yönetsel yetkinlikler örgütsel düzeyde incelendiğinde, iki boyutta ele alınabilir. İlk boyut, stratejik bir vizyon oluşturmak, bu vizyonu kuruluş genelinde iletmek ve çalışanları bunu gerçekleştirmeleri için güçlendirmek için benzersiz yetenekler yaratır. İkinci boyutta ise örgütün çevreyle ilişkilerini kurgulamaya yönelik özgün beceriler bulunur. Örgütün lideri olmak isteyen bir yönetici, örgüt çalışanları ile birçok yönden iletişim kurabilmeli, örgütsel davranış oluşturabilme, doğru işleri yapmak için doğru çalışanları seçebilme, çalışanların kendilerini geliştirmelerini destekleyebilme yönetim becerisine sahip olmalıdır. Çalışanlara motivasyon sağlar. Ancak yönetim yetkisine sahip yöneticiler, örgütsel davranışın denetlenmesinde ve kıymetlendirmede daha dengeli ve uygulanabilir bir yönetim anlayışıyla hareket edebilirler.

Yetkinliklerle Yönetimin Önemi

Yetkinlik odaklı yönetim, şirket içinde çalışanların davranış ve yeteneklerini şirketin stratejik yönelimleriyle uyumlu hale getirerek etkili bir İK stratejisi oluşturur (Özçelik ve Ferman, 2006:72-91). Bir ülkenin anahtar noktası insan kaynakları yöneticileridir. Yeterli sermayeye sahip olsa bile, etkili ve başarılı yöneticileri olmayan bir şirket, diğer doğal kaynakları kullanamaz. Verimli yönetim prensibine sahip olmanın en önemli ölçütlerinden biri de yetkinliktir (Khoshouei vd., 2013). Yetkinlik odaklı yönetim yaklaşımında, insan faktörü örgütün merkezine konulmakta ve örgütün hedeflerinin başarımında insan kaynağının önemi vurgulanmaktadır (Wickramasinghe ve Zoyza, 2008). Yetkinlikleri uygulayan kuruluşların önemli davranışları, tutumları, bilgileri, yetenekleri ile yetenekleri içerdiği ve sürekli başarı için temel yetkinlikleri korumanın önemini anladığı görülebilir (Carrol ve McCrackin, 1998).

Yönetsel Yetkinliğim Örgüte Yararları

Örgütsel performansın iyileştirilmesi ve iç uyumun sağlanması bir örgütün temel amaçlarından biridir. Bu hedeflere ulaşılması veya mevcut refahın sürdürülmesi, örgüt içindeki bireylerin performansı, formel ve formel olmayan bağlantıları ile ilgilidir. Örgütü oluşturan bireylerin yüksek performans düzeylerini belirleme konusunda daha fazla kapasiteye sahip olmaları örgüte de yansıtacaktır.

Yetenek sistemi, bir organizasyonun iç kaynaklarının etkin ve verimli kullanımı yoluyla değişen ve büyüyen açık bir sistem olmasını sağlar. Yetkinlikler, bir bütün olarak organizasyon veya bireyler için fırsatlar sağlar. Örgütsel performans beklentilerini yükseltir. Yetkinlik konularının ele alınması, kuruluşun misyon, vizyon, hedef ve stratejisine ulaşılmasına yardımcı olacak ve İK sistemleri arasında bütünlüğü sağlamak için ortak bir dil oluşturacaktır. Temel yetkinlikleri tanımlayarak ortak bir kültür oluşturmak, gözlemlenebilir metriklerle adil değerlendirme yapılmasını sağlayacaktır. Örgüt çalışanları kendilerinden ne beklendiğini bilmektedirler. Teknik olarak yetenekli çalışanların potansiyel becerilerinin/verimliliğinin artmasına yardımcı olabilmektedirler. Bu rekabetçi çalışmalar uzun vadede maliyetleri düşürecektir. Tanımlanan davranışlar, örgütün insan kaynağı potansiyelini anlayacak ve buna göre planlama yapabilecek yöneticiler için de yol gösterici olabilmektedir. Kurum içinde bireylerin kariyer gelişim basamakları için ortak standartların oluşturulmasına imkân sağlayabilmektedir.

Örgütler ancak çalışanları kadar iyi olabilmektedir. Farklı bir ifadeyle, koçluk yapmak ve bireysel performansı geliştirmek, organizasyonel performansı arttırabilmektedir. Çalışanların bireysel iş performanslarını arttırmak için işlerini anlamlı, yetkilendirilmiş ve özerk buldukları bir çalışma ortamı yaratmayı ve performansı sürekli iyileştirmek için tasarlanmış bir sistem kurmayı içermektedir. Bu noktada en önemli görev şüphesiz örgütün liderlik seviyesindeki yöneticilere düşmektedir. Yeteneğin hangi amaçla kullanılacağı ve yeteneğin amacının kuruluş çalışanlarına açık bir şekilde anlatılması, yeteneğe yaklaşımı belirleyecektir. Yetkinliği bir caydırıcıya, bir ayıklama yöntemine, üyelerini yok sayma, günü kurtarma ve kar elde etme yöntemine dönüştürmek örgütün çıkarınıysa, bu örgütün başarısının olmadığı görülmektedir. Oysa örgütün yenilenmesi, güncellenmesi, eğitimi ve gelişimi için kullanılırsa çalışanlar mutlu, ileriye gören, yenilikçi, gelişime duyarlı bir örgüte ulaşılabilir.

KARİYER VE KARİYER TATMİNİ

Kariyer Kavramı

Fransızca kökenli olan ve dilimizde kariyer olarak adlandırılan “carriere” sözcüğü, diplomatik kariyer, kariyerde aşılması gereken basamaklar, yaşamda belirlenmiş bir yön anlamlarını da içermektedir (Aydın, 2007).

Woodd (2000)’a göre; meslek kavramı günlük yaşamda "iş" olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, kariyer sadece fırsat, ilerleme ve başarı ile ilişkili bir iş veya istihdam süreci değildir. Mesleğe ilişkin bu açıklamalar geleneksel yaklaşımları yansıtmaktadır. Başka bir tanıma göre meslek; “bir insanın hayatı boyunca devam eden iş tecrübesidir. Bu tanımın ilerleme açısından iş ve zaman olmak üzere iki boyutu kapsadığı anlaşılmaktadır.”

Kozak (2001)’ın bir diğer tanımına göre ise, "Klasik kariyer yaklaşımında kariyer denildiğinde, bir pozisyon, yıllar içinde elde tutulan bir pozisyon veya bir kariyerde ilerleme durumu anlaşılmaktadır. Çok yönlü kariyer yaklaşımı klasik kariyer yaklaşımı ile aynı anlamda olup, en önemli farkı statik bilgi modellerinden ziyade öğrenme ihtiyacı ve motivasyona dayalı olmasıdır”.

Mesleki kavram yapısı esnektir ve işletmenin tüm çalışanlarını kapsar. Bir meslek, bir ilerleme, ömür boyu bir kariyer olarak görülebilir. Salihoğlu (2014) yaptığı açıklamada, “meslek olarak meslek; ilerici bir meslek olarak farklı işler arasında dikey hareketlilik; yaşam boyu süren bir meslek ise çeşitli işler arasında dikey hareketlilik; insanların yaptığı toplam iş anlamlarını taşımaktadır. Meslek kavramı ayrıca zamanı da içerir. İşin tamamlanması için gerekli olan ücret, araç gereçler, yapılacak görevler, gerekli yetenek ve beceriler, iş yeri, açık amaç ve gerekli bilgi unsurlarının toplamından oluşmaktadır.

Kariyer Tatmini

İnsan iş hayatına atıldığı andan itibaren bazı ihtiyaçlarını ve kendi beklentilerini karşılamak, kendi hayatını yansıtan yollar ve planlar geliştirmek, hiyerarşide ilerlemek, daha fazla efor ve saygınlık kazanmak, daha çok para kazanmak isteyebilir. İş hayatında yükselmek ve muvaffakiyetli olmak hedefleri bulunmaktadır (Ayan, 2011). Başarıyı elde edebildikleri andan itibaren bireyler için kariyer tatmini de gerçekleşmektedir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde çalışmada uygulanan analitik yöntemler ile çalışma hakkında yorumlayıcı bilgiler verilmektedir. Çalışmanın yapısal modeli ve varsayımları, çalışmanın tasarımı, verilerin toplanması, çalışmanın kapsamı ve örnekleme ile birlikte analitik yöntemler belirtilmiştir.

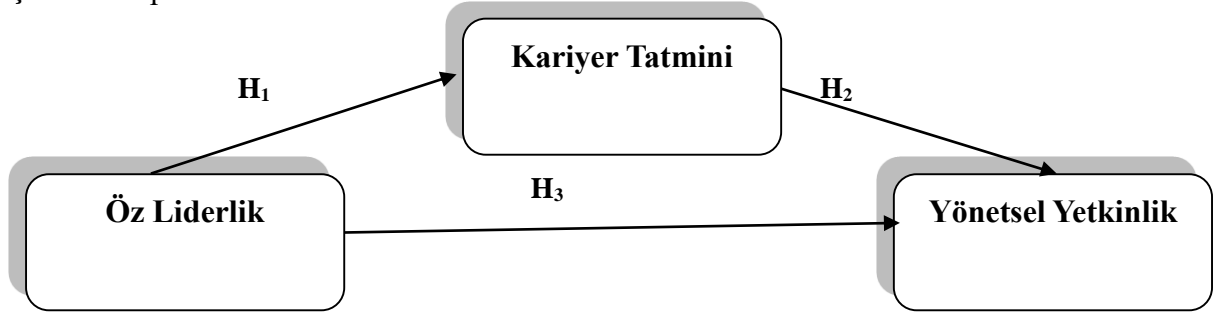
Yapısal Model ve Hipotezler

Bu çalışmada anket tekniği ile yapısal eşitlik modellemesi uygulanmıştır. Türkiye’de özel bir bankanın İstanbul şubesi çalışanlarının öz yeterlik ve öz liderlik inançları ile kariyer doyumu arasındaki ilişki tartışılmaktadır.

Tarama modelleri araştırma amaçlı kullanılmıştır. İlişkisel bir sorgulama modeli, geçmişteki veya mevcut mevcut durumları ortaya çıkarmaya çalışan bir araştırma teorisidir (Karasar, 2009). Ayrıca çalışma ile ilgili 3 farklı ölçek uygulanmıştır.

Çalışmada banka çalışanlarının öz yeterlik ve öz liderlik inançları ile kariyer doyumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için oluşturulan yapısal model aşağıdaki şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 1. Yapısal model

Yapısal model çerçevesinde oluşturulan modellere dayalı olarak bazı varsayımlar doğrultusunda, hipotez test planları:

H1: Bankacılık sektöründe çalışanların öz liderlik vasıfları kariyer tatminlerini anlamlı ve olumlu tarafta etkilemektedir.

H2: Bankacılık sektöründe çalışanların kariyer tatminleri ile yönetsel yetkinliklerini anlamlı ve olumlu bir tarafta etkilemektedir.

H3: Bankacılık sektöründe çalışanların öz liderlik vasıfları ile yönetsel yetkinliklerini anlamlı ve olumlu bir tarafta etkilemektedir.

H4: Bankacılık sektöründe çalışanların öz liderlik vasıfları ile yönetsel yetkinlikleri arasında ilişkiye kariyer tatmini aracılık etmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada bilgi alma anketi 4 bileşenden oluşmakta ve 5'li likert ölçeği ile değerlendirilmektedir.

Birinci bölümde katılımcıların demografik bilgilerini (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, statü, kıdem, meslek, ekonomik gelir düzeyi vb.) belirlemeye yönelik 8 soru bulunmaktadır.

İkinci bölümde Tabak ve diğerleri (2013) aracılığı ile geliştirilen ve katılımcıların kendi kendine liderlik etme düzeylerini belirlemek için kullanılan toplam 27 sorudan oluşan “Kendine Liderlik Ölçeği” kullanılmaktadır.

Üçüncü bölümde ise katılımcıların yönetsel yetkinlik düzeylerini gösterebilmek için Çetinkaya (2009) tarafından geliştirilen ve 35 sorudan oluşan “Yönetsel Yetkinlik Ölçeği” kullanılmıştır.

Dördüncü bölümde ise katılımcıların kariyer tatmin düzeylerini belirlemek için Vatansver (2008) tarafından geliştirilen ve 12 sorudan oluşan “Kariyer Tatmin Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmaya İstanbul'daki özel mevduat bankalarında çalışan bankacılar dahil edilmiştir. Özel sermayeli mevduat bankalarının toplam 1.140 şubesi bulunmaktadır. Bu şubelerde çalışan kişilerin sayısı ise bankaların sitelerinden elde edilen bilgilerden hareketle ortalama 34.200 kişidir.

Yapılan hesaplama sonrası çalışmaya alınması gereken bankacı sayısının en az 244 kişi olması gerektiği belirlenmiştir. Ancak verilerin güvenilirliğinin yüksek olabilmesi için toplamda 500

banka çalışanına anket gönderilmiştir. Anketlerden 475'ine geri dönüş alınabilmiştir. Anket formları incelendiğinde 37 kişinin formlarında eksikliklerin olması nedeni ile 438 kişi ile analizlerin yapılmasına karar verilmiştir.

Verilerin Analizi

Toplam 4 bölümden oluşan anketten çıkan bilgiler SPSS 22 analiz programı kullanılarak değerlendirilmiş ve tanımlayıcı istatistikler SPSS programı kullanılarak oluşturulmuştur. Ölçekler arasındaki ilişkileri belirleyebilmek amacıyla Korelasyon, etkiyi ölçmek için Regresyon analizi kullanılmıştır. Bağımlı ile bağımsız parametreler arasındaki anlamlı farkı test etmek için, ikili gruplar t-testini, iki veya daha fazla grubun varyans analizini ve bağımsız değişkenler arasında doğrudan bir ilişki olup olmadığına karar vermek için korelasyon katsayısını kullanılmıştır. Değişkenler ise bu ilişkinin yönü ve şiddetini belirtmektedir.

Öz Liderlik İnancı, Yönetsel Yetkinlik Becerileri ve Kariyer Tatmini ölçeklerinde bazı sorular ters kodlanmıştır. Tüm bu belirtilen analizlerin yapılması öncesinde ölçeklerde yer alan ters kodlanmış sorular düzenlenerek ortalamalar bu şekilde belirlenmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde banka çalışanlarından elde edilen verilerin analizine yer verilmektedir. Bulgular bölümünde, katılımcıların demografik bilgileri, ölçekler için faktörler ve güvenilirlik testleri, ölçekler arasındaki ilişkilerin yönünü ve düzeyini belirlemek için korelasyon ve faktör analizi, değişkenler arasındaki etkileri belirtmek için regresyon ve bağımlı ve bağımsız parametreler arasındaki bağlantıyı inceleyen t Testleri bulunmaktadır. Ayrıca Anova testinin sonuçları da belirtilmiştir.

Demografik Bulgular

Bu bölümde anket araştırması yoluyla banka çalışanlarından elde edilen demografik sonuçlar değerlendirilmektedir. Bu bölüm, 8 soru dahil olmak üzere demografik bilgileri analiz etmekte ve yorumlamaktadır. Soruların cevaplarını açıklamak için rakamlar ve yüzdeler kullanılmıştır.

Aşağıdaki tabloda banka çalışanlarının demografik dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyet dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Cinsiyet	Kadın	215	51,4	51,4	51,4
	Erkek	203	48,6	48,6	100,0
Yaş	18-29 Yaş Arası	219	52,4	52,4	52,4
	30-39 Yaş Arası	126	30,1	30,1	82,5
	40-49 Yaş Arası	48	11,5	11,5	94,0
	50 Yaş ve Üzeri	25	6,0	6,0	100,0
Medeni Durum	Evli	293	70,1	70,1	70,1
	Bekar	125	29,9	29,9	100,0
Görev	Uzman Yardımcısı	72	17,2	17,2	17,2
	Uzman	27	6,5	6,5	23,7
	Gişe Yetkilisi	170	40,7	40,7	64,4
	Satış ve Müşteri Temsilcisi	98	23,4	23,4	87,8
	Operasyon Elemanı	36	8,6	8,6	96,4
	Şube Müdürü	15	3,6	3,6	100,0
Hizmet Süresi	1-3 Yıl Arası	89	21,3	21,3	21,3
	4-7 Yıl Arası	198	47,4	47,4	68,7
	8-13 Yıl Arası	96	23,0	23,0	91,7
	14 Yıl ve Üzeri	35	8,3	8,3	100,0
	Lise	13	3,1	3,1	3,1
	Ön Lisans	32	7,6	7,6	10,7
	Lisans	357	85,4	85,4	96,1

	Yüksek Lisans	14	3,3	3,3	99,4
	Doktora	2	0,6	0,6	100,0
Gelir Düzeyi	Hiç Yeterli Değil	46	11,0	11,0	11,0
	Yeterli Değil	63	15,1	15,1	26,1
	Kısmen	118	28,2	28,2	54,3
	Yeterli	149	35,6	35,6	89,9
	Çok Yeterli	42	10,1	10,1	100,0

Demografik sorularımızı yanıtlayan katılımcılardan alınan cevaplar incelendiğinde banka çalışanlarının %51,4'ünün (215) kadın ve %48,6'sının (203) erkek, %52,4'ünün (219) 19-29 yaş aralığında, %30,1'inin (126) 30-39 yaş aralığında, %11,5'inin (48) 40-49 yaş aralığında ve %6'sının (25) 50 yaş ve üzerinde oldukları %70,1'inin (293) evli ve %29,9'unun (125) bekar oldukları, %17,2'sinin (72) uzman yardımcısı, %6,5'inin (27) uzman, %40,7'sinin (170) gişe yetkilisi, %23,4'ünün (98) satış ve müşteri temsilcisi, %8,6'sının (36) operasyon elemanı ve %3,6'sının (15) şube müdürü oldukları, %21,3'ünün (89) 1-3 yıl arası, %47,4'ünün (198) 4-7 yıl arası, %23'ünün (96) 8-13 yıl arası ve %8,3'ünün (35) 14 yıl ve üzerinde hizmet yılına sahip oldukları, %3,1'inin (13) lise mezunu, %7,6'sının (32) ön lisans mezunu, %85,4'ünün (357) lisans mezunu, %3,3'ünün (14) yüksek lisans mezunu ve %0,6'sının (2) doktora mezunu oldukları %11'inin (46) hiç yeterli değil, %15,1'inin (63) yeterli değil, %28,2'sinin (118) kısmen, %35,6'sının (149) yeterli ve %10,1'inin (42) çok yeterli yanıtlarını verdikleri tespit edilmiştir.

Faktör Analizi

Araştırmanın modeline uygunluk açısından, açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Amaç, anketimizi cevaplayan banka çalışanlarına ilettiğimiz ifadelerin analize uygun olup olmadığını teyit etmektir.

Yapılan çalışmada, faktör analizinin sonrasında ifadelerin faktör dağılımları incelendiğinde çalışmada kullanılan 3 ölçeğinde tek boyut altında toplandıkları tespit edilmiştir. Ortaya çıkan faktörde toplanan ifadelerin yükünü analizinde değerlerinin tamamının 0,50 değerinden yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple araştırma dışında bırakılması gereken hiçbir soru olmadığından ve her ölçek için sonraki boyut altında toplanmasından dolayı gerekli tablo belirtilmemiştir. 3 ölçekte toplamda bulunan 56 ifadenin birlikte toplam varsayın %61,48'ini açıkladığı tespit edilmiştir.

Güvenilirlik Analizi

Aşağıdaki tablo, araştırma modelini belirlemek için belirlenen ölçeklerin güvenilirlik analizi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 2. Güvenilirlik analizi sonuçları

Ölçekler	İfade Sayısı	Cronbach's Alpha Katsayısı
Öz Liderlik İnancı	27	,976
Yönetmel Yetkinlik Becerisi	17	,967
Kariyer Tatmini	12	,984

Öz Liderlik İnancı ölçeğinin güvenilirlik katsayısı (,976), Yönetmel Yetkinlik ölçeğinin güvenilirlik katsayısı (,967) ve Kariyer Tatmini ölçeğinin güvenilirlik katsayısı (,984) olarak belirlenmiştir. 3 ölçekte de güvenilirlik katsayılarının yüksek olduğu görülmektedir.

Korelasyon Analizi

Bu bölümde, bankacılık çalışanlarının öz liderlik inançlarının ve yönetmel yeterlilik becerilerinin kariyer tatmini üzerindeki etkisini araştırmak için korelasyon analizi kullanılmaktadır.

İnceleme ve araştırmada banka çalışanlarının 56 ifadesinden oluşan 3 ölçeğin ortalama değerlerinin korelasyon analizi aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Korelasyon analizi sonuçları

Ölçekler	Öz Liderlik İnancı	Yönetmel Yetkinlik Becerisi	Kariyer Tatmini
Öz Liderlik İnancı	1		
Yönetmel Yetkinlik Becerisi	,827	1	
Kariyer Tatmini	,793	,815	1

Korelasyon analizi sonucunda, Öz Liderlik İnancı ile Yönetmel Yetkinlik Becerileri arasında oluşan (,827) değer ile iki değişken arasında pozitif ve yüksek düzeyde bir ilişkiden söz etmek mümkündür. Buradan hareketle bankacılık sektörü çalışanlarının öz liderlik inançlarını arttırmaları ile aynı paralelde yönetmel yetkinlik becerilerinin de artacağı söylenebilmektedir.

Korelasyon analizi sonucuna Öz Liderlik İnancı ile Kariyer Tatmini arasında ulaşılan (,793) değerine göre iki ölçek arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyde bir ilişkiden söz etmek mümkündür.

Buradan hareketle bankacılık sektörü çalışanlarının öz liderlik inançlarını arttırmaları ile aynı paralelde yönetsel yetkinlik becerileri ile birlikte kariyer tatminlerinin de artacağı söylenebilmektedir.

Korelasyon analizi sonucuna Yönetsel Yetkinlik Becerileri ile Kariyer Tatmini arasında ulaşılan (.815) değerine göre iki ölçek arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde bir ilişkiden söz etmek mümkündür. Buradan hareketle bankacılık sektörü çalışanlarının yönetsel yetkinlik becerilerini arttırmaları ile aynı paralelde kariyer tatminlerinin de artacağı söylenebilmektedir.

Yukarıda belirtilmiş olan korelasyon tablosu ve yorumlar genel olarak değerlendirildiğinde araştırmanın konusunu oluşturan öz liderlik inançları, yönetsel yetkinlik becerileri ve kariyer tatmininin bankacılık sektörü çalışanları üzerinde oldukça etkili oldukları görülmektedir.

Regresyon Analizi

Basit doğrusal regresyon, bağımlı değişkenin değerini bağımsız değişkenin değerlerinden kestirim yapmak için iki sürekli değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi değerlendirmektedir.

Araştırmanın esas hipotezi “Bankacılık sektöründe çalışanların öz liderlik vasıfları ile yönetsel yetkinlikleri arasında ilişkiye kariyer tatmini aracılık etmektedir” şeklindedir. Test sonuçları aşağıda yer alan tabloda belirtilmiş olup, hipotezi analiz etmek için regresyon analizi kullanılmıştır.

Tablo 4. Kariyer tatmininin aracılık rolü

Model	β	Standart Sapma	Beta	t	Sig.
1. Adım Öz Liderlik ile Kariyer Tatmini	,329	,059	,149	4,567	,003
2. Adım Öz Liderlik ile Yönetsel Yetkinlik	,246	,073	,088	1,710	,028
3. Adım Öz Liderlik Yönetsel Yetkinlik	,238	,076	,077	1,549	,024
4. Adım Kariyer Tatmini ile Yönetsel Yetkinlik	,269	,045	,126	10,368	,010
1 R=,598; R ² =,257; F=2,914; p<0,05 2 R=,217; R ² =,296; F=2,548; p<0,05 3 R=,176; R ² =,190; F=3,287; p<0,05					

Tablo 4 incelendiğinde, Sig değeri modelin anlamlılığını gösteren bir değerdir. Bu istatistiğe karşılık gelen p değeri, modelin anlamlı olduğunu gösteren 0,05'ten küçüktür. Regresyon analizinin ilk adımında yer alan kendi kendine liderlik değişkeni ile yönetsel yeterlilik arasında pozitif bir ilişki (R=.598) bulunmuştur. Bağımsız değişkenin (kendi kendine liderlik) açıkladığı toplam varyantın aracı değişkene (kariyer doyumu) oranı %25,7 (R²=,257) olarak

belirlenmiştir. İkinci adımda bağımsız değişken olarak kendi kendine liderlik ve bağımlı değişken olarak yönetme yeteneği test edildiğinde, regresyon katsayısı pozitif .217 bulunmuştur. Bu aşamadaki bağımsız değişkenin (Öz Liderlik), bağımlı değişkenin (Yönetim Yeteneği) toplam varyantının %29,6'sını ($R^2=.296$) yorumlandığı görülmektedir. Üçüncü adımda kariyer tatmini üzerindeki etkisini incelemek için bağımsız değişkenler olarak kendi kendine liderlik ve kariyer tatmini analize dâhil edilmiş olup, değişkenlerin açıkladığı toplam varyantın %19 ($R^2=.190$) ve regresyonun olduğu bulunmuştur. Katsayının pozitif yönlü 0.176 olduğu görülmektedir.

Yukarıdaki tablodaki sonuçlar yorumlanmak istendiğinde, birinci koşul (aracılık modelinde kendi kendine liderlik ile kariyer doyumunu arasındaki ilişki) ($\beta=.329$, $p=.003$) ve ikinci koşul (aracılık modelinde kendi kendine liderlik ve yönetim becerileri ilişkisi) ($\beta = .246$, $p = .028$). Üçüncü koşul ise kariyer doyumunu değişkenini yordamak için modele birlikte dahil edildiğinde bir önceki adımdaki öz liderlik ve yönetim becerileri arasındaki etkinin azaltılmasıdır. Bu açıdan üçüncü adım incelendiğinde kendi kendine liderlik ile kariyer doyumunu arasındaki betanın azaldığı görülmektedir (katsayı $\beta=.246$ $p=.024$ 'ten $\beta=.238$ 'e). Bu sonuç ile kısmi etkilediğini görülmektedir. Araştırmanın başında belirtilen “H4: Bankacılık sektöründe çalışanların öz liderlik vasıfları ile yönetsel yetkinlikleri arasında ilişkiye kariyer tatmini aracılık etmektedir” hipotezi kabul edilmiştir.

SONUÇ

İstanbul ilinde özel bankalarda görev yapan çalışanların katılımıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, öz yeterlik inançları ile öz liderlik inançları ve yönetsel yeterlilik düzeyi arasındaki ilişkide kariyer tatmininin aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır.

Yapılan araştırma 7 bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın ilk bölümü giriş bölümüdür. Araştırmanın ikinci bölümünde, öz liderlik kavramı hakkında açıklayıcı bilgiler yazılmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde, yönetsel yetkinlik kavramı ile ilgili detaylı bilgilere bulunmaktadır. Araştırmanın dördüncü bölümünde, kariyer ve kariyer tatmini hakkında yorumlayıcı bilgilere yer verilmiştir. Beşinci bölümünde, uygulanan analiz yöntemleri ve alan yazı hakkında bilgilere ayrılmıştır. Çalışmanın altıncı bölümünde ise, araştırma kapsamında yapılan analizin bulgularına yer verilmiştir. Çalışmanın son olarak yedinci bölümde ise, ulaşılan sonuçlar değerlendirilerek çalışma sonlandırılmıştır.

Araştırma modelinde belirtildiği gibi, Korelasyon analizi ile öz liderlik inançları ve yönetsel yetkinlik becerilerinin kariyer tatmini üzerindeki etkisinin düzeylerini tanımlayabilmek için yapılmıştır.

Korelasyon analizi sonucuna göre; öz liderlik inançları, yönetsel yetkinlik becerileri ve kariyer tatmini arasında yüksek düzeyde pozitif korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 6.11).

Korelasyon analizi sonrasında demografik bulgular, öz liderlik inancı, yönetsel yetkinlik becerileri ve kariyer tatmini ölçekleri aracılığı ile oluşan verilerin istatistiksel bir değerlendirmesi dahil olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında uygulanacak olan t testi ve Anova testlerinde bağımsız bir değişken ile araştırmanın bağımlı değişkenlerini oluşturan öz liderlik inancı, yönetsel yetkinlik becerileri

ve kariyer tatmini ölçekleri kullanılmıştır. Uygulanan t testi ve Anova testleri sonuçlarına göre aşağıda belirtilmiş olan sonuçlara ulaşılmıştır.

•Öz liderlik inançları açısından erkek katılımcıların ($X=3,54$) kadın katılımcılara ($X=3,76$) göre daha düşük öz liderlik inançlarına sahip oldukları tespit edilmiştir.

•Yönetmelik yetkinlik becerileri açısından erkek katılımcıların ($X=3,89$) kadın katılımcılara ($X=3,61$) göre daha yüksek yönetmelik yetkinlik becerilerine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Arlı (2011) tarafından yapılan bir çalışmada, Kendi Kendine Liderlik İnançları Ölçeği puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiş olup bu bulgumuzla uyumlu bir sonuç çıkarmaktadır.

•Yaş aralığı 19-29 yaş arası ($X=3,45$) olan katılımcıların, yaş aralığı 29-39 yaş arası ($X=3,67$), 40-49 yaş arası ($X=3,70$) ve yaş aralığı 50 yaş ve üzeri ($X=3,78$) olan katılımcılara göre öz liderlik inançlarının çok daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

•Yaş aralığı 19-29 yaş arası ($X=3,40$) olan katılımcıların, yaş aralığı 29-39 yaş arası ($X=3,60$), 40-49 yaş arası ($X=3,94$) ve yaş aralığı 50 yaş ve üzeri ($X=4,06$) olan katılımcılara göre yönetmelik yetkinlik becerilerinin çok daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

•Yaş aralığı 19-29 yaş arası ($X=3,14$) olan katılımcıların, yaş aralığı 29-39 yaş arası ($X=3,40$), 40-49 yaş arası ($X=3,65$) ve yaş aralığı 50 yaş ve üzeri ($X=3,84$) olan katılımcılara göre kariyer tatminlerinin çok daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma gruplarının yaş değişkenine göre kendi kendine liderlik inançları, kariyer doyumu ve yönetmelik yeterlilik ölçeği puanları dikkate alındığında anlamlı farklılıkların olduğu sonucuna varılmıştır. Demiröz (2015) tarafından yapılan bir çalışmada varyans analizinde kendi kendine liderlik boyutunda ölçek boyutlarının yaş gruplarına göre farklılaştığı belirlenmiştir. Öz liderlik davranışının özellikle gençler arasında çok daha yüksek olduğu ve bu oranın yaşla birlikte düştüğü belirtilmiştir. Başka bir çalışmada ise yaş değişkeni ile kendi kendine liderlik arasında bir ilişki tespit edilmiş ve yaşla birlikte kendi kendine liderlik davranışının azaldığı da görülmektedir (Arlı, 2011). Bizim çalışmamızda ise alan yazın verilerinden zıt sonuçlar elde edilmiştir. Bu anlamda Öz Liderlik İnançları Ölçeği ile alan yazın verileri arasında bir uyumsuzluk görülmektedir. Aradaki fark, kendi kendine liderlik etme inançlarının, yönetmelik yeterlilik becerilerinin ve kariyer memnuniyetinin yaşla birlikte artması yönündedir.

•Öz liderlik inançları açısından evli katılımcıların ($X=3,96$) bekâr olanlara ($X=3,24$) göre çok daha yüksek öz liderlik inançlarına sahip oldukları tespit edilmiştir.

•Yönetmelik yetkinlik becerileri açısından evli katılımcıların ($X=3,81$) bekâr olanlara ($X=3,69$) göre daha yüksek yönetmelik yetkinlik becerilerine sahip oldukları tespit edilmiştir.

•Kariyer tatmini açısından evli katılımcıların ($X=3,68$) bekâr olanlara ($X=3,35$) göre çok daha yüksek kariyer tatminine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Demiröz (2015) tarafından yapılan bir çalışmada medeni duruma göre öz liderlik inançlarının alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu çalışmada medeni durumun öz liderlik inançlarını etkileyen etkili bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır. Bu

bulgular nedeniyle çalışmamızın medeni durumun öz liderlik inançlarını etkilediğine ilişkin alan yazın verileriyle tam olarak örtüşmediği söylenebilir.

•Gişe yetkilisi (X=3,48) ve uzman yardımcısı (X=3,46) olan katılımcıların, uzman (X=3,57), satış ve müşteri temsilcisi (X=3,55), operasyon elemanı (X=3,84) ve şube müdürü (X=3,99) olan katılımcılara göre öz liderlik inançlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle en yüksek öz liderlik inancına sahip olan katılımcıların şube müdürleri ve operasyon elemanları oldukları belirlenmiştir.

•Gişe yetkilisi (X=3,44) olan katılımcıların, uzman yardımcısı (X=3,64), uzman (X=3,85), satış ve müşteri temsilcisi (X=3,65), operasyon elemanı (X=3,87) ve şube müdürü (X=4,16) olan katılımcılara göre yönetsel yetkinlik becerilerinin çok daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle en yüksek yönetsel yetkinlik becerilerine sahip olan katılımcıların şube müdürleri ve operasyon elemanları oldukları belirlenmiştir.

•Uzman yardımcısı (X=3,28) ve gişe yetkilisi olan katılımcıların, uzman (X=3,42), satış ve müşteri temsilcisi (X=3,54), operasyon elemanı (X=3,68) ve şube müdürü (X=3,97) olan katılımcılara göre kariyer tatminlerinin çok daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle en yüksek kariyer tatminine sahip olan katılımcıların şube müdürleri oldukları belirlenmiştir.

Çalışma grubunun öz liderlik inançları, kariyer doyumu ve yönetim yeterliliği puanları görev değişkenine göre incelendiğinde anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna varılmıştır. Türköz (2010) tarafından yapılan araştırma çalışanın kimliğine göre elde edilen sonuçlarda anlamlı farklılıklar göstermiş, bu bağlamda ilgili sonuçların bizim bulgularımızla tutarlı olduğu belirlenmiştir. Daha yüksek hiyerarşik statüye sahip olanların, daha düşük statüye sahip olanlara göre daha yüksek bir kendi kendine liderlik duygusuna sahip olduğu da tespit edilmiştir.

•Hizmet yılı 14 yıl ve üzerinde (X=4,04) olan katılımcıların, 1-3 yıl arası (X=3,35), 4-7 yıl arası (X=3,46) ve 8-13 yıl arası (X=3,79) olan katılımcılara göre öz liderlik inançlarının çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle en yüksek öz liderlik inancına sahip olan katılımcıların 14 yıl ve üzerinde hizmet yılına sahip katılımcıların oldukları belirlenmiştir.

•Hizmet yılı 14 yıl ve üzerinde (X=4,21) olan katılımcıların, 1-3 yıl arası (X=3,25), 4-7 yıl arası (X=3,55) ve 8-13 yıl arası (X=3,99) olan katılımcılara göre öz yönetsel yetkinlik becerilerinin çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle en yüksek yönetsel yetkinlik becerilerine sahip olan katılımcıların 14 yıl ve üzerinde hizmet yılına sahip katılımcıların oldukları belirlenmiştir.

•Hizmet yılı 14 yıl ve üzerinde (X=4,04) olan katılımcıların, 1-3 yıl arası (X=2,94), 4-7 yıl arası (X=3,24) ve 8-13 yıl arası (X=3,81) olan katılımcılara göre kariyer tatminlerinin çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle en yüksek kariyer tatminine sahip olan katılımcıların 14 yıl ve üzerinde hizmet yılına sahip katılımcıların oldukları belirlenmiştir.

Çalışma gruplarının öz liderlik inançları, kariyer doyumları ve öz yeterlik inanç puanları hizmet yılı değişkenine göre incelendiğinde anlamlı farklılıklar görülmüştür. Çalışma yılı değişkeni ile öz liderlik arasında bir bağlam olduğu, çalışılan saat arttıkça kendi kendine liderlik davranışlarının azaldığı sonucuna varılmıştır. Çalışmamız sayesinde literatürde yer alan

verilerin tersi yönde bazı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durum, öz liderlik, yönetim yeteneği ve kariyer tatmininin çalışılan saatlerle artmasıdır (Kazan, 1999).

Tüm veriler değerlendirildiğinde sonuç olarak, araştırma grubunun tüm demografik özellikleri ile öz liderlik inancı, yönetsel yetkinlik becerisi ve kariyer tatmini arasında anlamlı farklılıkların olduğu söylenebilmektedir.

KAYNAKÇA

Anderson, J. S. ve Prussia, G. E. (1997). The Self-Leadership Questionnaire: Preliminary Assessment Of Construct Validity. *Journal Of Leadership Studies*, 4(2), 119-143.

Arlı, Özgür. (2011), Bazı Öncül ve Ardıllarıyla Öz Liderlik: İlköğretim Öğretmenleri Üzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ayan, F. (2011). İnsan Kaynakları Yönetimi. İzmir: İlya İzmir Yayınevi, (1).

Aydın, B. E. (2007). Örgütlerde Kariyer Yönetimi, Kariyer Planlaması, Kariyer Geliştirmesi ve Bir Kariyer Geliştirme Programı Olarak Koçluk Uygulamaları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Denizli.

Bandura, A. (1977). Self-Efficacy: Toward A Unifying Theory Of Behavioral Change. *Psychological Review*, 84(2), 191.

Burgoyne, J.G. (1993). The Competence Movement: Issues, Stakeholders And Prospects, *Personnel Review*, (22)6, 6-13.

Carroll, A., ve McCrackin, J. (1998), The Competent Use of Competency-Based Strategies for Selection and Development, *Performance Improvement Quarterly*, 11(3), 45-63.

Cheese, P. (2010). "Talent Management For A New Era: What We Have Learned From The Recession And What We Need To Focus On Next". *Human Resource Management International Digest*. 18(3), 3-5.

Çetinkaya, M. (2009). Yöneticilerin Yönetsel Yetkinlik Algılamalarına İlişkin Bir Araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi.

D'Intino, R. S., Goldsby, M. G., Houghton, J. D. ve Neck, C. P. (2007). SelfLeadership: A Process For Entrepreneurial Success. *Journal Of Leadership & Organizational Studies*, 13(4), 105-120.

Gordon, T. (1998). E.L.E -Katılımcı Yönetimin Temeli Sistem. İstanbul.

Kazan, A. L. (1999). Exploring The Concept of Self-Leadership: Factors Impacting Self-Leadership of Ohio Americorps Members, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) The Ohio State University, Ohio.

Khoshouei, M. S., Oreyzi H. R., Noori, A. (2013). The Eight Managerial Competencies: Essential Competencies for Twenty First Century Managers, *Iranian Journal of Management Studies (IJMS)*, 6 (2), 131-152.

Kozak, M. A. (2001). Konaklama İşletmelerinde Kariyer Planlaması. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Manz, C. C. (1986). Self-Leadership: Toward An Expanded Theory Of Self İnfuence Processes İn Organizations. *Academy Of Management Review*, 11(3), 585-600.

Manz, C. C. (1992). Self-Leadership The Heart Of Empowerment. *The Journal For Quality And Participation*, 15(4), 80.

Manz, C. C. ve Neck, C. P. (2004), *Mastering Self-Leadership: Empowering Yourself For Personal Excellence*, Pearson/Prentice-Hal (3).

Neck, C. P. ve Houghton, J. D. (2006). Two Decades Of Self-Leadership Theory And Research: Past Developments, Present Trends, And Future Possibilities. *Journal Of Managerial Psychology*, 21(4), 270-295.

Özçelik, G. ve Ferman, M. (2006). Competency Approach to Human Resources Management: Outcomes and Contributions in a Turkish Cultural Context, *Human Resource Development Review*, 5(1), 72-91.

Sağır, H. (2006). Yetkinlik Bazlı İnsan Kaynakları Süreçleri Ve Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi.

Salihoğlu, H. G. (2004). Çalışanların Kariyer Yolculuğunda İşkolikliğın Rolü Üzerine Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Çorum.

Tabak, A., Sigri, Ü. ve Türköz, T. (2013). Öz Liderlik Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması çalışması. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*. (67), 213-246.

Türköz, T. (2010), Çalışanların Öz Liderlik Algısının İzlenim Yöntemi Taktiklerini Kullanımlarına Olan Etkileri: Savunma Sanayinde Uygulamalı Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Savunma Yönetimi Ana Bilim Dalı.

Vatansever, Ç. (2008). Work And Non-Work Life Balance, And İts Relation To Organizational Commitment And Career Satisfaction (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Wickramasinghe, V. ve Zoyza, N. (2008). Gender, Age and Marital Status as Predictors of Managerial Competency Needs: Empirical Evidence from a Sri Lankan Telecommunication Service Provider, *Gender in Management: An International Journal*, 23(5), 337-354.

Woodd, M. (2000). The Psychology Of Career Theory- A New Perspective. *Career Development International*, 273-278.

**ALGILANAN POZİTİF LİDERLİĞİN ÖRGÜT YARARINA ETİK DIŞI
DAVRANIŞLARA ETKİSİNDE PSİKOLOJİK GÜVENLİĞİN ARACILIK ROLÜ**
THE MEDIATION ROLE OF PSYCHOLOGICAL SAFETY IN THE EFFECT OF
PERCEIVED POSITIVE LEADERSHIP ON UNETHICAL BEHAVIOR FOR THE
BENEFIT OF THE ORGANIZATION

Arş. Gör. Dr. Nuri KARACA

İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID ID: 0000-0002-6735-9574

Özet

Yöneticilerin liderlik tarzı çalışanları olumlu veya olumsuz olarak etkileyebilir. Yöneticilerin pozitif liderlik yaklaşımını benimsemeleri çalışanların örgüte katkılarını arttırabilir. Bu durum genellikle örgütün ve diğer paydaşların lehine olurken, bazı durumlarda hizmet alıcıların aleyhine olabilir. Nitekim yöneticilerin pozitif liderlik yaklaşımını benimseyerek takipçilerine saygı duymaları, takdir etmeleri, önemsemeleri, geri bildirimde bulunmaları, inisiyatif ve fırsat vermeleri takipçilerin olumlu duygular yaşamalarına yol açabilir. Takipçilerin kendilerini psikolojik olarak güvende hissederek; utandırılma, cezalandırılma veya aşağılanma korkusu olmadan fikirlerini veya görüşlerini serbestçe paylaşmalarını sağlayabilir. Bu durum takipçilerin; yöneticilerin veya örgütün etkin çalışması için sosyal normları, ahlaki değerleri veya yasaları ihlal ederek hizmet alan kişileri veya örgütleri yanıltmalarına; ürünün hatasını, örgütün çevreye vermiş olduğu zararı veya vergi kaçırma gibi durumları gizleyebilmelerine yol açabilir. Ortaya çıkan bu sonuç örgütün ve paydaşlarının avantajına olabilirken, hizmet alan kişilerin veya kuruluşların dezavantajına olabilir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı algılanan pozitif liderliğin örgüt yararına etik dışı davranışlara etkisinde psikolojik güvenliğin aracılık rolünü tespit etmektir. Sosyal mübadele teorisi ışığında değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde; yöneticilerin takipçilerini önemsemesi, güçlendirmesi, fırsat ve inisiyatif vermesi çalışanların kendilerini psikolojik olarak güvende hissetmelerine ve örgütün veya yöneticilerin etkinliği için örgütün yararına etik dışı davranışlar sergilemelerine neden olabilir. Bu kapsamda bir çağrı merkezinin bir lokasyonunda çalışan 380 kişi araştırmanın ana kütlesi olarak belirlenmiştir. Tesadüfi örneklem yöntemi ile belirlenen 208 çalışandan online anket tekniği ile veriler toplanmıştır. Yapılan hesaplamalarda ana kütleyi temsil yeterliliğine sahip olduğu görülen örneklemde elde edilen veriler Process Makro uygulaması ve SPSS programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre pozitif liderlik ile psikolojik güvenlik arasında pozitif yönlü güçlü düzeyde (.776), pozitif liderlik ile örgüt yararına etik dışı davranışlar arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde (.217) ve psikolojik güvenlik ile örgüt yararına etik dışı davranış arasında pozitif yönlü orta düzeyde (.359) bir ilişki bulunmuştur. Pozitif liderliğin hem psikolojik güvenliği hem de örgüt yararına etik dışı davranışları pozitif etkilediği tespit edilmiştir. Son olarak psikolojik güvenliğin, pozitif liderlik ile örgüt yararına etik dışı davranışlar arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Pozitif Liderlik, Psikolojik Güvenlik, Örgüt Yararına Etik Dışı Davranışlar

Abstract

The leadership style of managers can affect employees positively or negatively. Managers' adoption of a positive leadership approach can increase employees' contributions to the organization. This is often to the benefit of the organization and other stakeholders, but in some cases to the detriment of service recipients. As a matter of fact, managers' adopting a positive leadership approach and respecting, appreciating, caring, giving feedback, initiative and opportunity to their followers can lead to positive emotions in followers. It can make followers feel psychologically safe, allowing them to freely share their ideas or opinions without fear of embarrassment, punishment or humiliation. This can lead to followers misleading service recipients or organizations by violating social norms, moral values, or laws in order for managers or the organization to function effectively; they can conceal product defects, environmental damage caused by the organization, or tax evasion. While this outcome may be to the advantage of the organization and its stakeholders, it may be to the disadvantage of service recipients or organizations. Therefore, the purpose of this study is to determine the mediating role of psychological safety in the effect of perceived positive leadership on unethical behaviors for the benefit of the organization. When the relationships between the variables are examined in the light of social exchange theory; managers' caring for, empowering, giving opportunities and initiatives to their followers may cause employees to feel psychologically secure and exhibit unethical behaviors for the benefit of the organization for the effectiveness of the organization or managers. In this context, 380 people working in one location of a call center were determined as the main population of the study. Data were collected from 208 employees determined by random sampling method through online survey technique. The data obtained from the sample, which was found to be representative of the main population in the calculations made, were analyzed through Process Macro application and SPSS program. According to the results of the analysis, there was a strong positive relationship between positive leadership and psychological safety (.776), a weak positive relationship between positive leadership and unethical behavior for the benefit of the organization (.217) and a moderate positive relationship between psychological safety and unethical behavior for the benefit of the organization (.359). Positive leadership has a positive effect on both psychological safety and unethical behaviors for the benefit of the organization. Finally, psychological safety was found to mediate the relationship between positive leadership and unethical behaviors for the benefit of the organization.

Keywords: Positive Leadership, Psychological Safety, Unethical Behavior for the Benefit of the Organization

REVİZYONİST ORYANTALİSTLERİN KIRAATLARA VE KURANIN KAYNAĞINA
YAKLAŞIMI
APPROACH OF REVISIONIST ORIENTALISTS TO QIRATS AND THE SOURCE OF
THE QURAN

Arş. Gör. Sürreya KAVAL

Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Arap Dili ve
Edebiyatı A.B.D

ORCID ID: 0009-0009-1389-9506

Özet

Revizyonist oryantalistler, geleneksel Batı araştırmalarının ötesine geçerek Kuran'ın kaynağına ve kıraatlerine yenilikçi bir bakış açısıyla yaklaşır. Kuran'ın oluşumu ve metnin anlaşılmasında, dilbilimsel ve tarihsel eleştirilere dayalı bir metodoloji benimserler. Bu yaklaşım, Kuran'ın tarihsel ve kültürel bağlamını daha iyi kavramak için dönemin Arap dilinin incelenmesini, sosyal ve siyasi koşulların göz önünde bulundurulmasını içerir. Kıraatler, Kuran'ın doğru okunuşu ve anlamı üzerine önemli bir rol oynar. Revizyonist oryantalistler, farklı kıraatlerin ve metin varyantlarının Kuran'ın oluşumu ve değişimi hakkında ipuçları sağlayabileceğini düşünürler. Bazıları, Kuran'ın farklı kaynaklardan derlenmiş veya belirli bir dönemde yazılmış olduğunu öne sürerken, diğerleri metnin tek ve sabit bir kaynaktan geldiğini savunur. Kuran'ın kaynağı konusundaki tartışmalar, revizyonistlerin Kuran'ın yazılış süreci ve içeriği hakkındaki teorilerini şekillendirir. Bazıları, Kuran'ın belirli dönemlerde derlenmiş veya düzenlenmiş olabileceğini iddia ederken, diğerleri metnin Allah tarafından doğrudan indirildiğini savunur. Bu yaklaşımlar, geleneksel anlayışı sorgularken, eleştirilere de maruz kalır. Bazıları, revizyonist görüşlerin, kendi ön yargılarından veya belirli bir bakış açısından kaynaklandığını, Kuran'ın tarihsel bağlamını yeterince göz ardı ettiğini iddia ederler. Revizyonist oryantalistlerin Kuran'a yaklaşımı hem ilgi çekici hem de tartışmalıdır. Kuran'ın kaynağı, oluşumu ve metnin anlamı üzerine yapılan bu tartışmalar, İslam araştırmalarında devam eden bir alan olarak dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Revizyonist, oryantalist, kıraat

Abstract

Revisionist Orientalists go beyond traditional Western scholarship and approach the source of the Qur'an and its Qur'anic traditions from an innovative perspective. They adopt a methodology based on linguistic and historical criticism to understand the composition and text of the Qur'an. This approach involves the study of the Arabic language of the time and the consideration of social and political conditions in order to better grasp the historical and cultural context of the Qur'an. The qiraats play an important role in the correct reading and meaning of the Qur'an. Revisionist orientalists think that different qiraats and textual variants can provide clues about the formation and change of the Qur'an. Some argue that the Qur'an was compiled from different sources or written in a specific period, while others argue that the text comes from a single, fixed source. The debate over the source of the Qur'an shapes revisionists' theories about its composition and content. Some argue that the Qur'an may have been compiled or edited during specific periods, while others argue that the text was directly revealed by God. While these approaches question traditional understanding, they are also subject to criticism. Some argue that revisionist views stem from their own prejudices or a particular point of view and do not adequately take into account the historical context of the

Qur'an. The revisionist orientalist approach to the Qur'an is both intriguing and controversial. These debates on the Qur'an's source, composition and the meaning of the text are an ongoing area of Islamic studies.

Keywords: Revisionist, orientalist, literalism

GİRİŞ

Revizyonist oryantalistler, İslam'ın temel kaynağı olan Kur'an'ı metinsel ve tarihsel bağlamda inceleyen, klasik İslam araştırmalarını sorgulayan ve yeni yorumlar sunan bir akademisyen grubudur. Genellikle Batı kökenli olan bu araştırmacılar, Kur'an'ı anlamak için metnin farklı okunuşlarını (kıraatler) ve kaynağını inceleyerek geleneksel yaklaşımlara farklı bir bakış açısı sunmaktadır.

Bu makalede, revizyonist oryantalistlerin kıraatlere ve Kur'an'ın kaynağına olan yaklaşımlarını detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

Revizyonist oryantalistler, Kur'an'ın farklı lehçelerde ve farklı okuyuş tarzlarıyla okunmasına izin veren kıraat geleneğini, metnin çeşitliliği ve yorumlanabilirliği açısından önemli bir kaynak olarak görmektedirler. Bu bakış açısına göre, kıraatler sadece farklı okuyuş biçimleri değil, aynı zamanda Kur'an'ın metninin farklı yorumlarını da temsil etmektedir.

Revizyonist oryantalistler, kıraatleri inceleyerek Kur'an'ın tarihsel gelişimi ve farklı topluluklar tarafından nasıl yorumlandığı hakkında bilgi edinmeye çalışmaktadırlar. Bu incelemeler ışığında, Kur'an'ın metninin sabit ve değişmez bir olgu olmadığını, tarihsel süreç içerisinde farklı yorumlara ve değişimlere uğradığını savunmaktadırlar.

Revizyonist oryantalistler, Kur'an'ın kaynağına ilişkin geleneksel görüşleri de sorgulamaktadırlar. Geleneksel görüşe göre, Kur'an Muhammed'e vahiy yoluyla Allah tarafından indirilmiştir. Revizyonist oryantalistler ise Kur'an'ın metninin Muhammed'in yaşadığı dönemdeki Arap kültürü ve diğer dini metinlerden etkilenerek oluştuğunu savunmaktadırlar.

Bu görüşe göre, Kur'an'ın metninde Tevrat ve İncil gibi diğer kutsal metinlerden alıntılar ve Arap geleneklerinden esinlenen unsurlar bulunmaktadır. Revizyonist oryantalistler, bu unsurları inceleyerek Kur'an'ın tarihsel bağlamını ve nasıl ortaya çıktığını daha iyi anlamaya çalışmaktadırlar.

Revizyonist oryantalistlerin Kur'an'a olan yaklaşımı, İslam alimleri ve bazı akademisyenler tarafından eleştirilmektedir. Eleştirilerin temel noktası, revizyonist oryantalistlerin Kur'an'ı metinsel ve tarihsel bağlamdan kopararak inceledikleri ve İslam inancının temel ilkelerini göz ardı ettikleri yönündedir.

Ayrıca, revizyonist oryantalistlerin Kur'an'ın kaynağına ilişkin görüşlerinin, İslam'ın kutsallığına ve vahiy inancına zarar verdiği de savunulmaktadır.

Kıraat, Kuran'ın okunuş şeklidir. Kuran'da yer alan ayetler, farklı kıraatlere göre farklı şekillerde okunabilir. Revizyonist oryantalistler, kıraatlere ilişkin geleneksel yaklaşımı eleştirerek, kıraatlerin Kuran'ın kaynak metni üzerinde önemli bir etkisi olduğunu savunurlar. Kıraat, Arapça'da "okuma" veya "seslenme" anlamına gelir. İslam'da, özellikle Kuran'ın doğru bir şekilde okunması ve anlaşılması üzerine odaklanan bir terimdir. Kıraat, Kuran'ın belirli bir okunuş tarzını veya okuma şeklini ifade eder. Kuran, Mekke döneminde Hz. Muhammed'e vahiy yoluyla indirilmiştir. Hz. Muhammed, bu vahiyleri aldıktan sonra sahabilerine okuyup öğretmiş ve onlar da bu okuma tarzlarını diğer müminlere aktarmışlardır. Farklı Arap kabilelerinin farklı lehçelerine dayanan bu okuma tarzları zamanla çeşitlenmiş ve bu çeşitlilik daha sonra yedi farklı okuma tarzına standartlaştırılmıştır. Bu yedi okuma tarzı, her biri Hz. Muhammed'in sahabilerinden birine dayandığına inanılan, farklı lehçe ve ağızların özelliklerini yansıtan okuma tarzlarıdır (Kurt, 2005).

Kıraat tercihlerinin teşekkül etmesinden sonraki süreçte bu tercihlerin bir kısmı daha çok kabul görmüş ve şöhrete kavuşmuştur. Yazar tarafından "İştihar Dönemi" olarak isimlendirilen bu süreçte özellikle bazı kıraat tercihlerinin öne çıkmasının nedenleri yanında, kıraat alanında meşhur şehirler ile bu ilim merkezlerinin ileri gelen kıraat bilginleri hakkında bilgi verilmektedir. (İbnü'l-Cezerî ve Muhammed,2004).

Revizyonist oryantalistler, kıraatlerin, Kuran'ın ilk dönemlerinde ortaya çıktığını ve bu dönemde Kuran'ın metninin farklı şekillerde okunduğunu iddia ederler. Bu görüşe göre, kıraatler, Kuran'ın metninde zamanla ortaya çıkan değişiklikleri yansıtmaktadır. Revizyonist oryantalistler, kıraatlere ilişkin bu görüşlerini desteklemek için, kıraatler arasındaki farklılıklara işaret ederler. Örneğin, bazı kıraatlerde aynı kelimenin farklı şekillerde okunduğunu, bazı kıraatlerde ise aynı ayetin farklı şekillerde yorumlandığını belirtirler.

Bu kıraatler, farklı vurgular, ses tonlamaları ve bazı durumlarda kelime farklılıkları ile karakterizedir. İslam geleneğinde, bu yedi kıraat, Kuran'ın indiriliş diline olan derin bağlılığı ve doğru okunmasını temin etmek amacıyla önemlidir. Kıraatler, Kuran'ın metninin doğru anlaşılması ve yorumlanmasında bir rehberlik sağlar. Müslümanlar, bu kıraatlerin her birinin Kuran'ın metnini farklı bir açıdan vurguladığına inanır ve bu da Kuran'ın derinliği ve zenginliğini anlamak için önemli bir unsurdur (Parlak ve Memi, 2022).

Revizyonist oryantalistler, kıraatler üzerine araştırmalar yapmış ve bu metottaki farklı yorumları incelemiştir. Kıraatler, Kur'an'ın metni ve okunuşu üzerinde değişiklik ve farklılıklar içeren çeşitli okuma şekillerini ifade eder. Revizyonist oryantalistler, bu okuma şekillerini daha geniş bir perspektiften ele alırken, kıraatlerin sosyal, tarihi ve kültürel bağlamlarını inceleyerek Kur'an'ın metnindeki potansiyel değişiklikleri analiz ederler (Jeffery, 1937). Kıraatleri, İslam'ın erken dönemlerindeki toplumsal ve siyasi bağlamların bir ürünü olarak değerlendirirler. Revizyonist oryantalistler, Kur'an'ın kaynağı ve tarihçesi üzerine yaptıkları çalışmalarda, geleneksel İslam tarihçiliğini sorgulamışlardır. Bu yaklaşıma göre, revizyonist oryantalistler, Kur'an'ın, tek bir yazardan değil, farklı zamanlarda ve farklı topluluklardan gelen sözlü aktarımların bir koleksiyonu olduğunu savunurlar. Kur'an'ın ortaya

çıkış sürecini toplumsal, siyasi ve kültürel etkilerle bağlantılı olarak değerlendirirler (Akdemir, 1999).

ELEŞTİREL YAKLAŞIM

Revizyonist oryantalistlerin kıraatlere ve Kur'an'ın kaynağına yönelik eleştirel yaklaşımları, İslam araştırmalarında önemli bir etkiye sahiptir. Bu yaklaşım, İslam'ın kökeni ve gelişimi hakkında daha geniş bir akademik tartışmanın oluşmasına yol açmıştır. Ancak, bazı kesimler, revizyonist oryantalistlerin metodolojilerini eleştirerek, geleneksel İslam tarihçiliğinin önemi ve Kur'an'ın mukaddes bir metin olarak kabul edilmesini savunmaktadır (Schaar, 2000).

Revizyonist oryantalistler, geleneksel oryantalizmin aksine, Kuran'ın kaynağına ve içeriğine ilişkin daha eleştirel bir yaklaşım benimsemişlerdir. Bu yaklaşımın temelinde, Kuran'ın kutsal bir metin olarak kabul edilmesi ve bu nedenle eleştirel bir incelemeye tabi tutulmaması gerektiği yönündeki geleneksel oryantalizmin kabulünün sorgulanmasıdır. Revizyonist oryantalistler, Kuran'ın tarihsel bir metin olduğunu ve bu nedenle geleneksel oryantalizmin yaptığı gibi, metnin kendi içinde tutarlılığını ve bütünlüğünü esas alarak incelenmesinin yeterli olmadığını savunurlar. Bu nedenle, Kuran'ın kaynağına ve içeriğine ilişkin daha geniş bir tarihsel ve kültürel bağlam içinde bakılması gerektiğini öne sürerler (Wansbrough, 1997).

Kuran'ın kaynağına ilişkin revizyonist oryantalistlerin görüşleri, geleneksel oryantalizmin kabul ettiği üzere, Kuran'ın Muhammed tarafından doğrudan Allah'tan aldığı bir ilham sonucu ortaya çıktığını reddeder. Bu görüşe göre, Kuran, Muhammed'in yaşadığı dönemdeki toplumsal ve kültürel koşullardan etkilenerek ortaya çıkmış bir metindir. Revizyonist oryantalistler, Kuran'ın kaynağına ilişkin bu görüşlerini desteklemek için, Kuran'ın metninin içeriğindeki çeşitli tutarsızlıklara ve çelişiklere işaret ederler (Çetin, 2012). Örneğin, Kuran'da aynı konuda farklı ayetlerin yer aldığı, bazı ayetlerin daha sonradan değiştirildiği veya eklendiği gibi iddialarda bulunurlar. Revizyonist oryantalistlerin Kuran'ın kaynağına ilişkin görüşleri, İslam dünyasında büyük tartışmalara yol açmıştır. Bu görüşler, geleneksel oryantalizmin kabul ettiği görüşleri temelinden sarsarak, İslam'ın kutsal metni olan Kuran'a ilişkin yeni bir bakış açısı sunmaktadır (Dağ, 2013).

Revizyonist oryantalistlerin Kur'an'a olan yaklaşımı, kıraat bağlamında da bazı önemli eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu eleştirilerin temel noktaları şunlardır:

1. Kıraatlerin Tarihsel ve Kültürel Bağlamının Göz Ardı Edilmesi: Revizyonist oryantalistlerin, kıraatlerin ortaya çıkışındaki tarihsel ve kültürel bağlamı yeterince dikkate almadıkları savunulmaktadır. Kıraatlerin, Kur'an'ın vahyedildiği dönemdeki Arap dilinin çeşitliliği ve farklı lehçeleri göz önünde bulundurularak ortaya çıktığı unutulmamalıdır. Revizyonist oryantalistlerin bu bağlamı göz ardı ederek kıraatleri sadece metinsel varyasyonlar olarak ele almaları, bu geleneğin zenginliğini ve çeşitliliğini anlamamalarına yol açmaktadır.

2. Kıraatlerin Dinî Öneminin Küçümsenmesi: Revizyonist oryantalistlerin, kıraatlerin İslam inancındaki dinî önemini yeterince vurgulamadıkları da savunulmaktadır. Kıraatler sadece farklı okuyuş biçimleri olmanın ötesinde, Kur'an'ın farklı yorumlarını ve anlamlarını da temsil

etmektedir. Revizyonistlerin bu yorum ve anlamları göz ardı etmesi, Kur'an'ın zenginliğini ve derinliğini kavramalarını engellemektedir.

3. Metodolojik Sorunlar: Revizyonist oryantalistlerin kıraatleri incelerken kullandıkları metodolojinin de bazı sorunlar barındırdığı savunulmaktadır. Bu metodolojinin, Kur'an'ın metinsel ve tarihsel bağlamını yeterince dikkate almadığı ve önyargılı bir bakış açısıyla kıraatleri yorumladığı belirtilmektedir.

4. İslam Alimlerinin Görüşlerinin Göz Ardı Edilmesi: Revizyonist oryantalistlerin, kıraatlere ilişkin İslam alimlerinin görüşlerini ve yorumlarını yeterince dikkate almadıkları da bir diğer eleştiridir. İslam alimleri yüzyıllardır kıraatleri incelemiş ve bu gelenek hakkında derin bir bilgi birikimi oluşturmuştur. Revizyonistlerin bu bilgi birikimini göz ardı etmesi, çalışmalarının eksik ve kusurlu kalmasına yol açmaktadır.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Revizyonist oryantalistler, Kur'an'ın kaynağının ve oluşumunun geleneksel İslami anlatımlardan farklı olduğunu iddia eden bir grup Batılı araştırmacıdır. Onlara göre, Kur'an'ın yazımı ve derlenmesi, Hz. Muhammed'in (S.A.S) vefatından çok sonra, 8. ve 9. yüzyıllarda gerçekleşmiştir. Ayrıca, Kur'an'ın metninin, Yahudi, Hıristiyan ve diğer kültürlerden etkilenmiş ve değişikliğe uğramış olduğunu savunurlar. Bu iddialarını desteklemek için, Kur'an'ın dilbilimsel, tarihsel, arkeolojik ve el yazması analizlerini kullanırlar.

Revizyonist oryantalistlerin kıraatlere yaklaşımı da benzer şekildedir. Kıraatler, Kur'an'ın farklı okunuş şekilleri olarak tanımlanabilir. İslami geleneğe göre, Kur'an'ın yedi harf üzerine indirildiği ve bu harflerin Hz. Muhammed tarafından sahabelere öğretildiği kabul edilir. Bu harfler, Kur'an'ın Arap lehçelerine uyum sağlamasını ve kolayca ezberlenmesini sağlamıştır. Kıraatler, Kur'an'ın korunmuşluğunun ve mucizeliğinin birer delili olarak görülür.

Revizyonist oryantalistler ise, kıraatlerin Kur'an'ın kaynağına ulaşmada bir engel olduğunu ve Kur'an'ın metnindeki çeşitliliğin ve tutarsızlığın bir göstergesi olduğunu ileri sürerler. Onlara göre, kıraatler, Kur'an'ın yazımı ve derlenmesi sırasında ortaya çıkan farklı rivayet, kopyalama ve yorumlama hatalarının sonucudur. Ayrıca, kıraatlerin, Kur'an'ın metninin Yahudi ve Hıristiyan kaynaklarından etkilendiğini kanıtladığını iddia ederler.

Bu iddialarını desteklemek için, kıraatlerin dilbilimsel, tarihsel ve el yazması analizlerini kullanırlar.

Revizyonist oryantalistlerin kıraatlere ve Kur'an'ın kaynağına yaklaşımı, İslami ilimlerde uzun yıllardır yapılan çalışmaları ve araştırmaları göz ardı eder. Ayrıca, revizyonist oryantalistlerin kullandığı yöntem ve kaynaklar da eleştiriye açıktır. Revizyonist oryantalistlerin iddiaları, İslami ilimler alanında uaragrafzman olan pek çok araştırmacı tarafından reddedilmiştir.

KAYNAKLAR

Kurt, Y. (2005). Kiraât ve İmamet. Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 5(1), s. 137-165.

İbnü'l-Cezerî, E. L. H., & Muhammed, H. (2004). en-Neşr fi'l-kırâati'l-aşr, thk. Debbâ', I-II, Beyrût: Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, s.17-27.

Parlak, O., & Memi, Mustafa. (2022). The Science of Qiraat and Its Formation Process. Turkish Research Journal of Academic Social Science, 5(1), s. 44-51.

Jeffery, A. (Ed.). (1937). Materials for the History of the Text of the Quran; The Old Codices. Brill Archive.

Akdemir, M. A. Hâmid B. Abdü'l-Fettah el-Paluvi, Hayatı, İlmî Şahsiyeti, Eserleri Ve “Zübdetü'l-İrfân” Adlı Eserinin Metodolojik Tanıtımı Ve Tahkiki, (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1999, s. 17-19.

Schaar, S. (2000). Orientalism at the Service of Imperialism. Orientalism: A Reader, s. 181-193.

Wansbrough, J. E. (1977). Quranic studies: sources and methods of scriptural interpretation (Vol. 194). Oxford: Oxford University Press.

Çetin, A. Kıraatlerin Tefsire Etkisi, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2012.

Dağ, M. (2013) Kıraat İlminin Akademik Serencamı-Araştırma Mantığı Ve Biçimi Üzerine. Ekev Akademi Dergisi, (56), s.311-324.

**IRAK'TAKİ VEKALET SAVAŞLARININ TÜRKİYE'NİN SINIR GÜVENLİĞİNE
ETKİLERİ**
PROXY WARS IN IRAQ AND THEIR EFFECT ON THE TURKIYE'S BORDER
SECURITY

Yeliz ÖZDEMİR

Bursa Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Bursa.
ORCID NO: 0000-0002-2189-1514

Özet

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan beri komşularının içişlerine karışmamış ve buna göre bir dış politika benimsemiştir. Komşu ülkelerde yaşanan güvenlik sorunları hem bölgede istikrarsızlığa neden olmakta hem de Türkiye'nin sınır güvenliğini doğrudan etkilemektedir. Bu sebeple Türkiye kendi sınırlarını korumak için dönemin şartlarına göre bir güvenlik politikası uygulamaktadır. Küresel aktörlerin Ortadoğu'daki çıkar savaşları, bölgedeki istikrar ve huzurun sağlanamamasının en önemli nedenlerindedir. Jeopolitik konumu ve zengin petrol rezervinden dolayı bu aktörlerin dikkatini çeken Irak, özellikle ABD ve İran'ın çekişmesine neden olmaktadır. Bunun için artık kendi askeri kayıplarını azaltmak için vekil aktör kullanılmaktadır. Irak'taki bu vekil aktörlerin başında İran'ın desteklediği Şii örgütler ve ABD'nin desteklediği PKK terör örgütü gelmektedir. Irak'ta yaşanan vekalet savaşında terör örgütleri ABD ve İran tarafından ağır silahlarla donatılmaktadır. Diğer yandan özellikle PKK Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti kurmak amacıyla desteklenmektedir. PKK'nın Türkiye sınıra yakın kamplara sahip olması ve terör faaliyetlerini arttırması Türkiye'nin güvenliğine açık bir tehdit oluşturmaktadır. Bunu önlemek için Türkiye diplomasi yolunu kullansa bile gerektiğinde sert gücünü kullanarak Kuzey Irak bölgesine askeri hareket düzenlemektedir. Bu sayede bölgede önemli bir aktör olduğunu ve güvenlik kaygılarının dikkate alınması gerektiğini küresel ve bölgesel aktörlere göstermektedir. Bu çalışma Türkiye'nin Kuzey Irak'a karşı düzenlediği sınır ötesi operasyonları realist teori perspektifinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'nin sınır güvenliği politikalarının niteliğini açıklamak için sınır ötesi askeri operasyonların yanı sıra diplomatik kazanımları da ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vekalet Savaşları, Askeri Harekatlar, Sınır Güvenliği

Abstract

Since its establishment Türkiye followed a foreign policy based on non-interference to the internal issues of its neighbors. Conflicts in neighboring countries do not only create regional problems but also affect Türkiye's border security directly. This is why in order to defend its borders, Türkiye is implementing a policy congruent with the conditions of the time. Conflicting interests of the global powers are the main cause of wars in the region. Due to its geopolitical position and rich oil resources Iraq is a country that witnesses American and Iranian controversy in its territory. Eventually, to reduce the military casualties, both countries

are using proxies. American backed PKK terrorist organization and Shia groups supported by Iran are among these proxy groups in Iraq. As part of proxy wars, these terrorist organizations are supported with weapons provided by the United States and Iran. On the other side, PKK is being supported to create a Kurdish state in Northern Iraq. The proximity of PKK camps to the Turkish border and their increasing terrorist attacks are creating direct threat to the border security of Türkiye. Although diplomacy is still being used to solve this problem with Iraq, sometimes it becomes necessary to use hard power and organize cross-border operations in Northern Iraq. Thus, Türkiye shows that it is an important regional actor whose security concerns can not be neglected by global and regional actors. This work aims to analyze the cross-border operations organized by Türkiye toward Northern Iraq from the perspective of realist theory. Türkiye's diplomatic gains along with cross-border military operations will be tackled to explain the nature of its border security policies.

Keywords: Proxy Wars, Military Operations, Border Security

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren komşularının içişlerine müdahalede bulunmama politikasını benimsemiş ve bu konudaki hassasiyetini her zaman vurgulamıştır. Komşu ülkelerde meydana gelen güvenlik sorunları hem bölgedeki istikrarsızlığı hem de Türkiye'nin güvenliğini doğrudan etkilemesi sebebi ile Türkiye bu tehditleri bertaraf etmeye yönelik güvenlik politikalarını dönemin koşullarına uygun olarak şekillendirmektedir. Soğuk Savaş sonrası oluşan yeni dünya düzeninde devletlerin kendi çıkarları için hedef aldıkları ülkede doğrudan kendi askeri unsurları ile çatışmaya girmek yerine silahlı örgütleri ve siyasi grupları vekil aktör olarak kullandıkları görülmektedir. Bu yolla kayıp vermeden hedef ülkeyi kontrol altında tutmaya çalışmaktadırlar. Günümüzde vekil aktörlerin açık bir şekilde kullanıldığı ülkelerden biri ise Irak'tır. Burada ABD ve İran arasında yaşanan çekişmeye vekil aktörler üzerinden şahit olunmaktadır.

Irak'ta İran Şii nüfus üzerinde etkili olmakta ve bölgeye yönelik Şii Hilali politikası nedeni ile Irak başta olmak üzere Orta Doğu'da Yemen'e kadar bu politikayı kendine yakın siyasi gruplar ve Şii temelli silahlı örgütlerle yürüt bölgenin hakim gücü olmaya çalışmaktadır. ABD ise 1. Körfez savaşından bu yana Irak'ın petrol kaynaklarını ve tehdit olarak algıladığı İran'ı çevrelemeye çalışmakta ve bu süreç zarfında askeri ve ekonomik açıdan kayıp vermesi nedeni ile kendi çıkarlarını ülkedeki Kürt gruplar ve PKK terör örgütü vasıtasıyla korumaya çalışmaktadır. Tabii ki PKK terör örgütüne verilen bu destek ABD'nin Batılı müttefikleri tarafından da sürdürülmekte ve PKK'ya silah ve para desteği sağlanmaktadır. Bu iki aktörün çekişmesi silahlı örgütlerin Irak'ta kol gezmesine ve güçlenmelerine sebep olurken diğer yandan Türkiye'nin sınır güvenliğine açık bir tehdit oluşturmaktadır. Örgütlerin Kuzey Irak sınırına yakın yerlerde kamplaşması ve zaman zaman Türkiye'yi tehdit ederek silahlı eylemlerde bulunmaları Türkiye'nin endişelerini arttırmaktadır. Türkiye bu güvenlik tehditlerini bertaraf etmek ve silahlı örgütleri sınırdan uzaklaştırıp etkisiz hale getirmek

maksadıyla bir diplomasi trafiği sürdürürken, küresel aktörlerin ileriye dönük planlarının farkında olmakta ve sınırında bir terör devletinin oluşturulmasını engellemeye çalışmaktadır.

Bu bağlamda özellikle Arap Baharından sonra bölgede yaşanan iç çatışmalar nedeniyle Türkiye–Irak sınırında rahat bir alan bulan silahlı örgütlerin neden vekil aktör olarak tercih edildiği, bunları kullanan devletlerin çıkarlarının neler olduğu, bu örgütlerin Türkiye'nin sınırında faaliyet göstermelerinden dolayı Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı güvenlik sorunlarına yönelik nasıl bir politika uyguladığı bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmada Irak'ta yaşanan vekalet savaşlarında kullanılan silahlı örgütlerin sebep olduğu güvenlik tehditlerine karşı Türkiye'nin yaptığı sınır ötesi hareketlerin zorunlu olup olmadığı ve uyguladığı diplomasi ve stratejinin etkili olup olmadığının ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Çalışmasının kuramsal çerçevesi Realizm teorisi üzerinden ele alınacaktır. Realist kuram, Irak'ta Saddam rejiminin devrilmesinden sonra Irak'taki iç çatışmalar sürecinde bölgede etkin olmaya çalışan devletlerin güç mücadelesini anlamlandırmak açısından önem taşımaktadır

Bu çalışmada bir durum veya olayın meydana gelmesine sebep olan etkenleri tanımlamak, buna ilişkin detayları görmek ve açıklamalar geliştirip değerlendirmeler yapmak için kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması yönteminin kullanılması bölgede yaşanan önemli olaylar neticesinde Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı güvenlik sorunlarının neler olduğu görebilmek ve uyguladığı stratejinin yeterli olup olmadığını doğru değerlendirebilmek adına çalışmaya katkı sağlayacaktır. Araştırmada literatür taraması yapılarak uluslararası ilişkiler teorilerinde güvenlik yaklaşımları ve terörizm üzerine yazılmış kitaplardan ve makalelerden faydalanılmıştır. Bununla birlikte konu ile ilgili olarak hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezlerinden, Türkiye'nin diplomasi trafiğinin ve askeri operasyonlarının analiz edilmesine yönelik olarak web siteleri üzerinden yayınlanmış haberler, gazete makaleleri ve analizlerden yararlanılmıştır.

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

Sınırlar ve Güvenlik İlişkisi

Güvenlik insanların temel yaşamsal ihtiyaçlarından biridir. Her dönemde tehdit algısının farklılaşması sebebi ile güvenlik kavramının yorumlanması da değişime uğramıştır.

Güvenlik sözlük anlamı ile toplumda yasal düzenin aksamadan devam etmesi ve insanların korkmadan yaşamlarını sürdürmeleri olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022).

Brauch'a göre güvenlik; konulara, bireylere, zamanın şartlarına göre uyarlanan temel bir kavramdır. Bu kavram barış kavramı ile yakından ilişkilidir ve devletleri tehdit algıladığı durumda harekete geçiren bir olgudur (Brauch, 2008, s.2).

Güvenlik kavramı her zaman devlet politikaları ile ifade edilmiştir. Bu nedenle devletler kendilerine karşı bir tehdit unsuru gördüğü zaman savunma amacı ile kuvvet kullanmayı kendilerinde bir hak olarak görmektedir (Zora, 2015, s.117).

Terör tehlikesinin ülkede düzensizlik çıkarmaktan çok, doğrudan sınırları değiştirmeyi amaçlaması nedeni ile sınır konusu güvenlikle doğrudan ilgilidir. Sınırlar uluslararası anlaşmalar yolu ile çizilir fakat sınır bölgesinde yaşayan insanların kültürel bağları sebebi ile sınırlardan geliş gidişleri, uluslararası şirketlerin çıkarları ve hükümetlerin politik uygulamalarından dolayı değişime zorlanabilmektedir. Bu aktörlerin etkilerinden dolayı sınırlar her zaman bir çatışma ve savaş konusu olmuştur. Bir devletin ulusal güvenliğini tehdit eden kaçakçılığın ve göç hareketlerinin önlenmesi de ancak sınır güvenliğinin sağlanması ile mümkün olmaktadır. Kendi vatandaşlarının can ve mal güvenliğini sağlamak her devletin sorumluluğudur. Bunun için devletin en başta gelen görevlerinden birisi ülkede güvenli ortamın sağlanması için sınırlarını korumak ve buna göre güvenlik politikaları uygulamaktır (Deniz, 2020, s. 242-243).

Sınır güvenliği her devlet için önem arz eden bir konudur fakat bir devletin ulusal güvenliğini sağlamak adına sınırlarını ihlal eden grup veya devlete karşı meşru müdafaa hakkını hangi gerekçeye dayanarak kullanacağı tartışılmaktadır. Devletlerin meşru müdafaa hakkına ilişkin uluslararası alanda imzalanan en detaylı sözleşme 1945 tarihli Birleşmiş Milletler sözleşmesidir. Bu sözleşmenin 41. maddesinde BMGK'nin ilk önceliğinin ulaşım, haberleşme ve ekonomi alanlarında şiddete başvurmadan önlem almak olduğu, eğer bu yöntem işe yaramazsa 42 ve 47. maddelerde belirtildiği şekilde tüm BM üyelerini de kapsayarak silahlı önleme başvurulabileceği belirtilmektedir. BMGK güvenliğinin sağlanması için önlemler alınmaya kadar üyelerinin 51. maddede belirtildiği üzere kendilerini savunma hakkı güvence altına alınmıştır (Kadıoğlu, 2020, s. 215).

Sınır tehditlerinin en fazla yaşandığı bölge The Middle East North Africa olarak tanımlanan MENA bölgesidir. Bu tehditlerden en önemlisi ise terörizmdir. Bu sorun özellikle bu bölgedeki çoğu devlette olduğu gibi yönetim açısından başarısız veya kargaşa içindeki devletlerde görülmektedir. Ülke içindeki çatışmalar nedeni ile kendi ülkelerinden kaçan mülteciler ise ayrı bir güvenlik sorunu yaratmakta ve çevre devletler için büyük bir tehdit haline gelmektedir (Meier, 2021, s. 470).

Orta Doğu'da yaşanan iç savaşların her zaman bölge ülkelerine etkisi olmuştur. Özellikle Irak ve Suriye'de yıllardır süre gelen çatışmalar bölge ülkeleri içinde sınır komşusu olması sebebi ile en fazla Türkiye'nin güvenlik sorunları yaşamasına neden olmaktadır.

Uzun yıllardır Doğu Anadolu bölgesinde PKK terör örgütü ile mücadele eden Türkiye, hem iç savaş öncesi bu örgüte topraklarında barınma imkanı sağlayan Suriye hükümeti ile hem de örgütün Kuzey Irak'ta kamplaşmasına izin veren Irak hükümeti ile diplomatik sorunlar yaşamıştır. Türkiye-İrak sınırında bir Kürt devleti kurma çabası Türkiye'nin bu bölgeye daha fazla odaklanmasına ve bu tehdidi bertaraf etme bağlamında yeni güvenlik önlemleri almasına neden olmaktadır (Korgun, 2021, s. 4).

Özellikle 1990'lardan itibaren PKK ile uğraşan Türkiye 2014 yılında Irak'ta IŞİD terör örgütünün ortaya çıkmasıyla bu örgütünde tehditlerine maruz kalmıştır. Terör örgütlerinin

sınırın coğrafi yapısı nedeni ile kontrolü zor olan alanlardan veya Suriye'deki göç dalgasını fırsat bilerek Suriye tarafından Türkiye'ye sızma girişiminde bulunmaları ve Türkiye'de bombalı eylemler düzenlemeleri Türkiye'nin hem sınır hem de ulusal güvenliğine yönelik tehditlerle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur.

Irak'ta terör örgütleri vasıtasıyla oluşturulmaya çalışılan yeni haritalar Türkiye'nin sınır güvenliğini tehdit ettiği gibi bölge güvenliğini de tehdit etmektedir. Sonuç olarak sınır hattında yaşanan terör faaliyetleri saldırıya uğrayan devletin kendini korumak adına meşru müdafaa hakkını kullanmasını zorunlu hale getirmektedir. Sınır güvenliğinin sağlanması her ne kadar sıkı kontrollerin ve teknolojik aygıtların kullanılması ile sağlanmaya çalışılsa da daha büyük sorunların yaşanmaması için diplomatik adımlar atılmalı ve bunun yetersiz kalması durumunda önleyici müdahaleye yani askeri harekate başvurarak güvenliği tehdit eden unsurlar etkisiz hale getirilmelidir.

ABD ve İran'ın Irak'taki Vekalet Savaşları ve Türkiye'nin Sınır Güvenliğine Etkileri

Vekalet savaşları; bir devletin çıkarlarını korumak veya yeni kazanımlar elde etmek amacıyla hedef olarak gördüğü bir ülkedeki silahlı örgüt veya siyasi grupları kullanıp o ülkedeki yönetimin yıpratılması ve dolaylı yoldan kontrol altına alınması amacıyla yapılan bir savaş şeklidir.

Sterman ve Rondeaux'un tanımına göre vekalet savaşı, silahlı çatışmaya girmiş devletlerin dolaylı veya dolaysız şekilde üçüncü taraf olarak ifade edilen ve devletlerin anayasal düzeninin dışında yer alan yani legal olmayan konvensiyonel veya düzensiz güçleri desteklemesidir (Sterman & Rondeaux, 2019, s. 25).

Paralı askerlerden oluşan şirketler, sivil toplum kuruluşları, gönüllü savaşçılar ve özerk bölge yönetimlerinin de vekil aktör şeklinde kullanıldığı bilinmektedir (Çona, 2018, s. 53).

Vekâlet savaşları sadece günümüzde değil tarih boyunca kullanılan bir yöntem olmuştur fakat 20. yüzyılda küresel güçler tarafından daha fazla tercih edilen bir strateji haline gelmiştir. Bunun tercih edilme sebebi ise savaşlarda devletlerin maddi, insani ve siyasi açıdan çok fazla kayıp vermesidir (Gök, 2021, s. 123-122).

Tabii ki bunun uluslararası alanda da bağlayıcı bir nedeni vardır. BM anlaşmasının 2/4 nolu maddesi devletlerin kuvvet kullanmasını yasaklamıştır. Uluslararası kamuoyuna bu kurala uyduğunu göstermek durumunda olduğu için kendi vekil aktörünün işlediği suçlardan sorumlu tutulmamak adına verdiği desteği saklamaktadır (Öztürk, 2022, s. 319-324).

Irak'ta yaşanan vekalet savaşlarının aktörleri ABD ve İran'ın buradaki çekişmesinde uyguladıkları stratejinin temelini de bu nedenler oluşturmaktadır.

ABD' nin Irak'taki Çıkarları ve Ülkedeki Kürt Gruplarla İlişkisi

ABD Soğuk Savaş sonrasında itibaren Orta Doğu bölgesinde ve özellikle Irak'ta kendisini daha fazla göstermeye başlamıştır. Bunun sebepleri genel olarak ülkenin jeopolitik konumu gereği önem taşıması, petrol kaynakları açısından zengin olması ve bölgede diğer etkin aktör

olan İnan'ın kontrolü şeklinde sıralanmaktadır. Tüm bunların yanında müttefik olarak gördüğü İsrail'i İnan'ın tehditlerinden korumak ve güvenliğinin sağlanması da Irak'ta bulunmanın sebepleri arasındadır.

Nitekim 2003 yılında ABD, Irak'ı işgal edip Saddam yönetimini devirerek bu ülkede kalıcı olduğunu göstermiş ve bunun ardından İnan ile arasında o günden itibaren silahlı örgütler ve siyasi gruplar üzerinden vekalet savaşları belirgin bir şekilde yaşanmaya başlamıştır.

Aralık 2011'e gelindiğinde ise ABD resmi olarak Irak'taki askeri hareketini sonlandırdığını duyurmuştur. Bu tarihten itibaren İnan'ın Irak'ta desteklediği Şii örgütlerin sayısında artış olduğu dikkati çekmektedir (Aziz, 2022, s.500).

2003 yılındaki işgalden bu yana fiilen Irak'ta varlık gösteren ABD'nin asker sayısını azaltmasının ABD çıkarlarına göre etkileri olacağı yönünde yorumlar yapılmaktadır. Bazı görüşlere göre ABD eğer Irak'ta kalırsa bölgedeki konumunu güçlendirecek ve İnan'ın Irak'taki etkisini ancak orada kaldığı sürece engelleyebilecektir fakat tamamen Irak'tan çıkarsa bu durumda İnan'ın Irak üzerindeki etkisinin artması söz konusu olacaktır. Irak, jeostratejik öneminin haricinde dünyanın ayrıca en büyük petrol ihracatçılarından biri durumundadır. ABD burada kaldığı sürece küresel ekonomi bu kaynaktan pay sahibi olabilecektir (Pollock, 2020).

Irak'taki asker sayısını azaltan ABD, İnan'a bu adımı ile alan açmış gibi olmasına rağmen askeri gücünü Basra körfezinde tutup İnan'ı halen kontrol ettiğini göstermektedir. (Atay, 2020).

İki ülke arasındaki rekabet silahlı çatışmalara da sahne olmaktadır. Irak'ta ortaya çıkan IŞİD'in 2017 Aralık ayında etkisiz hale getirilmesinin ardından ABD ve İnan'ın ülkede egemen olma rekabeti ve aralarındaki gerilim artmıştır. Özellikle İnan IŞİD ile savaşması için oluşturduğu Haşdi Şabi örgütünün IŞİD'e karşı kazanılan zaferde etkili bir grup olması nedeniyle Irak'ta daha etkili hale gelmiştir (Okuducu, 2020).

ABD'nin İnan üzerine kurduğu bu strateji haricinde Irak'ta dikkat ettiği diğer bir aktör ise Türkiye'dir. Türkiye'nin Irak toplumu ile olan yakınlığının yanı sıra sınır güvenliğini sağlamak için Kuzey Irak'ta yaptığı operasyonlar ABD'nin Kürtlerle ilgili kurmaya çalıştığı düzene engel teşkil etmektedir. Bu sebeple Türkiye ABD için sözde müttefik olsa bile bir tehdit olarak görülmektedir. Türkiye'nin de ülke içinde istikrarsız olması ve güvenlik sorunları ile uğraşması ABD için hedefine ulaşma anlamında önemlidir. Bunun için de örtülü olarak Kuzey Irak'ta kamplaşmış olan PKK'yı kullanmayı tercih etmiştir (Semin, 2011, s. 200).

ABD'nin PKK'ya yıllardır hem silah yardımı yaptığı hem de söylemleri ile destek verdiği bilinmektedir. Diğer yandan Irak'taki Kürt grupları da siyasi amaçlarına göre yönlendirilerek bunları İnan'a ve Türkiye'ye karşı bir vekil olarak kullanmaktadır. PKK'nın Kuzey Irak'ta faaliyetlerini artırıp kamplaşmasının özellikle ABD'nin bu bölgeye yoğunlaştığı ve bölge üzerindeki planlarını uygulamaya başladığı 1. Körfez Savaşına denk geldiği söylenebilir.

1. Körfez Savaşında oluşturduğu Çekiç Güç sayesinde Kuzey Irak'ta güvenli bir bölge oluşturan ABD bu vesile ile PKK'ya bir alan açmıştır. Bu dönemde ABD'nin himayesine giren

Kürtler ise 1992 senesinde seçim yoluyla Kürdistan Federe Devletini kurmuş ve Irak'ın 2003 yılında işgali ile birlikte bu federe devlet meşru hale getirilmiştir (Cömert, 2021).

Kuzey Irak'taki dengeleri değiştirmeye çalışan ABD bunu sağlamak için kullandığı Kürt grupların içinde özellikle IKBY ile yakın ilişki içine girmiştir. Bazı görüşlere göre ABD uyguladığı bu politika ile bölge yönetiminin bağımsızlık konusunu tekrar gündeme getirmesini sağlayarak sonraki süreçte IKBY'nin Irak'tan ayrılmasını planlamaktadır Iraklı Kürtler üzerinde ABD'nin ciddi bir etkisinin olması bu grupları ABD için önemli bir vekil aktör durumuna getirmiştir (Erkmen, 2020)

IKBY ve ABD arasındaki bu yakın ilişki artarken PKK dolaylı olarak ABD ile bağlantı halinde olmuş ve buna güvenerek bölgedeki faaliyetlerini artırmıştır. ABD'nin verdiği bu dolaylı destek Türkiye'nin PKK'ya karşı Kuzey Irak'taki operasyonlarına bir anlamda engel olmuştur. 2009 yılından itibaren ABD'nin askeri kuvvetlerini Irak'tan çekmeye başlaması ile bu sefer Kuzey Irak'ta Türkiye'nin yapacağı operasyonların IKBY'ni rahatsız etmemesi için açılım süreci adı altında PKK'nın tasfiye edilmesi gündeme getirilmiştir. Bu tasfiyeyi ABD'nin gerçekten istediğine inanmak mümkün değildir zira ABD'nin PKK'yı ileride Kuzey Irak'ta oluşabilecek bir bağımsızlık durumunda veya Kerkük ile ilgili bir konuda maşa olarak kullanmak istemesi muhtemel görülmektedir (Kuloğlu, 2009, s. 90-91).

Son yıllarda IKBY'nin ön plana çıkması ile ABD ve PKK arasındaki ilişki tersine dönmüştür. IKBY'ni İran'a karşı etkili bir vekil aktör olarak gören ABD, IKBY ve PKK'nın çatışma içinde olması nedeni ile bir tercih yapmak durumunda kalmış ve İran'a karşı sürdürdüğü mücadelenin sekteye uğramaması adına PKK'yı gözden çıkartmıştır. Aslında bu ilişkinin kopmadığı sadece IKBY'ne karşı durumun bu şekilde gösterildiği bilinmektedir. PKK'nın Irak'ta oyun dışı bırakılmış gibi gösterilip ileride IKBY'nin bağımsızlığını ilan etmesi durumunda Türkiye'nin buna karşı çıkamayacağı düşünülmektedir (Çalışkan, 2020b).

ABD'nin planlı bir şekilde Irak'ta ve bölgede yürüttüğü bu faaliyetler ve ilişki ağı içinde ABD'nin müttefikleri yani koalisyon güçlerinden bazı devletlerin de yer aldığı bilinmektedir. Özellikle söz konusu petrol olunca PKK ile yakın temas halinde olmuşlar ve olmaya devam etmektedirler. Bu devletler yıllardır silah ve askeri eğitim desteği vermenin yanı sıra yardım kuruluşları yoluyla da PKK'ya finansal destek sağlamaktadır (Yılmaz ve Tetik, 2020, s. 122).

Sonuç olarak ABD ve müttefiklerinin dönemin şartlarına göre hem PKK'yı hem de IKBY gibi Kürt grupları gerektiği yerde istediği şekilde vekil olarak kullandığı ortadadır. İran'ın Irak'taki Kürt grupları kontrol edemiyor olması İran için bir sorun teşkil etmektedir. Bunun farkında olan ABD işte bu yüzden İran açısından IKBY'ni de kullanışlı bir aktör olarak görmekte ve ilişkileri sıkı tutmaya çalışmaktadır. PKK terör örgütüne sağladığı dolaylı destek sayesinde ise Türkiye'yi terör konusuyla meşgul etmekte ve sahne arkasında oluşturmaya çalıştığı Kürt devletine bir kılıf bulup Türkiye'nin buna karşı çıkmasına engel olmaya çalışmaktadır.

İran'ın Irak'taki Çıkarları ve Kullandığı Vekil Aktörler

İran'ın Irak'ta etkili bir aktör olmaya çalışmasının ve bu amaçla burada silahlı örgütleri kullanmasının pek çok nedeni olabilir fakat en gözle görünür nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür; birinci neden Irak'ı kendisine potansiyel bir tehlike olarak görmesidir. Bu özellikle Irak ile aralarında yedi sene süren savaş sonrası İran'ın dikkate aldığı bir husustur. İkinci sebebi, İran'da yaygın olan Şiilik mezhebinin Irak üzerinde etkin olmasını ve yönetim kadrolarında bu inanca sahip idarecilerin bulunmasını sağlamaktır. Son olarak bölgede kendisine rakip olarak gördüğü ABD'nin Irak'tan çekilmesini sağlayıp buradaki kontrolü kendi elinde tutmaktır.

İran, 2003 yılından bu yana ABD'nin Irak yönetimini devirip burada varlık göstermesi nedeni ile düşman olarak gördüğü ABD'ye yakın bir yönetimin başa gelmesini engellemek için bir vekalet stratejisi uygulamaya başlamıştır. İran bu anlamda siyasi gruplar haricinde Irak'ta Şii milisleri ağırlıklı olarak kullanmakta ve onlara mali, askeri ve siyasi anlamda destek vermektedir (Costantini & Donelli, 2022, s. 7).

Irak'ta şuan etkin olan İran'a bağlı silahlı örgütler başta Haşdi Şabi olmak üzere Bedir Tugayı, Asaib Ehlil Hak, Ketaib Hizbullah, Ketaib İmam Ali, Ketaib Seyyid Şüheda ve Al Nuceba gruplarıdır.

Bu örgütler Haşdi Şabi'nin altında toplanmıştır fakat bu çatı altında Irak'ta çok aktif olmayan örgütler de bulunmaktadır. Bu etkin gruplar Haşdi Şabi'nin şemsiyesi altına girdikten sonra Irak devletinde önemli kadrolarda görev almaya çalışmışlardır. İran bu örgüte verdiği destekle bir anlamda Irak'ta İran Devrim Muhafızları Ordusu'na benzer bir ordu oluşturmayı amaçlamaktadır (Ummahan, 2021, s. 124-131).

İran, Irak'taki vekil etkisini IŞİD'in burada ortaya çıkmasından sonra artırmaya devam etmiş hatta bunu bir bahane olarak kullanmıştır. 2014 senesinde IŞİD'e karşı kurulan Şii Haşdi Şabi örgütü şuan İran'ın Irak'taki birinci vekil aktörü durumuna gelmiştir ve örgüt Irak yönetiminde etkili bir grup olarak adını duyurmuştur. Böyle bir ortam mevcutken ABD'nin askerini ve siyasi etkisini tamamen Irak'tan çekmesi kontrolün İran'a geçmesi anlamına gelmektedir. İran'ın burada baskın güç olması ABD kadar İsrail için de bir tehdit unsuru olmaktadır. Nitekim İran'ın sadece Irak ve Suriye'de değil, bölge ülkelerindeki diğer Şii gruplarla da işbirliği bulunmaktadır. ABD'nin İsrail'in de çıkarını gözeterek bu Şii örgütleri hedef alması Irak'ta İran'ın güç kaybetmesine ve dolaylı olarak diğer bölge ülkelerindeki Şii örgütlerle olan bağına engel olacaktır. Bundan dolayı ABD'nin Irak'tan elini tamamen çekmesi mümkün görünmemektedir (Çalışkan, 2020a)

Irak'ta askeri üslere sahip olan ABD'nin buradaki gücüne karşılık İran'ın bölgede vekil olarak kullandığı milislerin sayısının yaklaşık 200 bin civarında olduğu iddia edilmektedir (Alkinani, 2021).

ABD ve İran'ın PKK'ya Desteği ve PKK-Haşdi Şabi İlişkisi

Türkiye'nin Irak ile olan ilişkilerinde PKK terör örgütü yıllardır tartışma konusu olmuş ve iki ülke arasındaki ilişkilerin gidişatını belirlemiştir. PKK'nın Kuzey Irak'ta kamplaşmasının en önemli etkenlerinden biri bölgedeki Kürtler arasında yaşanan iktidar mücadelesinin yanı sıra Irak merkezi yönetiminin etkisiz olmasıdır.

İlk kurulduğu zaman Suriye hükümetinin desteği ile kadrosunun bir kısmı Suriye'ye daha sonra ise Lübnan'a yerleşen PKK terör örgütü, İran-Irak savaşının 1980 yılında başlaması ile birlikte ortaya çıkan boşluktan istifade edip Kuzey Irak bölgesine yerleşmiştir. Örgütün ana kadrosu Irak-İran sınırındaki Kandil Dağında, militanları çoğu ise Kuzey Irak'taki kamplarda bulunmaktadır (Acer, 2022, s. 2).

Körfez Savaşı'na kadar Barzani ve Talabani PKK'ya karşı Türkiye ile işbirliği yaparken 2. Körfez Savaşında ABD'nin bu bölgede Türkiye'nin operasyonlarına engel olmasından PKK Kuzey Irak'ta rahat bir şekilde faaliyet gösterme imkanı bulmuştur (Işık, 2020).

Türkiye sınırına yakın konumda birçok kampa sahip olan PKK'nın en önemli kampları Kandil, Avaşin, Hakurk, Hinere, Zap, Basyan, Gare, Haftanin ve Metina'dır. Örgüt bu kampların konumu sayesinde Türkiye'ye yönelik terörist faaliyetlerde bulunabilmekte ve İran-İrak-Suriye hattında silah sevkiyatını kolayca yapabilmektedir (Muslu, 2019, s. 11-12).

Silah ve maddi desteği en fazla ABD'den alan PKK'ya ABD'nin bazı Batılı müttefikleri de destek vermektedir. Özellikle Irak'ta ortaya çıkan IŞİD'in yok edilmesi maksadıyla PKK'ya verdikleri örtülü destek PYD/YPG adı altında son yıllarda daha görünür hale gelmiş ve IŞİD'ten kurtulmak için PKK'dan medet umarak bu örgüte ağır silah yardımıyla bulunmuşlardır. Bu ülkeler PKK'nın eğitilmesi amacıyla bölgeye kendi askerlerini de göndermektedirler. Askeri desteği veren devletlerin başında ise ABD, Fransa, Almanya ve İngiltere gelmektedir (Yeni Şafak, 2016).

PKK'ya Türkiye'nin yaptığı operasyonlar sonucunda ele geçirilen silahlara bakıldığında çoğunlukla Rus yapımı silahların olduğu görülmektedir. Bazı iddialara göre Rusya PKK'ya bu silahları doğrudan vermemekte fakat başka gruplar tarafından bu silahlar temin edilip PKK'ya ulaştırılmaktadır. Yapılan operasyonlarda zaman zaman Alman, ABD, İsveç ve İtalyan yapımı silahlar da ele geçirilmiştir (Maraş, 2022).

15 Mart 2023 tarihinde Irak'ta yaşanan bir olay PKK'ya yapılan yardımların farklı bir boyuta erdiğini göstermiş ve Türkiye'nin nasıl bir tehdit ile karşı karşıya olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir. Bu tarihte içinde YPG/PKK'lı teröristlerin bulunduğu Fransız yapımı bir helikopter Kuzey Irak'ın Duhok şehri yakınlarında düşmüştür. Peşmergeler düşen helikopterdekilerin PKK terör örgütü üyeleri olduğunu duyurmuştur. Bu açıklamadan sonra helikopterin ABD'nin Anavatan Güvenlik birimine satılmış bir helikopter olduğu ortaya çıkmıştır. Düşen Fransız helikopterin ABD'li bir şirket tarafından kiralanıp KYB'ye verildiği ve KYB'nin PKK'ya kullandırıldığı iddia edilmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki PKK, Fransa, ABD ve KYB arasında bir işbirliği söz konusudur (Aslan, 2023).

ABD ve müttefikleri haricinde PKK'ya dolaylı destek veren diğer bir ülke ise İran'dır. PKK ile Tahran arasındaki ilişkinin başlaması Türkiye'nin örgüte yönelik 1990'larda yapmış olduğu operasyonlarla aynı döneme denk gelmektedir. Tahran ve Ankara arasında 1980 -1990 yılları arasında güvenlik anlaşması imzalanmış olmasına rağmen İran PKK'nın kendi topraklarındaki varlığına göz yummaktadır (Kavalek & Mares, 2018, s. 106).

İran, geçmişten beri kendisine bölgesel rakip olarak gördüğü Türkiye'ye karşı gerektiğinde PKK'yı kullanmıştır. Türkiye'nin Irak ile olan yakınlığından ve buradaki varlığından rahatsız olan İran, Türkiye'ye karşı Şii örgütlerini de kullanarak PKK ile işbirliği yapmaları konusunda desteklemektedir.

Bu bağlamda İran kontrolündeki Şii örgütler de PKK kadar Türkiye için bir sorundur. Irak'taki bu örgütlerden Al Nuceba, 10 Ağustos 2021 de Türkiye karşıtı bir video yayınlamış ve Türkiye'nin Irak ve Suriye'de bulunmasına ve sınır ötesi operasyonlarına karşı çıkmıştır. Türk halkını devlete karşı tepkide bulunmaya çağıran bu videoda Irak'taki çatışmanın Türkiye'ye sıçrayabileceğine dair tehditlerde bulunmuştur. Sadece bu örgütün değil İran'ın destek verdiği örgütlerin hem konuşmaları hem de eylemleri Türkiye'ye yönelik tehdit içermektedir. Nitekim Nisan 2021'de Haşdi Şabi'nin kontrolünde olan bir bölgede TSK'nın Başika üssüne roketli bir saldırı yapılmış ve bir Türk askeri şehit olmuştur. İran'a bağlı örgütlerin Türkiye'ye karşı tepki göstermesinin sebeplerinden biri de IKBY ve Irak merkezî hükûmetinin Ekim 2020'de imzaladığı Sincar anlaşmasıdır. Türkiye'nin, Batılı devletlerin ve ABD'nin destek verdiği bu anlaşma sadece PKK'nın bölgeden çıkarılmasına yönelik değil Şii örgütleri de kapsamaktadır. Bu operasyon İran'ın Kuzey Irak'tan Yemen'e kadar uzanan milis hattını ve lojistik desteği engelleyeceği için PKK ve Şii örgütler arasında bir işbirliği oluşmuştur (Çalışkan, 2021).

BM'nin bazı yetkilileri aracılığıyla IKBY ve Irak merkezi yönetimi ile görüşüp Sincar'dan çekileceğine dair anlaşma imzalayan PKK, bu anlaşmaya uymamış aksine bu bölgede daha fazla kendini göstermeye başlamıştır. Çekilmeye zorlanan PKK'ya Şii örgütler destek vermektedir. Sincar'da Haşdi Şabi ve PKK örgüt üyelerinin yaptığı toplantıda alınan karar ile Haşdi Şabi PKK'ya gereken silah desteğini vermeyi, Haseke ve Sincar arasında bulunan yolu PKK'ya açacağını taahhüt etmiştir. Toplantıya ayrıca Lübnan Hizbullah'ı lideri olarak bilinen Muhammed Kewserani'nin de katıldığı belirtilmektedir. Özellikle PKK'nın Sincar'ın güneyinde kamplaşması konusunda bu toplantıda karar alınmıştır (Çetin, 2021).

Ocak/Mart 2022 dönemine ait Pentagon Başmüfettişliği tarafından hazırlanan Irak ve Suriye'de yapılan operasyonlara yönelik raporda PKK terör örgütünden ve İran'ın faaliyetlerinden bahsedilmektedir (İleri, 2022).

Kuzey Irak'ta ABD hedeflerinin yanı sıra Türkiye'ye ait askeri unsurların da artık hedef alınması Erenel'in yorumuna göre Türkiye'nin Musul ile ilgili son yıllarda aktif bir siyaset yürütüyor olması ile bağlantılıdır. Bu aktif siyaset PKK'nın haricinde İran'a bağlı Haşdi Şabi örgütünün de dikkatini çekmekte ve Türkiye'nin izlediği bu politikadan rahatsızlık duyulmaktadır (Aksan, 2021).

İran PKK ile olan ilişkisini reddetmesine rağmen Türkiye'nin PKK'nın kamp bölgelerine yönelik operasyon yapma talebine müsaade etmemiştir. Bunun yanı sıra 1990'ların sonunda PKK'nın 7. Kongresinin İran'da yapılmasına izin verilmesi bu örgütle çıkar ilişkisinin çok önceye dayandığının bir göstergesidir (Baran, 2017, s. 195).

Türkiye'nin Kuzey Irak Harekatları

Türkiye, 1983 Kasım ayında ortaya çıkan PKK terör örgütüne karşı ulusal ve sınır güvenliğini korumak adına uluslararası hukuktan doğan hakkına dayanarak 1990'lı yıllardan itibaren Kuzey Irak'ta pek çok sınır ötesi operasyon gerçekleştirmiştir. Türkiye bu operasyonları terörü kaynağında yok etme stratejisi olarak uygulamaktadır.

PKK terör örgütüne karşı Kuzey Irak'taki ilk operasyon 3 askerin şehit edilmesinden hemen sonra 6.000 askerin katılımı ile 26 Mayıs 1983 tarihinde yapılmıştır. O günden bu yana TSK'nın yaptığı tüm operasyonlarda Irak hükümeti sözlü veya yazılı olarak bilgilendirilmiştir. Türkiye bu operasyonları yaparken meşru müdafaa hakkını kullanmıştır. Bu haklar BM Anlaşması'nın 51. Maddesinde yer almaktadır. Bahsi geçen haklar şu şekilde ifade edilmektedir; Meşru müdafaa hakkı doğal bir haktır ve her devlet bu hakka sahiptir. Meşru müdafaa hakkının doğması için devlete karşı silahlı bir eylemin olması gerekir. Bu hak saldırıya uğrayan devletin kendisi tarafından veya ona yardım edebilecek diğer devletler ile beraber kullanılabilir. BM Güvenlik Konseyi uluslararası çapta güvenliği sağlayacak tedbirler alana kadar bu savunma hakkı kullanılabilir (Acer, 2022, s. 2-3).

Türkiye'nin yaptığı sınır ötesi operasyonlar her ne kadar PKK terör örgütünün ortaya çıktığı ilk yıllardan buyana yapıyor olsa bile, Saddam hükümetinin devrildiği 2003 senesi ve sonrasında Irak'ta yaşanan gelişmeler ve yönetim boşluğu silahlı örgütlerin ülkede kol gezmesine ve bundan dolayı Türkiye'nin daha etkili operasyonlar düzenlemesine neden olmuştur. Bölgedeki etnik grupların özerklik talepleri ve küresel devletlerin çıkarları da birbiriyle örtüşünce Irak'tan Türkiye'ye yönelik tehdit daha farklı bir boyuta ulaşmış ve sadece örgütlerle değil küresel aktörlerle de karşı karşıya gelinmiştir.

Türkiye'nin, Irak'ta IŞİD'in ortaya çıkmasından bu zamana kadar hem IŞİD hem de PKK'ya yönelik yaptığı sınır ötesi hareketler Pençe hareketleri adıyla yürütülmektedir. Yapılan operasyon tarih sırasıyla şu şekildedir; 27 Mayıs 2019 tarihinde Hakurk'a yönelik yapılan Pençe-1 Harekatı, PKK üst düzey kadrosuna yönelik olarak 13 Temmuz 2019 tarihinde yapılan Pençe-2 Harekatı, 23 Ağustos 2019 tarihinde Haftanın ve Sinat bölgesine düzenlenen Pençe-3 Harekatı, 15 Haziran 2020 tarihinde Mahmur, Sincar, Zap, Avaşin, Kandil ve Haftanın'e yönelik yapılan Pençe-Kartal Harekatı, 17 Haziran 2020'de düzenlenen Pençe-Kaplan Harekatı, 10 Şubat 2021'de Pençe-Kartal 2 harekatı, 24 Nisan 2021 tarihinde yapılan Pençe-Yıldırım ve Pençe-Şimşek hareketleri ve en son 18 Nisan 2022 de başlatılan ve halen bu isimle sürdürülen Pençe-Kilit hareketleridir. Tüm operasyonlar Türkiye'nin sınır güvenliğini korumak ve Kuzey Irak'tan gelen ve gelebilecek olan terör saldırılarını engellemek maksadıyla

yapılmıştır. PKK'nın Kuzey Irak'taki kamplarına yönelik olarak yapılan bu harekatlarda ayrıca örgütün sığındığı yüzlerce mağara imha edilmiştir (Ünal, 2022).

TSK'nın PKK ve IŞİD'e karşı Kuzey Irak'ta yaptığı Pençe harekatlarının sonucunda Türkiye sınırından Irak topraklarına doğru 15 km derine kadar ilerlenmiş ve Kandil'e dolayısıyla İran'a kadar yaklaşmıştır. Bu bölgede 10 civarında ileri karakol kurulmuştur. Bunların kurulması Türkiye'nin bu bölgeden çekilmeyeceği anlamına gelmektedir (Göksedef, 2021).

Yapılan tüm operasyonların genel olarak hedefi her ne kadar teröristleri etkisiz hale getirmek olsa bile esas hedef Türkiye'nin ulusal ve sınır güvenliğini korumak maksadıyla kendisi için tehlike arz eden belirli noktaları kontrol altına almaktır. Buradaki amaç PKK için çok önemli olan bu noktaların örgütle bağlantısını kesmektir. Buna yönelik olarak TSK'nın Irak'ın güneyine inmesi ve buralarda üsler kurması muhtemeldir. Bu üslerin değişen şartlara göre yer değiştirmesi de söz konusu olabilir (Aksan, 2021).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sonuç itibari ile dost görünen küresel aktörlerin ve bölge ülkelerinin Irak ve Türkiye arasındaki tarihten gelen bağları dikkate almalarından dolayı, Türkiye'nin Irak'taki varlığını yıllardır bir tehdit olarak gördükleri bilinen bir gerçektir. Operasyonlara yönelik yapılan tüm kınama ve tehditlere rağmen Türkiye hiçbir zaman geri adım atmamıştır. Yıllardır hem IKBY hem de Irak merkezi hükümeti ile diplomatik görüşmeler yapılmasına rağmen yetersizlikleri veya çıkarları nedeni ile bu örgütlerin kamplaşmasının önüne geçememiş olmaları Türkiye için bu operasyonları zorunlu hale getirmiştir. Türkiye'nin bu operasyonlarının her ne kadar sınır ihlali yapıldığı veya Irak devletinin toprak bütünlüğünü tehdit ettiğine dair uluslararası alanda bir intiba oluşturulmaya çalışılsa da, meşru müdafaa hakkını uluslararası hukukun kendine verdiği bir hak olarak kullanmaktadır ve bu operasyonlar güvenliğin sağlanabileceği en ileri noktaya ulaşıncaya kadar devam etmelidir. Türkiye bu operasyonlar vesilesi ile dikkate alınması gereken ve bölgedeki hesapları değiştirebilecek bir devlet olduğunu, örgütlere meydanı bırakmayacağını ve Irak'ta oluşturulamaya çalışılan bir Kürt devletine asla müsaade etmeyeceğini bölgede yer almaya çalışan tüm aktörlere ve örgütlere göstermektedir. Devlet destekli bu silahlı örgütlerin Türkiye'ye yönelik tehditlerinin durdurulması amacıyla Irak hükümeti ve diğer bölgesel aktörlerle görüşülmeye devam edilmeli ve her zaman diplomasi yolu seçilmelidir fakat Türkiye'nin bu sert gücünü gerektiği takdirde sınır güvenliğinin korunması maksadıyla yerinde ve zamanında kullanabileceği mesajı da bu görüşmelerde açık ve kararlı bir şekilde vurgulanmalıdır.

KAYNAKLAR

Acer, Y. (2022). Türkiye'nin sınır ötesi pençe-kılıç harekatı ve hukuki temeli. SETA Perspektif. <https://setav.org/assets/uploads/2022/11/P349.pdf> adresinden alındı. Erişim tarihi: 20.03.2023

- Aksan, S. (2021, 27 Nisan). Irak'ın kuzeyindeki operasyon İran'a da mesaj. TRT Haber. Erişim adresi <https://www.trthaber.com/haber/gundem/irakin-kuzeyindeki-operasyon-irana-da-mesaj-576069.html>
- Alkinani, Z. (2021). Irak'taki kontrol edilemeyen milislerin sorunlu söylemi. İRAM. <https://iramcenter.org/iraktaki-kontrol-edilemeyen-milislerin-sorunlu-soylemi/> adresinden alındı. Erişim tarihi: 03.05.2023
- Aslan, M. (2023). Irak'ta düşen helikopter ve Süleymaniye uçuşlarına hava sahasının kapatılması. SETA. <https://www.setav.org/irakta-dusen-helikopter-ve-suleymaniye-ucuslarına-hava-sahasinin-kapatilmasi/> adresinden alındı. Erişim tarihi: 12.06.2023
- Atay, H. (2020). Irak sahasında İran-ABD Gerilimi: Bir askeri-stratejik değerlendirme. İRAM. <https://iramcenter.org/irak-sahasında-iran-abd-gerilimi-bir-askeri-stratejik-degerlendirme-44> adresinden alındı. Erişim tarihi: 15.04.2023
- Aziz, H. (2022). Integration of Iran-backed armed groups into the Iraqi and Syrian armed forces: implications for stability in Iraq and Syria. *Small Wars & Insurgencies*, 33(3), 499–527. <https://doi.org/10.1080/09592318.2021.2025284>
- Baran, M. (2017). Türkiye-Irak bölgesel Kürt yönetimi ilişkilerinin güvenlikleştirme süreçlerinin analizi (Doktora tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- Brauch, H. G. (2008). Güvenliğin yeniden kavramsallaştırılması: barış, güvenlik, kalkınma ve çevre kavramsal dörtlüsü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5 (18), 1-47.
- Costantini, I. & Donelli, F. (2022). Sponsor-proxy dynamics between decentered multipolarity and non-state actors: evidence from the MENA region. *Small Wars & Insurgencies*. doi: 10.1080/09592318.2021.2025288
- Cömert, İ. Y. (2021). ABD'nin Irak'ın kuzeyi ve Suriye'nin kuzeyi politikalarının analizi. Rumeli-Balkan Stratejik Araştırmalar Merkezi. <https://www.rubasam.com/abdnin-irakin-kuzeyi-ve-suriyenin-kuzeyi-politikalarinin-analizi-e-alb-av-dr-ilhan-yilmaz-comert.html> adresinden alındı. Erişim tarihi: 14.04.2023
- Çalışkan, S. (2020a). ABD'nin İran'a karşı Irak'taki askeri caydırıcılığı ne kadar sürdürülebilir? ORSAM. <https://orsam.org.tr/tr/abdnin-irana-karsi-iraktaki-askeri-caydiriciligi-ne-kadar-surdurulebilir/> adresinden alındı. Erişim tarihi: 22.04.2023
- Çalışkan, S. (2020b). ABD'nin PKK karşısında İKBY'ye verdiği destek ne anlama geliyor? ORSAM. <https://orsam.org.tr/tr/abdnin-pkk-karsısında-ikbyye-verdiği-destek-ne-anlama-geliyor/> adresinden alındı. Erişim tarihi: 15.04.2023
- Çalışkan, S. (2021). Irak'taki İran destekli Şii milisler neden Türkiye'yi hedef alıyor? ORSAM. <https://www.orsam.org.tr/tr/iraktaki-iran-destekli-sii-milisler-neden-turkiyeyi-hedef-alıyor/> adresinden alındı. Erişim tarihi: 20.04.2023

- Çetin, Ç. (2021, 4 Mart). PKK ve İran safları sıkılaştırıyor ABD farkında mı? Habertürk. Erişim adresi: <https://www.haberturk.com/yazarlar/cetiner-cetin/2993145-pkk-ve-iran-saflari-sikilastiriyor-abd-farkinda-mi>
- Çona, Ö. (2018). Suriye krizinde uluslararası güç mücadelesi: vekalet savaşları. (Yüksek lisans tezi). Milli Savunma Üniversitesi, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Güvenlik Yönetimi, Ankara.
- Deniz, T. (2020). Sınırsız Dünya söylemleri altında sınırlar, sınır güvenliği ve sınır insanları. Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:44, 235-252. doi: <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.673156>
- Erkmen, S. (2020, 10 Kasım). ABD'nin planı: Irak'ta PKK'yı devre dışı bırakmak, Suriye'de PKK 2.0'ı yaratmak. Anadolu Ajansı. Erişim adresi: <https://fikirturu.com/jeo-strateji/abdnin-plani-irakta-pkkyi-devre-disi-birakmak-suriyede-pkk-2-0i-yaratmak/>
- Gök, A. (2021). Suriye ve Libya'da meydana gelen çatışmaların vekalet savaşı teorisi kapsamında karşılaştırılması. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 10(1), 121-150
- Göksedef, E. (2021, 19 Şubat). Gara: Irak operasyonları Türkiye ile İran arasında gerilime yol açar mı? BBC News Türkçe. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-56106886>
- Işık, M. (2020). Operasyonlar ve Irak'ta kalıcı olmak. Stratejik Düşünce Enstitüsü. <https://www.sde.org.tr/mithat-isik/genel/operasyonlar-ve-irakta-kalici-olmak-kose-yazisi-18206> adresinden alındı. Erişim tarihi: 22.04.2023
- İleri, K. (2022, 5 Mayıs). ABD istihbaratı: İran destekli güçler Türkiye'ye karşı PKK'yla iş birliği yapıyor. Anadolu Ajansı. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-istihbarati-iran-destekli-gucler-turkiyeye-karsi-pkkyla-is-birligi-yapiyor/2580332>
- Kadıoğlu, İ. A. (2020). Zeytinalı harekâtı: Türkiye'nin Suriye'ye sınır ötesi operasyonu ve meşru müdafaa hakkı. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı: 41, 210-227.
- Kavalek, T. & Mares. M. (2018). PKK's friends and foes in the Middle East since 1999. Central European Journal of International and Security Studies, 12(2), 100–129
- Korgun, İ. (2021). Suriye'deki PYD/YPG yapılanmasının Türkiye'nin sınır güvenliğine etkileri. Ahi Evran Akademi, 2(1), 1-10.
- Kuloğlu, A. (2009). Türkiye-Suriye-Irak-İran dörtgeninde gelişmeler. Orta Doğu Analiz, 1(12), 87-92.
- Maraş, A. (2022, 27 Nisan). Batı'dan PKK'ya silah desteği: Zırhlı araçlar verdiler. TRT Haber. Erişim adresi: <https://www.trthaber.com/haber/dunya/batidan-pkkya-silah-destegi-zirhli-araclar-verdiler-676192.html>

- Meier, D. (2021). Border security management in the MENA region: models of nascent and ascendant coordination and cooperation. *Commonwealth & Comparative Politics*, 59(4), 469-496
- Muslu, F. (2019). Türkiyenin askeri üs stratejisi ve Irak. *SETA Analiz*, Sayı: 276, 7-16.
- Okuducu, İ. (2020, 4 Ocak). Irak toprakları üzerinde ABD ve İran'ın son bir yıldır artan çekişmesi. *Anadolu Ajansı*. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-topraklari-uzerinde-abd-ve-iranin-son-bir-yildir-artan-cekismesi-/1692095>
- Öztürk, H. B. (2022). Devlet sponsorluğunda terörizm: vekalet savaşlarında terör örgütleri (PKK/PYD örneği). *Terörizm ve)Radikalleşme Araştırmaları Dergisi-TRAD*, 1 (2), 310-347.
- Pollock, D. (2020). Eight reasons why the United States and Iraq still need each other Jan 9, 2020, The Washington Institute For Near east Policy. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/eight-reasons-why-united-states-and-iraq-still-need-each-other> adresinde alındı. Erişim tarihi: 04.12.2023
- Semin, A. (2011). Türkiye'nin Irak politikası ışığında Kuzey Irak açılımı. *Bilge Strateji*, 3 (5), 179-205.
- Sterman, D. & Rodeaux, C. (2019). Twenty-first century proxy warfare: confronting strategic innovation in a multipolar world since the 2011 NATO intervention. *New America*. https://d1y8sb8igg2f8e.cloudfront.net/documents/TwentyFirst_Century_Proxy_Warfare_Final.pdf adresinden alındı. Erişim tarihi: 20.11.2023
- TDK. (2022, Haziran 26). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Türk Dil Kurumu: Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Ummahan, M. S. (2021). Güvenikleştirme perspektifinden bir inceleme: Irak'ta Haşdi Şabi yapılanması (Yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, P. (2022). Amaç ve kapsam bakımından pençe hareketleri. *TÜRKSAM*. <https://www.turksam.org/detay-amac-ve-kapsam-bakiminda-pence-harekatlari> adresinden alındı. Erişim tarihi: 10.06.2023
- Yeni Şafak (2016, 14 Aralık). Batıdan PKK'ya silah desteği. *Yeni Şafak*. Erişim adresi: <https://www.yenisafak.com/dunya/batidan-pkkya-silah-destegi-2579598>
- Yılmaz, M. L. ve Tetik, Ü. (2020). Orta Doğu'yu terörize eden PYD/PKK'nın seçilmiş AB ülkelerindeki finansman kaynakları. *Liberal Düşünce Dergisi*, Yıl: 25, Sayı: 97, 109-130.
- Zora, K. (2015). Güvenikleştirme: hukuksal meşruiyetten siyasal meşruiyete evrilme ve Kopenhag Okulu. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 112-126.

TÜRKİYE YÜZYILI VİZYONU'NDA BANKACILIĞIN ROLÜ
THE ROLE OF BANKING IN THE TURKISH CENTURY VISION

Assoc. Prof. Dr. Selim DURAMAZ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1257-0620>

Özet

Cumhuriyeti'imizin yeni yüzyılına güçlü bir başlangıç yapmak amacıyla 2022 yılının sonlarında “Türkiye Yüzyılı” vizyonuyla yeni bir program ve strateji hamlesi ilan edilerek bilim, sürdürülebilirlik, kalkınma, üretim, dijitalleşme gibi farklı alanlarda Türkiye Cumhuriyeti'inin ikinci yüzyılda daha güçlü olması hedeflenmiştir. Sosyal, fen, mühendislik ve sağlık bilimleri alanlarında bilim dünyasının sürece gereken katkıyı vermesinin Türkiye Yüzyılı vizyonu hedeflerinin başarıya ulaşmasında önemli rol oynayacağı görüşünden hareketle, çalışma bankacılık sektörünün program içindeki rolü üzerine odaklanmıştır. Ülke ekonomisinin lokomotif konumunda bulunan bankacılık sektörünün büyüme ve kalkınma süreçlerinde ülke ekonomilerine yapmış olduğu katkı yadsınamaz bir gerçektir. Bu durum farklı akademik çalışmalara konu olarak çok defa ispatlanmıştır. Üretim, yatırım, istihdam ihracat gibi göstergelerde son yıllarda ortaya çıkan ivmeyi daha yukarılara çekmek noktasında piyasalara ve işletmelere, aynı şekilde yine son dönemde gerçekleşen atılımlarla milli savunma sanayinde bir dünya markası haline gelen ülkemizdeki savunma sektörü temsilcilerine finansal açıdan destek olunması ve bunun sürdürülebilirliği büyük önem ifade etmektedir. Özellikle 2001 yılında yaşanan bankacılık krizi ertesimde hukuki, idari ve ekonomik açılardan yeniden yapılanan ve gittikçe güçlenen Türk bankacılık sektörünün sağlam ve güçlü yapısıyla piyasalara ve işletmelere sağladığı/sağlayacağı uygun maliyetli ve yeni ürün/hizmetlerle çeşitlendirilmiş finansman destekleri, geçmişte olduğu gibi gelecekte de önemli olmaya devam edecektir. Bu noktada konvansiyonel ve faizsiz mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, Eximbank gibi finansal kuruluşların sunduğu finansal desteğin devamlılığı vizyonda ilan edilen “üretimin yüzyılı”, “kalkınmanın yüzyılı”, “gücün yüzyılı” hamlelerine stratejik bir katkı sunmuş olacaktır. Aynı şekilde bankacılık sektörünün vizyonda ilan edilen “dijitalin vizyonu” hedefinde de doğrudan rol alması ve sürece katkı sunması söz konusudur. Özellikle Covid19 pandemisi sonrası dönemde sektörde sunulan dijital ürün ve hizmetlerde büyük bir artış yaşanmıştır. Bu kapsamda internet bankacılığı, mobil bankacılık, dijital bankacılık gibi farklı alternatifler sektörde daha çok sunulmaya başlanarak, bireysel ve kurumsal müşteriler tarafından daha çok tercih edilir olmuştur. Sürecin bu şekilde ilerlemesi bankalara sonraki yıllarda önemli bir maliyet avantajı sağlayarak fiziki iş ortamlarının yerine dijital ve teknolojik çözümlerle sunulan hizmetler artacaktır. Sonuç olarak bankacılık sektörünün ülke ekonomisine sağladığı ve sağlayacağı farklı alanlarda birçok kazanım söz konusu olmakla birlikte, sektörün ülke ekonomisine sağladığı finansman desteğinin sürdürülebilir olmasına yönelik bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, kamusal otorite, iş dünyası temsilcilerinin ve ilgili

paydaşların uyum içinde çalışması “Türkiye Yüzyılı” vizyonunun başarıya ulaşmasına önemli bir katkı sağlamış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: “Türkiye Yüzyılı” Vizyonu, Bankacılık Sektörü, Finansal Destek.

Abstract

In order to make a strong start to the new century of our Republic, a new program and strategy move was announced at the end of 2022 with the vision of "Turkey Century", aiming for Turkey to be stronger in the second century of the Republic in different fields such as science, sustainability, development, production and digitalization. Based on the view that the necessary contribution of the scientific community in the fields of social, science, engineering and health sciences will play an important role in the success of the Turkey Century vision goals, the study focuses on the role of the banking sector in the program. The contribution of the banking sector, which is the locomotive of the country's economy, to the country's economies in the growth and development processes is an undeniable fact. This situation has been proven many times as the subject of different academic studies. In order to increase the momentum that has emerged in recent years in indicators such as production, investment, employment and exports, financial support and sustainability are of great importance to the markets and businesses, as well as to the representatives of the defense sector in our country, which has become a world brand in the national defense industry with the recent breakthroughs. Particularly after the banking crisis in 2001, the Turkish banking sector, which was restructured in legal, administrative and economic aspects and is getting stronger, with its solid and strong structure, provides/will provide cost-effective and diversified financing supports to the markets and businesses with new products/services will continue to be important in the future as it was in the past. At this point, the continuity of financial support provided by financial institutions such as conventional and interest-free deposit banks, development and investment banks, and Eximbank will make a strategic contribution to the "century of production", "century of development", "century of power" moves declared in the vision. Likewise, the banking sector has a direct role in the "vision of digital" target declared in the vision and contributes to the process. There has been a huge increase in the digital products and services offered in the sector, especially after the Covid19 pandemic. In this context, different alternatives such as internet banking, mobile banking and digital banking have started to be offered more in the sector and have become more preferred by individual and corporate customers. Progressing the process in the way will provide banks with a significant cost advantage in the following years, and the services offered through digital and technological solutions instead of physical business environments will increase. As a result, although there are many gains in different areas that the banking sector has provided and will provide to the country's economy, the harmonious work of banks, the Central Bank of the Republic of Turkey, the public authority, business world representatives and relevant stakeholders to ensure the sustainability of the financial support provided by the sector to the country's economy will be the most important factor in the success of the Turkey Century vision.

Keywords: “Türkiye Century” Vision, Banking Sector, Financial Support.

TRANSMEDYA HİKÂYE ANLATICILIĞI BAĞLAMINDA ÇOCUK VE TÜKETİM
CHILDREN AND CONSUMPTION IN THE CONTEXT OF TRANSMEDIA
STORYTELLING

Assist. Prof. Dr. Aysun KAYA DENİZ

İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi

ORCID ID: 0000-0002-3592-0996

Özet

Sözlü kültürün egemen olduğu dönemlerden bu yana hikâyelerin ve hikâye anlatımlarının bireylerin gündelik yaşantılarında yeri oldukça fazladır. Yazılı kültürün olmadığı dönemlerde kültürün, geleneklerin ve yaşanmışlıkların aktarılmasında hikâyeler ne kadar önemli ise, dijital çağın hâkim olduğu günümüz toplumunda da hikâyeler her alanda o denli bir öneme sahiptir. Günümüzde hikâyelerin aktarımı teknolojik gelişmeler ve aynı zamanda da popüler kültürün etkisiyle değişime uğramaktadır. Medya ve kitle iletişim araçlarında yaşanan değişim ve dönüşümler sayesinde anlatılmak istenen bir hikâyenin birden fazla medya araçları ile anlatılabilmesi sonucunda transmedya kavramı karşımıza çıkmaktadır. Transmedyanın ortak hikâye evreninde aynı hikâyenin farklı öğeleri bir dizi teknoloji platformu aracılığıyla birçok farklı izleyici tarafından deneyimlenebilmektedir. Gelişen teknoloji sayesinde bir hikâyenin oluşturulması, anlatılması, paylaşılması, bireylerle etkileşim kurması ve aynı zamanda da bireylerin hikâyelere katkıda bulunma şekli sürekli değişmektedir. Günümüzde egemen olan dijital çağ bireylerin sürekli olarak medyayı aktif kullanmasını ve katılımcı olarak sosyal medya platformlarında yer almasını sağlamaktadır. Bu doğrultuda transmedya ve dijital çağ ekseninde seyirciden aktif bir şekilde süreci deneyimlemesi ve hikâye dünyasına katılması beklenmektedir. Günümüzde transmedya hikâye anlatıcılığı medya araçlarının hâkim olduğu hemen hemen her alanda kullanılmaktadır. Pazarlama alanında da oldukça yoğun bir şekilde kullanılan transmedya hikâye anlatıcılığının bireyleri tüketime teşvik etmesi de söz konusudur. Medyada yer alan içerikler her alanda yetişkinler kadar çocukları da etkilemektedir. Bu çalışmada transmedya hikâye anlatıcılığı çocuk ve tüketim kavramları çerçevesinden ele alınarak anlatılan bir hikâyenin farklı medya ortamlarına nasıl uyarlandığı, hikâyenin nasıl deneyimlendiği ve daha sonrasında da çocukları tüketim kültürünün bir parçası olmaya nasıl teşvik ettiği örneklerle incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Transmedya, Transmedya Hikâye Anlatıcılığı, Popüler Kültür, Çocuk, Tüketim

Abstract

Stories and storytelling have had a place in the daily lives of individuals since the times when oral tradition was dominant. Just as stories were important in transferring culture, traditions and experiences in the periods when there was no written culture, stories have the same importance in every field in today's society where the digital age dominates. Today, the transmission of stories has changed with technological developments and also with the influence of popular culture. Thanks to the changes and transformations in the media and mass media, the concept of transmedia emerges as a result of a story that can be told through more than one media. In the common story universe of transmedia, different elements of the same story can be experienced by many different audiences through a series of technology platforms. Thanks to developing technology, the way a story is created, told, shared, interacted with individuals, and the way individuals contribute to stories is constantly changing. The digital age that dominates today enables individuals to constantly use media actively and take part in social media platforms as participants. In this regard, on the axis of transmedia and digital age, the audience is expected to actively experience the process and participate in the story world. Today, transmedia storytelling is used in almost every field where media tools dominate. It is also possible that transmedia storytelling, which is used extensively in the field of marketing, encourages individuals to consume. The contents in the media affect children as well as adults in every field. In this study, transmedia storytelling will be discussed within the framework of the concepts of children and consumption, and will be examined with examples of how a story told is adapted to different media environments, how the story is experienced, and then how it encourages children to be a part of the consumption culture.

Keywords: Transmedia, Transmedia Storytelling, Popular Culture, Children, Consumption

FAŞİST DEVLET ANLAYIŞININ
CARL SCHMITTİN DÜŞÜNCELERİ EKSENİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ
THE FASCIST UNDERSTANDING OF THE STATE
EVALUATION OF CARL SCHMITTIN'S THOUGHTS ON THE AXIS OF

Furkan ÇAPOĞLU
Hitit Üniversitesi
ORCID ID:0000-0003-1378-0192

Özet

20. yüzyılda en tartışmalı, en ilgi çekici ve radikal siyasal olgularından birisi olan Faşizm, teorik anlamda karmaşıklığı, kitlelerin üzerindeki etkisi, takipçilerine aşlamış olduğu fanatizm ve bugünün siyaseti üzerindeki etkileri sebebiyle dikkat çekmiştir. İtalya ve Almanya istisna olarak faşizm takipçilerinin siyasal iktidarı ele almayı başaramamış da olsa, düşünceleri, dönemin parlamenter rejimlerinde yaşanan bazı sorunları çözümlenmede yetersizliği, özellikle iki savaşın arasında Avrupa siyasetini biçimlendirmiştir. İtalyan faşist devleti, sosyal yapı olarak bireylere değil sosyal kurumlara dayanmaktadır. Ekonomik yapı olarak da meslek kuruluşları olduğu görülen korporasyonlara dayanır. Korporasyon temelde bir meslek kuruluşu olarak ifade edilebilir; ancak diğer meslek kuruluşlarıyla arasında önemli farklıklar bulunmaktadır. Öncelikli olarak bir korporasyon bir meslek kolunda çalışanların hepsini zorunlu bir şekilde kapsamaktadır. Genelde mesleklerin arasında bir kuruluş niteliği taşıyan korporasyonlarda mecburilik ve teklik ilkeleri esas alınır; dolayısıyla, herhangi bir meslek dalında bir korporasyonun olması gerekir. Bunun yanında mecburilik ilkesi çerçevesinde, korporasyonun almış olduğu bütün kararların çalışanların tümü tarafından uygulanma zorunluluğu vardır. Ekonomik hayatın düzenlendiği bu örgütler, sınıf ve meslek çıkarlarını koruyabilmek için oluşturulmuş yapılar değildir. Aksine iş kurabilmek için öncelikle sınıf ve çıkar mücadelesini bir kenara itmek, toplumda bir çıkar çatışması ortaya çıkarsa buna son vermek gerekir. Hukuken bağlayıcı kararlar verebilen bir şirket, sosyal ve ekonomik olarak devletin yerine getirdiği görevleri üstlenmektedir. Faşist korporatif devletin dini, ahlaki, sosyal ve siyasal amacı gereği, devlet tarafından sağlanması gereken sosyal adalet ve ekonomik faaliyete müdahale etme hakkı olduğu kabul edilir. Adalet ve toplum düzeninin tek kaynağı devlettir çünkü herşey devlet içindir. İtalyan Faşistlerin ve Alman Nazilerin ruhunu kavrayabilmiş önemli isimlerden biri olan Schmitt, söz konusu durumun pozitif anlamda hukukileştirilemeyeceğini sezmiştir. Schmitt, *Siyasal İlahiyat* isimli eserinde, modern siyasal geleneğin tüm kavramlarının teolojiden siyaset alanına aktarıldığını savunur. İstisna, sınırdaki ve aşkınlıkta varlığını gösterir. Bu anlamda istisna, olağan zamanda geçerli olan kanunların dikkate alınmamasıdır. İstisnalar, normal düzen değiştiğinde, başka bir şeye dönüştüğünde veya başka bir şeyle karşılaştığında ortaya çıkar. Bu bakımdan, bunun "istisnai bir durum" olup olmadığına karar vermek hükümdara kalmıştır. Vergin, Öte yandan Schmitt'e göre güvenliğin devam etmesi için sürecin "koruma ve itaat" anlamında sürdürülmesi gerekiyor. Bu nedenle, egemenin herhangi bir yasadışı karar vermesi için yasal bir dayanağa ihtiyacı vardır. İnsanların her durumda ikna edici değerlere ihtiyacı olduğu için itaatin ancak bu şartla mümkün olduğunu

belirtir. Schmitt'e göre üstünlüğü mümkün kılan tam da bu noktadır. Bu nedenle, egemenin herhangi bir yasadışı karar vermesi için yasal bir dayanağa ihtiyacı vardır. İnsanların her durumda ikna edici değerlere ihtiyacı olduğu için itaat ancak bu şartla mümkün olduğunu belirtir. Faşist rejim kapsamında hukukun genelliği, soyutluğu, biçimselliği ve isimsizliği dehşete düşürecek şekilde ortadan kaldırılmaktadır. Bu durumun sınıfsal kökenlerinin, küçük burjuvazinin hüküm süren veya süreceği düşünülen yasal rasyonelliğe, öngörülebilirliğe ve biçimselliğe boyun eğme karşısında gösterdiği dirençtir. Bu tür bir direniş, büyük sermayenin ekonomik egemenliğinin mutlak siyasi üstünlüğe dönüşmesini sınırlayan aynı yasalarla gösterilir. Faşist iktidarın başkaldırısının somut ifadesi, Schmitt'in yasama devleti olarak ifade ettiği devlet örgütlenmesini ortadan kaldırılması olarak yorumlanmaktadır. Yasama devleti gayrişahsi, yani daha önceden belirlenmiş, tanımlanabilen, sınırlı bir içeriğe sahip genel normlarla yöneten bir devlet türüdür. İçinde asayıştan sorumlu görevliler, kolluk kuvvetleri ve polis birbirinden ayrılmıştır. Yasalar yönetir, insanlar, yetkililer veya seçilmemiş hükümetler değil. Egemenlik ve salt güç artık burada değildir. İktidarı elinde bulunduran ve yöneten kişi, "yasaya göre" veya "yasa adına" hareket eder. Schmitt, bu tür bir devleti tarif eden kapalı yasallık sisteminin normatif kurgusunun, tartışmasız ve şiddetli olduğunu savunur. Schmitt, devletin biçiminin değişmekte olduğundan bahseder. Anın özelliği, yürütme durumuna dönüşün tipik özelliği olan "totaliter devlete dönüş"dür. Sonuç olarak kendine özgü uslubuyla yasa adına hareket etmeyi önceleyen Schmitt kendi meşruluğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada literatür taranarak genel bir araştırılma yapılmış olup değerlendirmede bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İtaat, İktidar, Meşruluk, Hukukilik

Abstract

20. fascism, one of the most controversial, interesting and radical political phenomena in the century, has attracted attention due to its theoretical complexity, its impact on the masses, the fanaticism it has instilled in its followers and its impact on today's politics. Although Italy and Germany, as an exception, did not manage to seize political power from the followers of fascism, their thoughts, the inability to Decipher some of the problems experienced in the parliamentary regimes of the period, especially between the two wars, shaped European politics. The Italian fascist state, as a social structure, is based on social institutions, not on individuals. As an economic structure, it is also based on corporations that are seen to be professional organizations. The corporation can be basically Decribed as a professional organization; however, there are important differences between it and other professional organizations. As a priority, a corporation covers all employees in a professional branch in a mandatory way. In general, the principles of obligation and uniqueness are taken as a basis in corporations that have the character of an organization Decoupling between professions; therefore, there must be a corporation in any profession. In addition, within the framework of the principle of obligation, there is an obligation for all decisions taken by the corporation to be implemented by all employees. These organizations in which economic life is organized are not structures created to protect class and professional interests. On the contrary, in order to establish a business, it is necessary first of all to push aside the struggle of class and interest, and to put an end to it if a conflict of interest arises in society. A company that can make legally binding decisions undertakes the duties performed by the state socially and economically. It is

accepted that the fascist corporate state has the right to intervene in social justice and economic activity, which must be provided by the state, in accordance with its religious, moral, social and political purpose. The only source of justice and social order is the state, because everything is for the state. Schmitt, one of the important figures who was able to understand the spirit of the Italian Fascists and the German Nazis, sensed that the situation in question could not be legalized in a positive sense. In his work *Political Theology*, Schmitt argues that all the concepts of the modern political tradition have been transferred from theology to the field of politics. The exception shows its presence at the limit and transcendence. In this sense, the exception is that the laws that are valid at the usual time are not taken into account. Exceptions occur when the normal order changes, turns into something else, or encounters something else. In this regard, it is up to the monarch to decide whether this is an "exceptional case". Vergin, on the other hand, according to Schmitt, in order for security to continue, the process must be maintained in the sense of "protection and obedience". Therefore, the sovereign needs a legal basis for making any illegal decisions. He states that obedience is possible only on this condition, since people need convincing values in every situation. According to Schmitt, it is precisely this point that makes superiority possible. Therefore, the sovereign needs a legal basis for making any illegal decisions. He states that obedience is possible only on this condition, since people need convincing values in every situation. Under the fascist regime, the generality of the law, its abstractness, formality and anonymity are being eliminated in a way that is terrifying. The class roots of this situation are the resistance of the petty bourgeoisie to the submission to legal rationality, predictability and formality that prevails or is expected to continue. Such resistance is indicated by the same laws that limit the transformation of the economic domination of big capital into absolute political supremacy. The concrete expression of the fascist government's revolt is interpreted as the elimination of the state organization, which Schmitt refers to as the legislative state. The legislature is a type of state that governs the state impersonally, that is, with general norms that are predetermined, definable, and have a limited content. In it, the officials responsible for public order, law enforcement agencies and the police are separated from each other. Laws govern, not people, officials or unelected governments. Sovereignty and absolute power are no longer here. The person who holds and rules power acts "according to the law" or "in the name of the law". Schmitt argues that the normative fiction of a closed system of legality, which describes this kind of state, is uncontroversial and violent. Schmitt mentions that the form of the state is changing. The characteristic of the moment is the "return to the totalitarian state", which is typical of the return to the executive state. As a result, Schmitt, who prioritizes acting on behalf of the law with his unique manner, reveals his own legitimacy. In this study, a general research was conducted by scanning the literature and an evaluation was made.

Keywords: Obedience, Government, Legitimacy, Lawyering

ALMAN MUHAFAZAKÂR DÜŞÜNCENİN GELENEKSEL MUHAFAZAKÂR
DÜŞÜNCEDEDEN FARKLILIKLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME
AN EXAMINATION OF THE DIFFERENCES OF GERMAN CONSERVATIVE
THOUGHT FROM TRADITIONAL CONSERVATIVE THOUGHT

Furkan ÇAPOĞLU

Hitit Üniversitesi

ORCID ID:0000-0003-1378-0192

Özet

Alman Muhafazakârlığı uzun bir zaman diliminde geliştirdikleri fikirlerin bütünü, Almanya'da ortaya çıkan ve gelişen düşüncelerin genelini ifade etmektedir. Bu düşünce akımı, 18. ve 19. yüzyıllarda egemen olunan Alman ve çevre topraklarda etkili olmuş ve Alman toplumunun değerlerini, kültürünü, dilini, tarihsel yapısını, birikimini, toplumsal düzenini ve siyasi yapısını şekillendirmiştir. Alman Muhafazakâr Düşüncesinin esasen temelinde mevcut toplumsal düzenin ve kurumların korunmasını, toplumsal değişimin kontrollü bir şekilde fakat kendine özgü bir şekilde Alman mekanik üretim anlayışına da uygun bir şekilde dönemin ihtiyaç ve gereksinimlerinin gerçekleştirilmesini ve otoritenin önemini şiddetle vurgular. Bu düşünceye sahip çıkanlar ve özellikle birçok düşünür; geçmişin değerlerini ve anlayışlarını şiddetle idealleştirip bağlılık gösterirken, hızlı ve radikal değişimlere karşı temkinli sürece bağlı bir tutum sergilerler. Alman muhafazakârlığının önemli bir etkisi olan romantizm, duygusal ve estetik değerlere vurgu yapar. Romantik düşünce, geçmişin idealize edilmesini, toplumsal organikliği ve kültürel değerleri önemser. Alman muhafazakârlar da romantizmin etkisiyle, geleneksel değerlerin korunmasına, toplumsal birliğin ve kültürel mirasın önemine vurgu yaparlar. Alman muhafazakârlar, entelektüel tartışma ve eleştirel düşünceye daha açık bir tutum sergiler. Almanya'da entelektüel çevrelerde, felsefe, edebiyat, tarih gibi alanlarda yoğun bir tartışma ve düşünsel etkileşim ortamı oluşmuştur. Alman muhafazakârlar, bu entelektüel ortamdan beslenerek düşüncelerini geliştirir ve eleştirel bir bakış açısını benimser. Bu felsefi ve entelektüel temeller, Alman muhafazakâr düşüncesini geleneksel muhafazakâr düşünceden ayırır. Alman muhafazakârlar, idealist felsefenin ve romantizmin etkisiyle toplumsal ve tarihsel süreçlere daha derin bir bakış açısı getirirken, entelektüel tartışma ve eleştirel düşünceyle düşüncelerini şekillendirirler. Bu da Alman muhafazakârlığını geleneksel muhafazakâr düşünceden ayırtıran önemli bir özelliktir. Alman Muhafazakâr Düşüncesi, toplumu canlı bir yapı olarak gelişen dinamik bir organizma olarak görür ve toplumsal düzenin doğal bir süreç içinde kendine özgü bir akış ve karakterde zamanla yavaşça bir şekilde oluşması gerektiğini savunur. Toplumsal birlik ve dayanışma, milli kimliğin oluşturulması, millî bilincin oluşması, sınıf farklılıklarının korunması, ahlaki değerlerin önemi ile birlikte özellikle Hristiyan bilinci ve ruhu ile Roma mirasını sahiplenme ve devlet otoritesinin güçlendirilmesi gibi temel prensiplere odaklanır. Burada Alman milletinin yapısı ve otoriteye yaklaşımının da egemene bağlılık şeklinde tarihsel süreçte ortaya çıktığını görmekteyiz. Bundan ötürü Alman dağılma ve birleşme dönemlerinde özellikle milli kimliğin ve Alman kültürünün idealleştirilme çabalarına tanık olmaktadır. Bu muhafazakâr akım, Alman toplumunda önemli bir ses bir getirmenin yanında dünya literatüründe kalıcı bir yer ediniş ve geleneksel muhafazakâr akımın kendini sorgulamasına neden olmuş bunun yanında Alman muhafazakârlığı kendine özgü dinamik ve süreciyle dikkat çeken bir düşünce akımı olmuştur. Alman muhafazakârlığı geçmiş ve gelecek arasındaki süreçte değerlerini önemseyerek Almanya'nın tarihini, dilini, siyasetini ve kültürünü şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır. Alman Muhafazakâr Düşüncesi, köklerini farklı düşünürlerin ve düşünce akımlarının çalışmalarından almaktadır. Bununla

birlikte, Alman muhafazakâr düşünce; fikir ve düşünceleriyle önemli isimlerle şekillenmiştir. Alman Muhafazakâr Düşüncesinin temelleri, bu düşünürlerin fikirlerinde ve diğer birçok Alman düşünürün çalışmalarında yatmaktadır. Genel olarak, Alman Muhafazakâr Düşünce, kültürel özgünlüğe, organik bağlantılara, tarihin sürekli ilerleyen bir süreç olduğuna ve değişimin kontrollü bir şekilde gerçekleşmesi gerektiğine vurgu yapar. Aynı zamanda, geleneksel değerlerin ve toplumsal düzenin korunması ve toplumsal birlik ve dayanışmanın önemi üzerinde durur. Çalışmada literatür tarama tekniği kullanılmış olup elde edilen bilgiler ışığında Alman Muhafazakarlığının geleneksel muhafazakar düşünceye göre baskın yönleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Milli Bilinç, Organizma, Mekanik, Geçmiş ve Değerler

Abstract

German Conservatism expresses the totality of the ideas they have developed over a long period of time, the totality of the ideas that have emerged and developed in Germany. This current of thought, 18. and 19. it has been influential in the German and surrounding lands, which have been dominated for centuries, and has shaped the values, culture, language, historical structure, accumulation, social order and political structure of German society. At the core of German Conservative Thought, he strongly emphasizes the preservation of the existing social order and institutions, the realization of the needs and requirements of the period in a controlled way of social change, but in a unique way in accordance with the German understanding of mechanical production, and the importance of authority. Those who hold this opinion, and especially many thinkers, exhibit a process-dependent attitude, cautious of rapid and radical changes, while strongly idealizing and adhering to the values and understandings of the past. Romanticism, which is an important influence of German conservatism, emphasizes emotional and aesthetic values. Romantic thought cares about the idealization of the past, social organics and cultural values. Under the influence of romanticism, German conservatives also emphasize the preservation of traditional values, the importance of social unity and cultural heritage. German conservatives have a more open attitude to intellectual discussion and critical thinking. An intense atmosphere of discussion and intellectual interaction has been formed in intellectual circles in Germany in areas such as philosophy, literature, history. German conservatives develop their thoughts by feeding from this intellectual environment and adopt a critical point of view. These philosophical and intellectual foundations distinguish German conservative thought from traditional conservative thought. German conservatives, under the influence of idealist philosophy and romanticism, bring a deeper perspective on social and historical processes, while shaping their thoughts through intellectual discussion and critical thinking. This is an important feature that distinguishes German conservatism from traditional conservative thinking. German Conservative Thought sees society as a dynamic organism that develops as a living structure, and argues that the social order should be formed slowly over time in a natural process with a peculiar flow and character. It focuses on basic principles such as social unity and solidarity, the creation of national identity, the formation of national consciousness, the protection of class differences, the importance of moral values, as well as, in particular, Christian consciousness and spirit, the ownership of the Roman heritage and the strengthening of state authority. Here we see that the structure of the German nation and its approach to authority have emerged in the historical process in the form of loyalty to the sovereign. For this reason, during the periods of German disintegration and unification, we witness efforts to idealize national identity and German culture in particular. This conservative current, in addition to bringing an important voice in German society, has gained a permanent place in world literature and caused the traditional conservative current to question itself, in

addition, German conservatism has become a current of thought that attracts attention with its own unique dynamics and process. German conservatism has played an important role in shaping the history, language, politics and culture of Germany by Decoupling its values in the process between the past and the future. German Conservative Thought takes its roots from the work of different thinkers and currents of thought. However, German conservative thought has been shaped by important figures with their ideas and thoughts. The foundations of German Conservative Thought lie in the ideas of these thinkers and in the work of many other German thinkers. In general, German Conservative Thought emphasizes cultural authenticity, organic connections, that history is a constantly progressing process and that change should take place in a controlled manner. At the same time, he emphasizes the importance of preserving traditional values and social order, as well as social unity and solidarity. The literature screening technique was used in the study, and in the light of the information obtained, the dominant aspects of German Conservatism according to traditional conservative thinking were examined.

Keywords: National Consciousness, Organism, Mechanic, History and Values

**SERİ KATİLLERİN MEDYADA GÖSTERİMİ VE TOPLUMSAL ALGI: NİTEL BİR
ARAŞTIRMA**
MEDIA REPRESENTATION OF SERIAL KILLERS AND SOCIAL PERCEPTION: A
QUALITATIVE RESEARCH

Kamila KHUDAVERDİYEVA

İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

Dr. Öğr. Üyesi Doç. Fatma Nur ŞENGÜL

İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Orcid:0000-0002-2995-943X

Özet

Suç her ne kadar bireysel merkezli görülse de toplumsal düzenlinin devamlılığı açısından üzerinde durulması gereken önemli toplumsal bir problemdir. Bireylerin kişisel alanlarını aşarak kamusal alana müdahalede bulunmaları ve yasakları ihlal etmeleri sonucunda ortaya çıkan eylemler suç olarak kabul görmektedir. Suç teşkil eden davranışlar, genellikle belirli kurallar ve yasalar tarafından oluşturulmuş ve devlet tarafından cezalandırılmaktadır. Suçluların ve suç unsuru taşıyan eylemlerin Tv, dizi, film veya videolar aracılığıyla topluma gösteriminin ise toplumun suç ve suçlulara olan bakış açısını etkileyebilmektedir. Suçluların, seri katillerin medyada romantikleştirilmesi toplumda şiddet eylemlerini normalleştirebilir, hatta izleyicileri ağır cinayet türü suçlara karşı duyarsızlaşabilir, gerçeklik ve kurgu arasındaki çizgiyi bulanıklaştırabilir. İstatistiksel olarak, acımasız seri cinayetlerin faillerinin genellikle orta veya düşük IQ'lu sosyopatlar olduğu bilinmektedir. Ancak, medya tarafından sunulan seri katil imajı, genellikle bu istatistiksel gerçeklikle çelişmektedir. Medya, seri katilleri sıklıkla yakışıklı, güzel, karizmatik ve son derece zeki kişiler olarak romantize etmekte ve bahsi geçen seri katil gerçekliğine uygun bir imaj sunmamaktadır. Bu durum, toplumda yanlış bir algı oluşturabilmekte ve gerçeklikle uyumsuz bir kahramanlık anlayışını teşvik edebilmektedir. Nitekim bu çalışma kapsamında medya, dizi, film vs. aracılığıyla sunulan seri katil imajlarının toplum tarafından nasıl algılandığı ele alınmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve önceden hazırlan sorular 14 katılımcıya yüz yüze sorulmuştur. Araştırma grubun 20-35 yaş aralığında bulunan bireylerden oluşmaktadır. Katılımcılara kartopu örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların tamamına yakının seri katiller hakkında bilgisinin olduğu görülmekle beraber seri katil filmlerini ve dizilerini izlemediği veya tercih etmediği saptanmıştır. İzleyiciler, seri katil filmlerinde seri katil imajlarının gerçeklikten uzak olduğunu ve bu durumun sebepleri arasında reyting kaygısı olduğunu belirtmektedir. Seri katil film ve dizilerinde gösterilen seri katil imajının toplumu kötü etkilediği, kadın katılımcıların seri katilleri daha çekici bulurken erkeklerin daha itici bulduğu ve seri katillerin romantize edilmesinde sosyal medyanın etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcılar seri katillerin romantize edilmesinden rahatsızlık duyduğu ve bu durumun sorumlusunun medya kanalları olduğunu düşünmektedir. Suç ve suçlulara yönelik gerçeklik algısının olumsuz etkilenmesinden dolayı her türlü suça karışan suçluların gösteriminde medyanın daha etik ve ahlaki davranması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, seri katiller, medya ve suç, seri katillerin medyada gösterimi.

Abstract

Although crime is seen as individual-centered, it is a significant social problem that needs to be addressed regarding the continuity of social order. Actions resulting from individuals exceeding their personal space, intervening in public space, and violating prohibitions are considered crimes. Criminal behavior is usually established by specific rules and laws and punished by the state. Presenting criminals and criminal acts to the public through TV, TV series, movies, or videos can affect society's perspective on crime and criminals. The romanticization of criminals and serial killers in the media can normalize acts of violence in society and even desensitize audiences to crimes such as capital murder, blurring the line between reality and fiction. It is known that statistically, the perpetrators of brutal serial murders are usually sociopaths with medium or low IQs. However, the image of the serial killer presented by the media often contradicts this statistical reality. The press often romanticizes serial killers as handsome, beautiful, charismatic, and highly intelligent individuals, which does not present an image that matches the reality of the serial killer in question. This situation can create a wrong perception in society and encourage an understanding of heroism that is incompatible with reality. As a matter of fact, within the scope of this study, media, TV series, movies, etc. It is discussed how society perceives the images of serial killers presented through media. A qualitative research method was used in the study, and pre-prepared questions were asked face-to-face to 14 participants. The research group consists of individuals between the ages of 20-35. Participants were reached using the snowball sampling technique. As a result of the research, it was determined that almost all of the participants knew serial killers. Still, they did not watch or prefer serial killer movies and TV series. Viewers state that serial killer images in serial killer movies are far from reality and that one of the reasons for this situation is ratings anxiety. It has been concluded that the image of the serial killer shown in serial killer movies and TV series hurts society, that female participants find serial killers more attractive, while men find them more repulsive, and that social media is effective in romanticizing serial killers. Participants feel uncomfortable with the romanticization of serial killers and think that media channels are responsible for this situation. It is believed that the media should act more ethically and morally when portraying criminals involved in all kinds of crimes, as the perception of reality towards crimes and criminals is negatively affected.

Key Words: Crime, serial killers, media and crime, representation of serial killers in the media.

TÜRKİYE’DE SAĞ POPÜLİZM: ZAFER PARTİSİ ÖRNEĞİ

Mehmet Enis ACAR

Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
ORCID: 0000-0002-0363-117X

Prof. Dr. Cengiz ÇAĞLA

Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Özet

Yirmi birinci yüzyılda ulusal ve uluslararası seviyede en çok tartışılan kavramlardan biri popülizmdir. Popülizm özellikle 2016 yılında gerçekleşen Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık seçimi sonrasında, akademik alanın ötesine geçerek, gündelik yaşamda ve medyada sıklıkla duyduğumuz bir kelime olmuştur. 2017 yılında Cambridge Sözlüğü “Yılın Kelimesi” olarak seçilen popülizm, sözlük tarafından “halkların ve liderlerin dünya çapında göç ve ticaret sorunlarıyla boğuşmasıyla yeniden canlanan milliyetçilik ve ekonomik tatminsizlik sebebiyle gerçekte hem yerel hem de küresel bir fenomen olarak” nitelendirilmiştir. Güncel ve popüler bir kavram olmasıyla birlikte, popülizm üzerinde mutabık olunan bir tanım olduğunu söylemek güçtür. Popülizm üzerine çalışmalar yapan birçok akademisyen, popülizmin daha anlaşılır kılınmasına ilişkin birçok çalışmada bulunmuş ve popülizmin en temelde bir ideoloji, bir hareket ve bir söylem olduğuna dair farklı perspektifler sunmuşlardır. Popülizmin yöntem ve önceliklerine göre yapılan sınıflandırmalarda, yaygın kullanıma sahip ayrımlardan biri, sol-sağ popülizm ayrımıdır. Çalışmanın odağında yer alacak sağ popülizm kavramı, 2000’li yılların başından itibaren Avrupa siyasetinde önemli bir tartışma alanı açmıştır. Avrupa Birliği karşıtlığı, göç gibi temalar üzerinden, ulusun ciddi bir tehdit altında olduğu ve refah devletini yok etmekle suçladıkları “yabancılara” karşı, halkın savunulması gerektiğini ifade eden liderler, izledikleri sağ popülist strateji ile ülkelerinde iktidara yükselmiş ya da iktidarın politikalarına yön verecek bir etki alanına sahip olmuşlardır. Hollanda’da Özgürlük Partisi lideri Geert Wilders, İngiltere’de Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi lideri Nigel Farage, Fransa’da Ulusal Cephe’den Jean Marie ve Marine Len Pen gibi liderler, Avrupa’nın son 30 yılında etkili bir siyasi atmosferin öncüleri olmayı başarmışlardır. Türkiye’de 2021 yılında kurulan Zafer Partisi, Avrupa’daki sağ popülist hareketlere benzer stratejiler benimsemiştir. 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı sonrası Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin ve son dönemde Afganistan ve Pakistan başta olmak üzere birçok ülkeden Türkiye’ye yasadışı yollarla gelen mültecilerin geri gönderilmesi üzerine temellendirdiği siyasal strateji ile 2023 yılında girdiği ilk seçimde %2,5 oranında oy almayı başarmıştır. Türkiye’nin ulusal bütünlüğünün ve Türk kimliğinin tehlikede olduğunu iddia eden bu siyasi parti, aldığı oy ve desteklediği Cumhurbaşkanı adayının %5’in üzerinde oy alması ile adından sıkça söz ettirmiştir. Bu çalışmada, Zafer Partisi ve lideri Ümit Özdağ’ın düzensiz göç ile Türkiye’ye gelen ve geçici barınma statüsünde olan yabancıların geri gönderilmesini başat hedef olarak belirlediği siyasal stratejinin, Avrupalı sağ popülist partiler ile karşılaştırılması ve sağ popülizm kavramı çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağ Popülizm, Göç, Göçmen Karşıtlığı, Zafer Partisi

Abstract

In the twenty-first century, one of the most discussed concepts at national and international level is populism. Especially after the US Presidential election in 2016, populism has gone beyond the academic field and has become a word that we frequently hear in daily life and in the media. In 2017, populism was chosen as the Cambridge Dictionary's "Word of the Year" and described by the dictionary as "a truly local as well as global phenomenon due to revived nationalism and economic dissatisfaction as peoples and leaders grapple with migration and trade issues around the world". Although it is a current and popular concept, it is difficult to say that there is an agreed definition of populism. Many scholars working on populism have conducted many studies to make populism more understandable and have presented different perspectives that populism is basically an ideology, a movement and a discourse. In the categorisation of populism according to its methods and priorities, one of the most widely used distinctions is the left-right populism distinction. The concept of right-wing populism, which will be the focus of this study, has opened an important area of debate in European politics since the early 2000s. Through themes such as anti-European Unionism and immigration, leaders, who express that the nation is under a serious threat and that the people should be defended against "foreigners" whom they accuse of destroying the welfare state, have risen to power in their countries with the right populist strategy they pursue or have an influence that will shape the policies of the government. Leaders such as Geert Wilders, leader of the Freedom Party in the Netherlands, Nigel Farage, leader of the UK Independence Party in the UK, Jean Marie and Marine Len Pen of the National Front in France have managed to become the pioneers of an effective political atmosphere in the last 30 years of Europe. The Victory Party, founded in Turkey in 2021, has adopted strategies similar to the right-wing populist movements in Europe. In 2023, it managed to receive 2.5% of the votes in its first election with a political strategy based on the repatriation of Syrians who took refuge in Turkey after the Syrian Civil War that started in 2011 and refugees who have recently arrived illegally in Turkey from many countries, especially Afghanistan and Pakistan. This political party, which claims that Turkey's national integrity and Turkish identity are in danger, has made a name for itself with the votes it received and the Presidential candidate it supported receiving more than 5% of the votes. In this study, it is aimed to compare the political strategy of Zafer Party and its leader Ümit Özdağ, which sets the repatriation of foreigners who came to Turkey with irregular migration and who have temporary accommodation status as the main goal, with European right populist parties and to evaluate it within the framework of the concept of right populism.

Keywords: Right-wing Populism, Immigration, Xenophobe, Zafer Party

**LİSELERDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN TEMEL MOTİVASYON
KAYNAKLARININ İNCELENMESİ**
EXAMINATION OF THE BASIC MOTIVATION SOURCES OF TEACHERS WORKING
IN HIGH SCHOOLS

Hakan İPEK

İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji
Bölümü

Orcid: 0009-0009-4905-9306

Doç. Dr. Gökçen ÇATLI

İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Orcid: 0000-0002-0375-3986

Özet

Eğitim sisteminin en önemli ögesinin öğretmenler olduğu düşünüldüğünde bu meslek grubunun iş motivasyonunun eğitim sisteminde yapacağı değişimin dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Yapmış olduğumuz bu çalışmada örneklem olarak lise öğretmenleri seçildi fakat bu çalışmadan elde edilen bulguların diğer kademelerdeki öğretmenler için de benzer olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada 14 lise öğretmeniyle yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak veriler elde edilmiş ve bu veriler belli başlıklar altında toplanarak frekans tablolarına yansıtılmıştır. Bu tablolar neticesinde elde edilen veriler yorumlanmış ve son bölümde veriler ışığında öneriler dile getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, dışsal motivasyon, öğretmen, içsel motivasyon, lise öğretmenleri

59

Abstract

Considering that the most important element of the education system is teachers, the change in the work motivation of this professional group in the education system should be carefully examined. In this study what we have done is high school teachers were chosen as the sample, but it is thought that the findings obtained from this study will be similar for teachers at other levels. In this study, data were obtained by using semi-structured interview technique with 14 high school teachers and these data were collected under certain headings and reflected in frequency tables. The data obtained as a result of these tables were interpreted and in the last section, suggestions were expressed in the light of the data.

Keywords: Education, extrinsic motivation, high school teachers, intrinsic motivation, teacher

2. GİRİŞ

2.1. Araştırmanın Konusu ve önemi

Bu araştırma liselerde görev yapmakta olan öğretmenlerin temel motivasyon kaynaklarının neler olduğu üzerine kurgulanmıştır. Öğretmenlerin motivasyon kaynaklarına yönelik yapılan bu çalışmada aynı zamanda öğretmenlerin motivasyonlarını düşüren durumlara da değinilmiştir. Bir işin yürütülmesinde o işin yürütücüsü konumundaki insanın söz konusu faaliyete yönelik motivasyonu yapılan işin kalitesine doğrudan etki etmektedir. Bu bağlamda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütücüsü konumunda olan öğretmenlerin motivasyon durumlarının yürütmüş oldukları faaliyete yönelik etkisi yadsınamaz bir gerçekliktir. Yapmış olduğumuz bu çalışma ile öğretmenlerin motivasyonlarını arttıran veya düşüren durumlar ortaya konulduğu takdirde öğretmen kaynaklı oluşabilecek aksaklıkların ve eğitim öğretimin niteliğine yönelik kayıpların önüne geçilerek bu alana yönelik gerekli

iyileştirmelerin yapılabileceği düşünülmüştür. Bu açıdan da söz konusu çalışma ehemmiyetli görülmüştür.

2.2. Araştırmanın Amacı

Kurgulanan bu araştırmayla eğitim öğretim sürecinde öğretmenlerin motivasyonlarını arttıran veya düşüren durumlar veyahut olayların ortaya konularak karar verici konumunda bulunan kişiler veya mekanizmaların ihtiyaç duyabileceği verilerin sağlanması ve bu veriler aracılığıyla yapılacak iyileştirmeler neticesinde eğitim öğretim faaliyetlerinin daha nitelikli hale getirilmesi amaçlanmıştır.

2.3 Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırma öğretmenlerin eğitim ve öğretim faaliyetleri esnasında motivasyonlarını arttıran veya azaltan durumların incelenmesine yönelik nitel bir çalışmadır. Söz konusu çalışmamızda olgu bilim deseni kullanılmıştır. Bu araştırmada çalışma grubu 14 öğretmenden oluşmaktadır. Çalışma gurubunu oluşturan öğretmenler farklı branşlardan ve farklı yaş gruplarından seçilmiştir. Çalışma grubu olarak belirlenen öğretmenler küçük bir grup olmakla birlikte her birinin görece farklı niteliklere sahip olması hususuna ayrıca dikkat edilmiş bu bağlamda yaş, cinsiyet, branş, çalışılan okulun türü, öğretmenin kadrolu veya sözleşmeli olması, devlette veya özelde çalışması gibi konularda farklılaşan öğretmenler çalışma grubuna dahil edilmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlere yönelik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Yönelik Kişisel Bilgiler

Değişkenler	Kategoriler	F	(%)
Cinsiyet	Kadın	7	50
	Erkek	7	50
Yaş	20-30	5	35,71
	30-40	3	21,42
	40-50	4	28,57
	50+	2	14,28
Branş	Türk Dili ve Edb.	2	14,28
	Coğrafya	2	14,28
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1	7,14
	Fizik	2	14,28
	Matematik	2	14,28
	Makine	1	7,14
	Tarih	2	14,28

	Kimya	1	7,14
	Rehberlik	1	7,14
Okulun Türü	Anadolu Lisesi	6	42,85
	Meslek Lisesi	4	28,57
	İmam Hatip Lisesi	4	28,57
Görev Süresi	1-9	7	50
	10-19	5	35,71
	20+	2	14,28
Kadro Durumu	Kadrolu	8	57,14
	Sözleşmeli	6	42,85
Kurum	Devlet	11	78,57
	Özel	3	21,42
Toplam Katılımcı		14	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere çalışmaya katılan öğretmenlerin %50’si kadın %50’si erkek öğretmenlerde oluşmaktadır; yaş dağılımına bakıldığında çalışmaya katılanların %35,71’i 20-30 yaş, 21,42’si 30-40 yaş, 28,57’si 40-50 yaş aralığında bulunup 14,28’i ise 50 yaşın üzerindedir. Branş bazında incelendiğinde ise Türk Dili ve Edebiyatı, Fizik, Coğrafya, matematik ve tarih öğretmenlerinin %14,28’erlik dilimler halinde dağıldığını buna mukabil Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Makine, Kimya ve Rehberlik öğretmenlerinin %7,14’erlik dilimlerde dağılım gösterdiğini görmekteyiz. Öğretmenlerin çalıştıkları okul türlerine baktığımızda ise %42,85’nin Anadolu Lisesinde, %28,57’sinin Meslek Lisesinde, %28,57’sinin ise İmam Hatip Lisesinde çalıştığı görülmektedir. İncelenen gruptaki öğretmenlerin görev sürelerine bakıldığında ise %50’si 1-9, %35,71’i 10-19 yıl, %14,28’i ise 20 yıl ve üzerinde görev yapmaktadır. Araştırma grubundaki öğretmenler kadro durumundan ele alındığında ise söz konusu öğretmenlerin %57,14’ü kadrolu, %42,85 ise sözleşmeli öğretmenlerden meydana gelmektedir. Tablo 1’de görüldüğü üzere inceleme grubundaki öğretmenlerin %78,57’si devlette, %21,42’si özel okullarda görev yapmaktadır.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada veriler yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Bu tekniğin kullanılma nedeni yapılandırılmış yöntemin çok katı olması dolayısıyla öğretmenlerin gerçek düşüncelerine ulaşılmasında engel teşkil edebileceği, yapılandırılmamış mülakat yönteminde ise odaklanılmak istenen noktadan uzaklaşılabilceği endişesidir. Bu araştırma kapsamında katılımcılara temelde iki adet soru yöneltilmiştir. Bunlardan ilki: Yaptığınız işe yönelik motivasyonunuzu arttıran şeyler nelerdir? İkincisi ise: Yaptığınız işe yönelik motivasyonunuzu düşüren şeyler nelerdir?

Bu araştırmaya yönelik veriler 8-20 Mayıs 2022 tarihleri arasında yapılan görüşmeler neticesinde elde edilmiştir. Görüşmeden önce araştırma grubunda yer alan öğretmenlere araştırmayla ilgili bilgiler verilmiş bu araştırmanın hangi amaçla yapıldığı ve nerede kullanılacağı noktasında katılımcılar aydınlatılmıştır. Görüşme esnasında bilgi kaybını önlemek için ses kaydı alınmış bu uygulamanın yaratacağı çekimserlik durumundan kaçınmak için katılımcılara ses kayıtlarını istedikleri takdirde dinleyebilecekleri bu kayıtları kısmen veya tamamen silebilecekleri iletilmiştir. Katılımcıların görüşme esnasında kendilerini rahat hissedebilmeleri ve benzer hisleri taşıyan biri ile görüşme yaptıkları düşüncesiyle benim de öğretmen olduğum bilgisi katılımcılarla paylaşılmıştır. Böylece katılımcıda oluşabilecek bir duygudaşlık hissi neticesinde kendilerini daha rahat hissederek düşüncelerini filtresiz olarak paylaşmaları amaçlanmıştır.

3. Problem Cümleleri

Bu araştırmanın problem cümleleri şunlardır:

- Öğretmenlerin motivasyonlarını arttıran içsel hususlar nelerdir?
- Öğretmenlerin motivasyonlarını arttıran dışsal hususlar nelerdir?
- Öğretmenlerin motivasyonunu düşüren içsel hususlar nelerdir?
- Öğretmenlerin motivasyonunu düşüren dışsal hususlar nelerdir?
- Öğretmenlerin motivasyonlarını korumak veya arttırmak için neler yapılabilir?
- Okul yönetiminin öğretmen motivasyonu üzerine nasıl bir etkisi vardır?
- Velilerin öğretmen motivasyonu üzerine nasıl bir etkisi vardır?
- Öğrencinin öğretmenlerin motivasyonu üzerine nasıl bir etkisi vardır?
- Öğretmenin özel hayatı yaptığı işe yönelik motivasyonunu etkiliyor mu?

4. Araştırmanın Kavramsal ve Kuramsal Çerçevesi

Motivasyon: Kişinin, eylemin yönünü, gücünü ve öncelik sırasını belirleyen iç ya da dış dürtüler.

Lise: İlköğretim okulundan sonra, öğrencileri yükseköğretime hazırlayan ortaöğretim kurumu.

Öğretmen: Bir bilim dalını, bir sanatı ya da teknik bilgileri öğretmeyi meslek edinmiş, okulda öğrencilere ders veren kimse.

Meslek Lisesi: Teoriden çok pratik eğitim veren, çeşitli iş kollarına kalifiye eleman yetiştiren ve aynı zamanda üniversite de tercih edeceği bölümlerle alakalı temel bilgi ve becerileri kazanmak isteyen öğrencilerin tercih ettiği lise türüdür.

İmam Hatip Lisesi: Türkiye'de resmî kuruluş amacı hatip ve imam yetişmesini sağlamak olan ortaöğretim düzeyinde mesleki okullara verilen isimdir.

5. Araştırma Verileri

Araştırmada elde edilen veriler ifade benzerliklerine göre gruplara ayrılmıştır. Araştırma grubunda yer alan öğretmenlere birer kod (k1, k2, k3...) verilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans tekniği ile ifade edilmiştir. Benzer öğeler gruplandırılarak frekans tablosuna yerleştirilmiştir.

Bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler iki başlık halinde incelenmiştir. İlk olarak öğretmenlerin motivasyonlarını arttıran durumlara yönelik veriler ele alınmış akabinde ise öğretmenlerin mesleklerini icra ederken motivasyonlarını düşüren durumlara yönelik veriler ortaya konmuştur.

5.1 Öğretmenlerin motivasyonunu arttıran durumlar

Bilindiği üzere motivasyon kaynağını içeriden veya dışarıdan alabilir. Bu bağlamda ilk olarak incelenen öğretmenlerin içsel motivasyon kaynaklarına değinilecektir. Öğretmenlerin içsel motivasyonlarına yönelik bulgular Tablo 2'de paylaşılmıştır.

Tablo 2 Öğretmenlerin İçsel Motivasyon Kaynakları

	İçsel Motivasyon Kaynağı Kodu	Frekans
1	Öğrenci Sevgisi (K2, K8, K11)	3
2	Öğretme Hazzı (K1, K6, K9)	3
3	Ülkesine karşı Sorumluluk Hissi (K4, K14)	2
4	Meslek Sevgisi (K7, K13)	2
5	İnsanlığa Katkı Hissi (K3)	1
6	Geleceği Kurma Düşüncesi (K5)	1
7	Kendini değerli hissetme (K10)	1
8	Öğrencilere Gerçekleri gösterme (K12)	1

(K: Kodlanmış Öğretmen)

Kodladığımız içsel motivasyon kaynaklarına baktığımızda en yüksek frekansın öğrenci sevgisi ve öğretme hazzında olduğu görülmektedir. Genele baktığımızda bu araştırmada 8 adet içsel motivasyon kaynağı kodlanmıştır. Öğretmenlerin içsel motivasyon kaynaklarına yönelik kendi cümlelerinden birkaç örnek vermek gerekirse: “Öğrencileri çok seviyorum onlarla vakit geçirmek bana iyi geliyor. Sınıfa girince dışarıda yaşadığım pek çok olumsuzluğu unutuyorum (K8)”, “Birilerine bir şeyler öğretmeye bayılıyorum. Bu sadece okul için geçerli değil. Dışarıda da böyle (K1)”, “Bugünümüz battı bari bu çocuklar bir şeyler yapsın. (K5)” “Şimdi siyasi konulara girmek istemiyorum ama hemen her konuda yalan söyleniyor. Yalan bilgiler dolaşıma sokuluyor. İnsanlar bilmedikleri için yalan olduğu çok bariz bile olsa bunlara inanıyorlar işte ben de sınıfta elimden geldiğince gerçekleri öğretmeye çalışıyorum ya da gerçeklere ulaşmalarının yollarını gösteriyorum. Söylenen her şeye inanmamalarını kendilerinin araştırma yaparak gerçeğin ne olduğunu bulmalarını sağlamaya çalışıyorum (K12)”

Tablo 3’te öğretmenlerin dışsal motivasyon kaynakları paylaşılmıştır.

Tablo 3 Öğretmenlerin Dışsal Motivasyon Kaynakları

	İçsel Motivasyon Kaynağı Kodu	Frekans
1	Öğrenci Başarısı (K1, K4, K13, K3)	4
2	Takdir görme (K10, K12)	2
3	Veli İlgisi (K8, K14)	2
4	Öğrencilerin Sevgisi (K7, K11)	2
5	Saygı Görme (K2, K6)	2
6	Ödüllendirilme (K5)	1
7	Çalışma Arkadaşlarına Yönelik Hisler (K10)	1

(K: Kodlanmış Öğretmen)

Frekans dağılımı incelendiğinde öğretmenlerin dışsal motivasyonları arasında en yüksek frekansa öğrenci başarısının sahip olduğu görülmektedir. Bu da öğretmenlerin mesleki olarak gösterdikleri çabanın karşılığını almaları ile motivasyonları arasında doğrusal bir ilişki olduğunu gösterir. Akabinde öğretmenlerin yaptıkları işten dolayı takdir görmelerinin de motivasyon anlamında olumlu etki oluşturan önemli faktörlerden biri olduğu görülmektedir. Bu alanla ilgili öğretmenlerin kendi ifadelerine yönelik birkaç örnek aşağıda verilmiştir:

“Bir defa herkes yaptığı iş ne olursa olsun onurlandırılmayı ister. Çünkü bak şimdi bu ego tatmini falan değil sen şimdi bir işi yapıyorsundur ama kendin bu işi ne seviyede yaptığının farkında değilsindir ama dışarıdan biri seni tebrik eder ya da yaptığın işin iyi olduğunu söylerse sen de tamam doğru yoldayım, bu yolda kendimi geliştirmeliyim diyebilirsiniz. İkinci bir göz gibi düşün (K10)”, “ Bence ders verdiğin bir öğrenci eğer başarılı oluyorsa bu bir öğretmen için en büyük mutluluktur. (K4), “Bizim okulda her ay deneme sınavları yapılıyor. Bir frekans sistemi var öğretmenin girdiği sınıflar üzerinden başarısını ölçüyor. Tabi bu deneme sınavları Türkiye çapındaki tüm okullarımızda aynı anda yapılıyor. Bu deneme sınavlarında eğer iki defa üst üste birinci olursan okul o öğretmeni bir adet gram altın ile ödüllendiriyor. Açıkçası bu uygulama benim hoşuma gidiyor. Sadece maddi yönden değil bu ödüllendirme sayesinde başarın da görünür kınıyor. Bu hoş bir şey bence (K5)

Tablo 4’te öğretmenlerin motivasyonunu düşüren içsel faktörler paylaşılmıştır.

Tablo 4 Öğretmenlerin Motivasyonlarını Düşüren İçsel Faktörler

	Motivasyonu Bozan İçsel Motivasyon Kaynağı Kodu	Frekans
1	Özel Hayat (K3, K6, K11)	3
2	Kendini Yetersiz Hissetme (K9, K10, K5)	3
3	Boşa Çabaladığı Hissi (K12, K7, K8)	3
4	Tükenmişlik Hissi (K1, K14)	2
5	Değersizlik Hissi (K13, K4)	2
6	Kendini Diğer Öğretmenlerden Aşağı Görme (K2)	1

(K: Kodlanmış Öğretmen)

Öğretmenlerin motivasyonlarını bozan içsel hususlar dikkate alındığında özel hayat, kendini değersiz hissetme ve boşa çabaladığı hissini en yüksek frekans değerine sahip olduğu görülmektedir. Bu konulara dair öğretmenlerin kendi cümleleri aşağıda verilmiştir:

“İnsanın okul dışında yaşadıkları ister istemez enerjisini düşürüyor. Bu da bazen derslerin tekdüze geçmesine neden olabiliyor çünkü içinden gelmiyor güle oynaya ders anlatmak. (K6)”,
“Bir konuyu anlatıyorsun ya aradan bir iki dakika geçmiş anlattığın konu ile ilgili bir soru soruyorsun herkes sanki bahsettiğin şeyi ilk defa duymuş gibi yüzüne bakıyor. İşte o bitiriyor çok kötü hissettiriyor insana kendisini (K7)”

Tablo 5’te öğretmenlerin motivasyonunu düşüren dışsal durumlar verilmiştir.

Tablo 5 Öğretmenlerin Motivasyonlarını Düşüren İçsel Faktörler

	Motivasyonu Bozan Dışsal Motivasyon Kaynağı Kodu	Frekans
1	Okul İdaresi (K3, K4, K7, K10, K14)	5
2	Velilerin Tutumu (K1, K5)	2
3	Öğrencilerin Tutumu (K2, K11)	2
4	Maddi Durum (K6, K13)	2
5	Angarya İşler (K8)	1
6	Siyasi Söylemler (K12)	1
7	Teknik Yetersizlikler(K9)	1

(K: Kodlanmış Öğretmen)

Öğretmenlerin motivasyonunu bozan dışsal etmenler incelendiğinde bunların içerisinde okul idaresinin frekans değerinin diğer başlıklara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Burada okul idaresinin öğretmene karşı tutum ve davranışlarıyla birlikte idarenin sorumluluktan kaçması ve bu sebeple işleri çıkmaza sokması gibi durumların da olduğu yapılan görüşmelerde dikkati çeken hususlardan olmuştur. Bu başlığa ait öğretmenlerin kendi cümleleri aşağıda verilmiştir.

“İdareci olmayı tercih ettiysen elini taşın altına sokmasını bileceksin eğer elin acımasın istiyorsan o zaman o makamları işgal etmeyeceksin (K4)”, “İstanbul gibi bir yerde hele de bu kiralarla geçinmek gerçekten çok zor (K6)

6. Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin motivasyonları ile ilgili durum incelendiğinde bunların yalnızca tek boyutlu olmadığı içsel ve dışsal olarak ele alınması gerektiği göze çarpmaktadır. Bu içsel ve dışsal durumların da kendi içerisinde farklı başlıklar altında kümelendiği görülmektedir. İçsel ve dışsal motivasyon durumlarını açıklamak gerekirse. Ortaya çıkan davranışın nedeni bireyin kendi içindeki duygu durumu haricinde gerçekleşiyorsa yani dışarıdan bir etkenin neticesinde bir davranış şekilleniyorsa bunu dışsal etken olarak tanımlayabiliriz. Fakat davranışın ortaya çıkışında bireyin bizzat kendi içerisinde dışarıdan bağımsız olarak gerçekleşen bir duygu durumuna bağlıysa bunu da içsel etken olarak tanımlamak mümkündür.

Veriler incelendiğinde öğretmenlerin motivasyonunu arttıran durumların genelini duygusal durumlar olduğu göze çarparken motivasyonu düşüren en önemli etkenler arasında ise maddiyat ve yönetsel durumlar olduğu dikkati çekmektedir. Özellikle okul idaresinin motivasyon düşürücü dışsal etmenler arasında frekansının hayli yüksek çıkması idari işleyişin

veyahut idareci seçiminin muhakkak suretle gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öğretmenlerin motivasyonunu düşüren içsel etmenlere bakıldığında ise bunların arasında öğretmenin kendini yetersiz hissetmesi maddesinin yer aldığı görülecektir. Bu maddeye yönelik öğretmenin kendini geliştirebilmesi için gerekli koşulların sağlanması gerekmekte bu duygu durumuna düşen öğretmenler için gerekli eğitimlere ulaşmaları noktasında fırsatlar yaratılmalıdır. Yine motivasyon düşürücü iç etmenler arasında boşa çabaladığı hissi ve tükenmişlik hissi gibi başlıkların yer aldığı görülmektedir. Bu noktada eğitim sisteminde bariz bir aksaklıktan söz etmek mümkündür. Çünkü sistem incelendiğinde öğrencinin bir dersi öğrenip öğrenmediğine bakılmaksızın üst sınıfa geçirilme gibi bir eğilimin olduğu görülecektir. Bu da yeterli bilgiye ve bu bilgiyi öğrenecek çabaya sahip olmadan gelen öğrencinin öğretilmesinde bu tarz duygu durumlarının ortaya çıkmasına neden olduğu görülmektedir.

7. Öneriler

Hülasa öğretmenlerin eğitim sistemin temel taşlarından biri hatta bu taşlar arasında belki de en önemlisi olduğu düşünüldüğünde öğretmenlerin yürütmekte oldukları eğitim faaliyetini en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için bu insanların motivasyon durumları dikkate alınmalı motivasyonlarını düşüren konularda gerekli düzeltmeler yapılmalıdır. Zira bu takdirde eğitim kalitesi artacak ve hedeflenen gelişmişlik düzeyine ancak gelişmiş bir eğitim sistemiyle ulaşmak mümkün olacaktır. Milli eğitim bakanlığının idarecilerin öğretmenlere karşı tutumları konusunda gerekli eğitimleri vermesi ya da önlemleri alması, okullarda sınıf geçme sisteminin gözden geçirilmesi, öğretmenlerin motivasyonunu arttırıcı uygulamaların hayata geçirilmesi gibi öneriler ileriye sürülebilir. Özellikle büyük şehirlerdeki öğretmenlerin maddi açıdan desteklenmesi konusu da dikkate alınması gereken hususlardan biri olduğu yapılan araştırma neticesinde ortaya çıkmıştır.

Kaynakça

- Coşkun, M. (2009). İlköğretim okullarında motivasyon araçları hakkında öğretmen görüşleri ve doyum düzeyleri, üzerine bir alan araştırması (Silivri örneği). Yüksek lisans tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertürk R. (2014). Öğretmenlerin iş motivasyonları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki. Yayımlanmış yüksek lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Silah, M. (2001). Eğitim örgütlerinde hizmetin niteliğini arttırmak için personelin ödüllendirilmesi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 1(2), 95-109.
- Yazıcı, H. (2009). Öğretmenlik mesleği, motivasyon kaynakları temel tutumlar: Kuramsal bir bakış. Kastamonu Eğitim Dergisi, 1(17), 33-46.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

SANAL BAĞLANTILARIN GERÇEK YALNIZLIKLA İLİŞKİSİ: LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI VE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ YALNIZLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Fatmanur ALKAZAK

İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Lisansüstü Öğrenci,
Orcid ID: 0000-0002-9708-5412

Dr. Öğr. Üyesi Doç. Fatma Nur ŞENGÜL

İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü,
Orcid:0000-0002-2995-943X

Özet

İnsan hayatı boyunca sürekli başkaları ile etkileşim ve etkileşim halinde olmuştur. Bu iletişimi sağlamak için de birçok farklı yol kullanmıştır. Sosyal medyanın ve internetin insan hayatına girmesiyle birlikte insanlar arasındaki iletişim kanalları da değişmiş yüz yüze iletişim sanal ortamlara doğru kaymıştır. İletişim kanallarının sanallaşmasıyla birlikte iletişim yolu sadece iki kişi arasında kurulan bir durum olmaktan çıkarak insanların kendi hayatlarından fotoğraflar ve videolar sunduğu bunları insanlarla paylaştığı ve onlarla iş birliği içerisine girdiği bir platform haline gelmiştir. Sosyal medyanın hayatımıza girmesiyle birlikte çekirdek çevremiz dışındaki insanlara ulaşma noktasında sosyal medya etkili bir iletişim aracı haline gelmiştir. Ancak yüz yüze iletişimden sanal iletişime kayma yalnızlık duygusunun hem nedeni hem de sonucunu olmuş bireyleri akıllı telefon bağımlılığına sevk etmiştir. Bu çalışma lise öğrencilerinin akıllı telefon kullanma ve bu telefonları kullanırken tercih etmiş oldukları sosyal medya uygulamalarının yalnızlık düzeylerini ne ölçüde etkilediği ele alınmaktadır. Çalışmanın amacı ortaöğretim düzeyindeki gençlerin akıllı telefon/sosyal medya bağımlılığının ne boyutta olduğunu, bu bağımlılık düzeyinin ise yalnızlıklarını nasıl etkilediği ortaya koymaktır. Bu minvalde çalışmada nicel araştırma yöntemi ve anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma örneklem grubuna dâhil olan lise öğrencileri Iğdır ilinde bulunan bir liseden seçilmiştir. Anahtar kişiden destek alınmış ve toplam 119 kişiye anket formu yüz yüze uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda lise öğrencilerinin 10-14 yaş aralığından itibaren telefon kullanmaya başladıkları, en sık kullandıkları sosyal medya/iletişim kanalının whatsapp uygulaması olduğu, sosyal medya kanallarında 2-4 saat aralığında vakit geçirdiği, telefonlarının şarjı bittiğinde kendilerini yalnız hissettikleri, arkadaşlıklarını sosyal medya üzerinden kurdukları ve sürdürdükleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Sosyal medyaya ve akıllı telefonlara olan ilgi arttıkça lise çağındaki bireylerin gerçek yalnızlık düzeylerinin arttığı ancak sanal ilişkiler ile bu yalnızlığı gidermeye çalıştıkları görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Lise Öğrencileri, yalnızlık, akıllı telefon bağımlılığı, sosyal medya.

Abstract

Throughout their life, human beings have constantly interacted with others. They have used many different ways to ensure this communication. With the introduction of social media and the internet into human life, the communication channels between people have changed, and face-to-face communication has shifted towards virtual environments. With the virtualization of communication channels, communication has ceased to be established only between two people. It has become a platform where people present photos and videos from their own lives and share and collaborate with people. With the introduction of social media into our lives, social media has become an effective communication tool for reaching people outside our core circle. However, the shift from face-to-face communication to virtual communication has been both the cause and the result of loneliness and has led individuals to smartphone addiction. This

study examines the extent to which high school students use smartphones and how the social media applications they prefer while using these phones affect their loneliness. The study aims to reveal the extent of smartphone/social media addiction of young people at the secondary education level and how this addiction level affects their loneliness. In this respect, the quantitative research method and questionnaire technique were used in the study. The high school students in the research sample group were selected from a high school in Iğdır province. Support was received from a critical person, and the questionnaire form was given to 119 people face-to-face. As a result of the study, it was concluded that high school students started using phones from the age of 10 to 14; the most frequently used social media/communication channel is WhatsApp application; they spend 2-4 hours on social media channels, they feel lonely when their phones run out of battery, they establish and maintain their friendships through social media. As the interest in social media and smartphones increases, the absolute loneliness levels of high school-age individuals increase. Still, they try to eliminate this loneliness with virtual relationships.

Keywords: High school students, loneliness, smartphone addiction, social media.

**SOSYAL MEDYADA YAPAY ZEKÂNIN KULLANIMININ OLUMLU VE
OLUMSUZ YÖNLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA**
A QUALITATIVE RESEARCH ON THE POSITIVE AND NEGATIVE ASPECTS OF
THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN SOCIAL MEDIA

Ayşe İkra MERMER

İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi,

Dr. Öğr. Üyesi Doç. Fatma Nur ŞENGÜL
İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Orcid:0000-0002-2995-943X

Özet

Web 2.0 teknolojilerinin ortaya çıkmasıyla birlikte, bireylerin yaşamlarında etkileşim odaklı iletişim ortamları önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Bu gelişimde sosyal medya platformları, kullanıcıların etkileşimde bulunduğu, içerik oluşturduğu ve paylaştığı merkezi mecralar haline dönüşmüştür. Web 3.0 teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte ise internetin daha önce görülmemiş bir şekilde evrimleşmesi hedeflenmiş ve kullanıcıların verileri üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmalarına, güvenli bir şekilde etkileşimde bulunmalarına ve daha fazla kişiselleştirilmiş deneyimler yaşamalarına odaklanılmıştır. Bu teknolojik gelişmeler ışığında sosyal medyada yapay zekâ kullanımı 2010'lu yılların başlarından itibaren giderek artmış ve günümüzde yaygınlık kazanmıştır. Yapay zekâ kullanım alanlarının ise platformların kullanıcı deneyimini kişiselleştirmek, içerik önerilerini artırmak, reklam hedefleme stratejilerini geliştirmek ve genel etkileşimi iyileştirmek vb. Avantajlarının olduğu görülmektedir. Ancak, bu avantajların yanı sıra bazı dezavantajlar olduğu da bilinmektedir. Özellikle, gizlilik hakkında duyulan endişe kullanıcılar arasında belirgin bir konudur. Yapay zekânın, Amazon, Facebook, X, Instagram gibi platformlarda kullanımıyla birlikte ise pek çok olumlu ve olumsuz etkiler açığa çıkmıştır. Bu çalışmada, sosyal medyada yapay zekânın kullanımının olumlu ve olumsuz yönlerinin neler olduğu sosyal medya kullanıcıları perspektifinden ele alınmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemine ait mülakat tekniği kullanılmıştır. Çalışmaya 5 erkek 9 kadın toplam 14 kişi katılmıştır. Araştırma grubu 18-35 yaş aralığında bulunan bireylerden oluşmaktadır ve katılımcılara ulaşmak için kartopu örnekleme tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda katılımcıların sosyal medya kanallarını aktif olarak kullandıkları, yapay zekâ uygulamalarından ve yapay zekâ uygulamasının algoritmaları denetlediğinden haberdar oldukları ve yapay zekâyı faydalı gördükleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca katılımcıların yarısının algoritmalar aracılığıyla önerilen reklamları sıklıkla takip ettiği diğer yarısının ise önerilen reklamları sürekli gizlemekte olduğu ve sık sık karşısına çıkmasından rahatsızlık duyduğu tespit edilmiştir. Son olarak katılımcıların yapay zekânın sosyal medya platformları üzerinde etkili olmasından ve gizlilik hakkında endişe duymadığı tespit edilmiştir. Literatürün aksine yapay zekâ uygulamalarının gizliliğinden endişe duyma oranının bu çalışmada daha düşük olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Sosyal Medya, Web.3 Teknolojisi.

Abstract

With the emergence of Web 2.0 technologies, interaction-oriented communication environments have gained an essential place in the lives of individuals. In this development, social media platforms have become central channels where users interact, create and share content. The development of Web 3.0 technologies aims to evolve the internet unprecedentedly, focusing on users having more control over their data, interacting securely, and having more personalized experiences. In light of these technological developments, the use of artificial intelligence in social media has gradually increased since the early 2010s and is widespread today. It is seen that the areas of use of artificial intelligence have advantages such as personalizing the user experience of the platforms, increasing content recommendations, improving ad-targeting strategies, and improving overall interaction. However, it is known that there are some disadvantages and these advantages. In particular, concern about privacy is a prominent issue among users. With the use of artificial intelligence on platforms such as Amazon, Facebook, X, and Instagram, many positive and negative effects have emerged. In this study, the positive and negative aspects of using artificial intelligence in social media are discussed from the perspective of social media users. The interview technique, a qualitative research method, was used in the study. A total of 14 people, five men and nine women, participated in the study. The research group consists of individuals aged 18-35, and a snowball sampling technique was used to reach the participants. As a result of the study, it was concluded that the participants actively use social media channels, are aware of artificial intelligence applications that artificial intelligence applications control algorithms, and find artificial helpful intelligence. In addition, it was determined that half of the participants frequently follow the advertisements suggested through algorithms. In contrast, the other half constantly hides the suggested advertisements and is uncomfortable with frequent appearances. Finally, it was determined that the participants were not concerned about the impact of artificial intelligence on social media platforms and privacy. Contrary to the literature, this study shows that the rate of concern about the privacy of artificial intelligence applications is lower.

Keywords: Artificial Intelligence, Social Media, Web.3 Technology.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİNİN PİYASA YAPISINA ETKİSİ VE SERVET EŞİTSİZLİĞİ

THE IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGIES ON MARKET STRUCTURE AND WEALTH INEQUALITY

Assist. Prof. Dr. Bahar BAYSAL KAR

Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID ID: 0000-0003-2335-6299

Özet

Yapay zeka ve otomasyon çağı, dijitalleşme, bilgi teknolojileri çağı, bilgi ekonomisi gibi kavramsallaştırmaların her biri günümüz toplumlarının tecrübe ettiği iktisadi dönüşüme işaret etmektedir. Küresel durgunluk, işsizlik, gelir ve servet eşitsizliği bu dönüşümün toplumlar üzerindeki en önemli sonuçlarıdır. Bu çalışma bilgi yoğun mallar ve dijitalleşme ile nitelenen bu dönüşümün yarattığı teknoloji rekabetinin devlet düzenlemesi olmadığı takdirde nasıl eksik rekabete neden olduğunu ve süper star firmalar yarattığını açıklama amacındadır. Bu piyasa yapısı servet eşitsizliğine de açıklama getirmektedir. Buna göre teknoloji veya teknolojik yenilik özünde bir bilgi yoğun maldır. Bilginin tüketimde rakipsizlik özelliği taşımasına karşın, fikri mülkiyet hakları ile korunarak dışlanamama özelliği ortadan kalkmaktadır ve onu yapay kıt bir mal haline getirmektedir. Bu özellik teknolojik yeniliği yaratan firmaya piyasa gücü kazandıran önemli bir kurumsal özelliktir. Giriş engeli yaratarak piyasa gücü yaratan bir diğer özellik ağ dışsallıklarıdır. Dijital çağda firmalar daha çok müşteri ve tedarikçilerin etkileşim ve iletişimini kolaylaştıran platformlar biçimindedir. Bu platformları daha fazla kişinin kullanması, yeni kullanıcılar için o platformu daha cazip kılması ilgili firmaya maliyet avantajı sağlayarak rakip firmaların girişini güçleştirmektedir. Yenilikçi firma ayrıca müşteri ve tedarikçiler ile ilgili elde ettiği özel bilgi ve yönetim maliyetlerinde azalma yoluyla ölçeğe göre artan getiri avantajıyla da eksik rekabet koşulları yaratmaktadır. Bu kurumsal ve iktisadi özellikler yenilikçi firmaya veya firmalara servet biriktirmede mukayeseli bir avantaj sağlayarak servet eşitsizliği yaratmaktadır. Bu sorun fikri mülkiyet haklarında değişiklik yapılması, piyasa gücünü elinde tutan firma veya firmaların elde ettiği rantların vergilendirilmesi, anti tröst yasaların geliştirilmesi, temel araştırmaların devlet tarafından finanse edilmesi gibi politika önerilerinin önemini arttırmaktadır. Bu önerilerle teknolojik gelişmeye öncülük eden gelişmiş ülkelerde bu soruna çözüm getirmek veya en azından sorunu azaltmak mümkün olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi teknolojileri, piyasa yapısı, piyasa gücü, entelektüel mülkiyet hakları, ağ dışsallıkları, servet eşitsizliği.

Abstract

The conceptualizations such as the age of artificial intelligence and automation, digitalization, the age of information technologies, and the knowledge economy each point to the economic transformation experienced by today's societies. Global secular stagnation, unemployment, income and wealth inequality are among the most important consequences of this transformation on societies. This paper aims to explain how the technology competition created by this transformation, characterized by information goods and digitalization, causes incomplete competition and creates superstar firms in the absence of government regulation. This market structure also explains wealth inequality. Accordingly, technology or technological innovation is essentially information good. Although information has the characteristic of non-rivalry in consumption, its non-excludability is eliminated by being

protected by intellectual property rights and makes it an artificially scarce good. This is an important institutional characteristic that gives market power to the firm that creates technological innovation. Another characteristic that creates market power by creating a barrier to entry is network externalities. In the digital age, firms are more in the form of platforms that facilitate the interaction and communication of customers and suppliers. More people using these platforms makes that platform more attractive for new users, and this provides a cost advantage to the relevant firm, making it difficult for rival firms to enter. The innovative firm also creates imperfect competition conditions with the advantage of increasing returns to scale through the reduction in management costs and private information about customers and suppliers. This institutional and economic characteristic creates wealth inequality by giving the innovative firm or firms a comparative advantage in accumulating wealth. This problem increases the importance of policy proposals such as making changes in intellectual property rights, taxation of the rents obtained by the firm or firms that hold market power, developing antitrust laws, and financing fundamental research by the state. With these policies, it would be possible to solve this problem or at least reduce it in developed countries that lead technological development.

Keywords: Information technology, market structure, market power, intellectual property rights, network externalities, wealth inequality.

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ YABANCILARIN KAYIT DIŞI İSTİHDAMI
SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**
UNREGISTERED EMPLOYMENT ISSUE OF FOREIGNERS UNDER TEMPORARY
PROTECTION AND SUGGESTED SOLUTIONS

Arş. Gör. Ahmed Dırar GÜNGÖRDÜ
İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi
Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı
ORCID ID: 0000-0002-2903-3071

Özet

Türk Anayasası'nın 48. maddesine göre herkes dilediği alanda çalışma hürriyetine sahiptir. Bu sebeple, geçici koruma statüsü altındakiler de Türkiye'de çalışma hakkına sahiptir. Lakin, bazı ek kanuni kısıtlamalar da mevcuttur. Örneğin, kural olarak, çalışma izni veya çalışma izni muafiyet belgesi almadan çalışabilmeleri mümkün değildir. Çalışma hakkı, yabancı için bir "ihsan" olarak görülmemeli, insan onuruna yaraşır bir yaşam sürebilmeleri ve toplumla harmonize olabilmeleri için bir zorunluluk olarak görülmelidir. Ne var ki, Türkiye'deki düzenlemeler bunları sağlamadığı gibi, bu kişilerin statüsü "geçicilik" unsuru temelli olduğundan kayıt dışı istihdamı artırmıő ve emek istismarına yol açmıştır. Kayıt dışı istihdam geçici koruma kapsamındaki yabancılara zarar verdiği gibi Türk vatandaşlarına da zarar vermektedir. Belirtilen sorunlar, geçici koruma statüsü altındakilerin ülkelerine gönüllü geri dönüşleri ile önemli ölçüde çözüme kavuşturulacaktır. Devletlerin, kamu düzeni için tehlikeli görülen yabancuları sınır dışı etme yetkisi olsa da geri göndermeme ilkesi sebebi ile devletlerin hiç kimseyi zulüm tehdidi altında olacakları bir yere sınır dışı etmesi mümkün değildir. Yaşanan kayıt dışı istihdam sorunu çözülürken, uluslararası insan hakları ve toplumsal hassasiyetler de gözetilmelidir. Bu çalışmada, geçici koruma kapsamındakilerin kayıt dışı istihdamının sebepleri ve sonuçları tartışılmıő ve olası çözüm önerileri paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geçici Koruma, İşgücü Piyasası, Kayıt Dışı İstihdam, Çalışma Hakkı, Gönüllü Geri Dönüş.

Abstract

According to Turkish Constitution article 48, everyone has the freedom to work. Hence, people under temporary protection status also have the freedom to work in Turkey. Yet, there are some extra legal restrictions. For example, as a rule, they cannot legally work unless they have a work permit or work permit exemption. The freedom to work shouldn't be seen as a "favour" but a must to lead a life worthy of human dignity and establish social harmony. However, regulations in Turkey doesn't provide that because it is based on the element of temporariness. It also gives rise to unregistered employment and labor abuse. Unregistered employment causes harm to not only people under temporary protection but also Turkish citizens. These problems may be considerably solved by voluntary repatriations of people under temporary protection status. Although, states have the authority to deport foreigners whose conduct is considered dangerous for public order, the principle of non-refoulement is a norm which prohibits states from deporting anyone to the places where they may face any kind of threat to their lives or freedom. Suggested solutions to encountered unregistered employment issue must be presented in accordance with international human rights and public sensitivity. In this study, the reasons and consequences of temporarily protected people's unregistered employment has debated and some probable solutions has suggested.

Keywords: Temporary Protection, Labor Market, Unregistered Employment, Right to Work, Voluntary Repatriation

GİRİŞ

Jeopolitik konumu gereği Türkiye her zaman için göçün merkezindeki ülkelerden biri olmuştur. Ancak, Türkiye tarihindeki en yoğun göç hareketi 2011 sonrası Suriye’den gelenlerle birlikte başlamıştır. Hemen her alanda etkisini hissettiren bu göç hareketi, ekonomik etkilerini de derhal hissettirmiştir. Yabancıların hayatlarını idame ettirebilmeleri için çalışmaları gerekmiş fakat, geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler’e çalışma izni verilmesi, ancak 2016 yılının başlarında mümkün olmuştur. Bu durumun esas sebebi, Türk devletinin Suriyeliler’in durumunun geçici olduğunu düşünmesidir. Yapılan düzenlemelerin çoğu “geçicilik” temelli olduğundan Suriyeliler’in sosyal hayata veya çalışma hayatına entegrasyonu çok kolay olmamıştır. Bu bağlamda, Suriyeliler’in çalışma hayatları kayıt dışı olarak başlamış ve kayıt dışı olarak devam etmektedir. Daha sonra birtakım düzenlemeler yapılsa da pek yeterli olmamıştır. Yapılan düzenlemeler günümüz şartlarına göre revize edilmeli ve geçici koruma kapsamındakilerin kayıtlı olarak çalışması sağlanmalıdır. Zira, Suriyeliler’in ülkemizdeki sayısı arttıkça ve kalış süresi uzadıkça çözüm bulunması gereken konu sayısı da artmaktadır. Suriyeliler’in işgücü piyasasına erişimi kısıtlıdır ve bu kısıtlı erişime rağmen ekonomimize etkileri çok büyüktür. En temel insan haklarından biri olan çalışma hakkı geçici koruma kapsamındakilere de tanınmalıdır. Ancak, çalışma hakkı Anayasa’ya ve kanunlara uygun olarak sınırlandırılmalı ve bu sınırlara uyulduğunun denetimi sıkı bir şekilde yapılmalıdır. Geçici koruma kapsamındakilerin kayıt dışı istihdamının çözümüne dair önerilerimiz, çalışmamızın esasını oluşturmaktadır.

1.GEÇİCİ KORUMA

Uluslararası arenada, geçici korumaya ilişkin kapsamlı bir düzenleme bulunmamaktadır. Sadece, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından meydana getirilen, tavsiye niteliğinde kararlar içeren “*Geçici Korumaya İlişkin Rehber Kurallar*” ve Avrupa Birliği’nin 2001 yılında oluşturduğu “*Geçici Koruma Yönergesi*” mevcuttur. Bu konuda uluslararası bağlayıcı bir düzenleme yapmaktan kaçınılmıştır. Çünkü kitlesel akının meydana getirebileceği sonuçları öngörebilmek kolay değildir ve bünyesinde çok fazla risk barındırmaktadır. Bu sebeple her devlet, geçici korumayla ilgili hususları kendi iç hukuklarında detaylıca düzenlemeyi tercih etmektedir.

Geçici koruma, kitlesel akınla Avrupa dışındaki ülkelerden gelenlere verilen korumadır. Ülkemizde Suriyeliler için özel olarak düzenlenmiştir. Ancak, Türkiye tarihinde kitlesel akın ilk defa Suriyeliler ile başlamamıştır. Daha önce Yugoslavya ve Bulgaristan’dan da kitlesel akınla yüzbinlerce kişi ülkemize gelmiştir. Ancak, 2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç savaş, daha önce benzeri görülmemiş bir kitlesel akına sebebiyet vermiştir. Bu sebeple, Türkiye’de geçici koruma olgusunun kanun düzeyinde ilk düzenlemeleri 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile 2013 yılında yürürlüğe girmiştir. 2014’te bu Kanun’un 91. maddesine dayanarak geçici korumanın usul ve esaslarını düzenleyen Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) düzenlenmiş 2016’da ise geçici koruma sağlanan yabancıların çalışmalarına ilişkin usul ve esaslarını düzenleyen Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik (GKÇİY) çıkarılmış. Bu düzenlemelerde de

genel olarak 2001 tarihli AB Geçici Koruma Yönergesi¹ esas alınmıştır. Geçici koruma kapsamındakilerin, çalışma izni veya çalışma izni muafiyeti başvurusunun değerlendirmesi de 2016'da getirilen 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'na (ÜİK) göre yapılacaktır.

2016'da çıkarılan GKÇİY'nin çıkarılma amacı; kayıt dışı istihdamın artması, işgücü piyasasındaki haksız rekabet nedeniyle kurallara uyan işverenlerin cezalandırılır hale gelmesi; Türk vatandaşlarının istihdamda dezavantajlı duruma düşmesi; çocuk işçiliğinin arttığı yönünde uluslararası hassasiyetin gelişmiş olması; Suriye'den gelen sığınmacılar içindeki nitelikli işgücünün yeteneklerinden yararlanılamaması; sosyal yardımların ekonomimize maliyetinin artması gibi problemlerin önüne geçmek olarak özetlenmiştir².

YUKK m. 91 geçici korumayı, “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen yabancılara geçici koruma sağlanabilir” şeklinde düzenlemiştir. Geçici koruma, kanunda da belirtildiği gibi kural olarak, kitlesel akın halinde uygulanırken Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 7. maddesi gereğince “sadece kitlesel akınla değil, kitlesel akına yol açan bir olay sebebiyle bireysel olarak gelenlere de” geçici koruma hükümlerinin uygulanabileceği, istisnai olarak düzenlenmiştir. Böylece, kitlesel akınla gelenlerin yanında, kitlesel akına yol açan bir olay sonucunda bireysel olarak gelenler de aynı statüye tabi kılınarak, uygulamadaki olası eşitsizliklerin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Geçici koruma statüsü bir uluslararası koruma statüsü değildir. Ayrıca, uluslararası koruma statüsü altında bulunan mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsündeki yabancılar bireysel korumaya sahiptir. Geçici koruma statüsü kitlesel akın durumlarında acil ve geçici bir koruma sağlar³. Uluslararası koruma statüsü acil ve geçici olmayıp aksine mutlaktır. Türkiye'nin, 1951 tarihli *Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi*'ne koyduğu çekince sebebiyle Avrupa dışındaki ülkelerden Türkiye'ye iltica edenlere mülteci statüsü vermediğini de belirtmek gerekmektedir.

Geçici koruma kararı alma, bu kararın yürütülmesi ve kaldırılması hususlarında, İçişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine Cumhurbaşkanı yetkili kılınmıştır. GKY m. 22. gereğince, geçici koruma statüsüne kavuşan yabancılara, valiliklerce “Geçici Koruma Kimlik Belgesi” hazırlanır. Bu belge ikamet izni veya çalışma izni yerine geçmez. Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 25. maddesindeki düzenlemeye göre, “geçici koruma kimlik belgesi yabancıya Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz. Ayrıca yabancı kişinin Türk vatandaşlığına yetkili makam kararıyla alınmasında aranan en az beş yıllık ikamet şartının hesabına da katılmamaktadır”. Geçici koruma kimlik belgesi ile yabancı, sadece geçici olarak Türkiye'de kalış hakkına sahip olmaktadır.

Geçici koruma kapsamındaki yabancıların çalışmaya başlamadan çalışma izni almaları gerekliliği ana kural olmakla birlikte, GKÇİY m. 5/4'e göre mevsimlik tarım veya hayvancılık

¹ İlgili yönergede belirtilen çalışma hakkı, GKY m. 29'da “iş piyasasına erişim hizmetleri” olarak kendine yer bulmuştur.

² TBMM İnsan Hakları Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu, Göç ve Uyum Raporu, 26. Dönem 3. Yasama Yılı, Mart 2018, s. 79.

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf

³“Geçici koruma kapsamında aranan kitlesel akın sayıya göre belirlenen bir durum olmayıp, bir ülkenin kaldırabileceğinden fazla bir insan akınıyla karşı karşıya kalması halinde, kitlesel akının varlığından söz edilir. Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 3. maddesine göre kitlesel akın, aynı ülkeden veya coğrafi bölgeden kısa bir süre zarfında gerçekleşen ve kitlesel akının büyüklüğü nedeniyle ferdi/bireysel/kişisel nitelikte uluslararası koruma statülerinin uygulanabilirliği olmayan durumları ifade etmektedir. Ülkemiz açısından bu duruma en iyi örnek, Suriyelilerdir. Dışişleri Bakanlığının açıklaması gereği, sınırlara gelen Suriyelilerin sayısının 100.000'i geçmesi ile söz konusu yığılmanın artık kitlesel akın olduğu kabul edilmektedir”. Çelikel, Aysel ve Gelgel, Günseli. *Yabancılar Hukuku*. (İstanbul: Beta Basım Yayım, 2022), s. 189.

işlerinde çalışacak geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni muafiyeti kapsamındadır. Uluslararası İşgücü Kanunu'nun 17. maddesinin 2. fıkrası gereğince, "geçici koruma sağlanan yabancılara çalışma izni veya çalışma izni muafiyeti verilmesinde İçişleri Bakanlığının olumlu görüşü" aranacaktır. Çalışma izni alınmadan yabancı işçi çalıştırılması durumunda ise, yabancı işçi ve yabancıyı çalıştıran işveren hakkında idari para cezası uygulanacaktır. GKÇİY m. 5/1 gereğince, geçici koruma sağlanan yabancıların Türkiye'de çalışma izni veya çalışma izni muafiyeti belgesi alabilmeleri, geçici koruma kimlik belgesinin düzenlenmesinden altı ay sonra mümkündür. Başvuruyu, yabancıнын kendisi veya işvereni "E-Devlet Kapısı" üzerinden yapabilmektedir. Geçici koruma sağlanan yabancılara verilen çalışma izinlerinin süresi, UİK m. 10 uyarınca, başvurdukları çalışma izninin türüne göre belirlenir. Ancak, GKY m. 29/4 gereğince, çalışma izinlerinin süresi her halde geçici koruma süresini geçemeyecektir. Son yıllarda verilen çalışma izinlerinin sadece süreli çalışma izni olduğu ve süresiz veya bağımsız çalışma izni verilmediği görülmektedir⁴. GKÇİY m. 6/3 hükmü gereği, sağlık mensubu veya eğitim meslek mensubu olan geçici koruma statüsü sahibi yabancıların çalışma izni başvurularında ayrıca ilgili Bakanlıkların ön izni aranmaktadır. İlgili Bakanlıklardan ön izin belgesi almayan yabancıların başvuruları dikkate alınmamaktadır⁵.

Çalışma izni ya da çalışma izni muafiyeti başvurusunun değerlendirmesi, Uluslararası İşgücü Kanunu'na göre yapılacaktır. Bu şart, GKÇİY m. 6/1 gereğince, geçici koruma kapsamında olan yabancılar için de uygulanacaktır. Bu bağlamda geçici koruma kapsamındaki yabancıların, sadece Türk vatandaşlarına özgülenmiş işlerde çalışması GKÇİY m. 6/2 gereğince yasaktır. UİK m. 17/6'da düzenlenmiş olan "coğrafi sınırlamalar", geçici koruma statüsündeki yabancılar için de geçerlidir. Buna göre, GKY m. 24 gereğince geçici koruma sağlanan yabancılar ancak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kalmalarına izin verilen illerde çalışma izni ile çalışabilirler. Eğer ki bir ilde çalışma izni verilmesi, İçişleri Bakanlığı tarafından kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı nedenleri ile sakıncalı görülürse durum derhal ÇSGB'na bildirilir. Sonrasında, o il bakımından geçici koruma sağlanan yabancılara çalışma izni verme işlemleri durdurulur. Daha önceden verilmiş olan çalışma izinleri içinse, o il bakımından artık uzatılma işlemi yapılmayacaktır. Buna karşılık GKÇİY m. 7/2'ye göre, yabancıнын söz konusu ilde kalma hakkı devam ediyorsa, önceden verilen ve süresi henüz dolmamış çalışma izinleri, sona erdiği tarihe kadar kullanılacaktır⁶.

Geçici koruma statüsündekilere çalışma izni verilirken, bir diğer dikkat edilmesi gereken nokta istihdam kotasıdır. ÇSGB tarafından, başvuru yapılan işyerinde çalışan Türk vatandaşı işçi sayısı üzerinden değişen oranlarda "geçici koruma sağlanan yabancı istihdamı kotası" belirlenerek çalışma izni başvuruları değerlendirilmektedir. GKÇİY'nin 8. maddesine göre bu yabancılar, çalışmak istedikleri işyerinde ancak "Türk vatandaşlarının %10'u oranında" çalışabileceklerdir. Toplam çalışan sayısı 10 kişiden az olan işyerlerinde ise, en fazla 1 geçici koruma sağlanan yabancı istihdam edilebilecektir. Buna karşılık aynı maddenin 3. fıkrasına göre, geçici koruma kapsamındaki yabancıнын çalışma izni için başvurduğu tarihten önceki dört hafta içerisinde, bu yabancıнын çalışacağı işi yapacak Türk vatandaşının bulunmadığının işyerinin kayıtlı olduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne belgelenmesi halinde %10'luk istihdam kotası idarenin takdir yetkisine bağlı olarak uygulanmayabilecektir.

Geçici koruma kapsamındaki yabancı işçilerin ücretini özel olarak düzenleyen GKÇİY m. 10'a göre, bu yabancılara, asgari ücretin altında ödeme yapılamaz. Böylece, ayrımcılık yasağına uygun olarak, Türk vatandaşı işçiye de yabancı işçiye de eşit ücret ödenmesi amaçlanmıştır.

⁴ <https://www.csgb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izni-istatistikleri/>

⁵ Doğan, Vahit, Yılmaz, Alper Çağrı ve Ayhan İzmirli, Lale. *Türk Vatandaşlık Hukuku*. (Ankara: Savaş Yayınları, 2022), s. 234.

⁶ Ekşi, Nuray. *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, (İstanbul: Beta Basım Yayım, 2018), s. 49.

Bununla birlikte GKÇİY'nin 13. maddesinde, yabancıların fiilen çalışmaya başlaması ile yabancı ve işverenin, çalışma ve sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan hak ve yükümlülükler tabi olacağı, ayrıca belirtilmektedir.

2.GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİLERİN KAYITDIŞI İSTİHDAMI

Çalışmak anayasa tarafından koruma altına alınan bir haktır. Anayasa m.48'e göre herkes dilediği alanda çalışma hürriyetine sahiptir. Anayasa m. 49'a göreyse çalışma herkesin hakkıdır. Ülkemizde, geçici koruma kapsamındakilerin insan onuruna uygun şekilde yaşayabilmelerinin en önemli unsurlardan biri çalışma hakkıdır. Bu hakkın yabancılara tanınması konusunda temel nokta ise, hak öznesi olarak herkes ifadesinin kullanılması ve vatandaşlığın bir koşul olarak ileri sürülmemesidir. Ancak, yine de bu hakkın yabancılara tanınmasında bazı sınırlamalar öngörülmüştür⁷.

Kendisi için öngörülen sınırlamalara aykırı olarak çalışmaya başlayan yabancılar, kayıtdışı istihdamın ana konusunu oluşturmaktadır. Kayıtdışı ekonominin yegâne sebebi Suriyeliler değildir elbette. Ne var ki, Suriyeliler'in nüfusunun yaklaşık 3,5 milyon⁸ olduğu kabul edilmektedir. Türkiye'de bulunan diğer yabancıların toplam nüfusu ise 1 milyon kadardır. Haliyle, aslan payını geçici koruma kapsamında olan Suriyeliler oluşturduğu için çalışmamızda yalnızca Suriyeliler esas alınmıştır.

Kayıt dışı istihdam, genelde işe giriş ve çıkışların daha kolay olduğu emek yoğun sektörlerde görülmektedir. Zira bu sektörlerde kalifiye olmayan emek ihtiyacı daha yükündür. İşverenlerin ucuza işgücü bulma hırsı, Suriyeliler'in kaçak çalışmasındaki başlıca sebeplerdendir. İşverenle pazarlık şansına sahip olmayan Suriyeliler hayatlarına devam edebilmek için düşük ücretlerle kayıt dışı olarak çalışmayı kabul edebilmektedir. Emek yoğun sektörlerde denetim mekanizması da çok gelişmiş değildir. Yabancı kaçak işçilikle mücadelede denetimlerin önemi çok büyüktür. Ülkemizde çeşitli kurumlarca yapılan denetimler oldukça yetersiz düzeyde kalmaktadır. Yapılan denetimler yetersiz olmakla birlikte, uygulanan yaptırımlar ve kesilen cezalar da yetersizdir. Caydırıcı olmayan bu idari para cezaları karşısında işverenler maalesef, kaçak işçi çalıştırmaya devam etmektedir⁹.

UNVAN	KADRO SAYISI	FİİLİ ÇALIŞAN
BAŞKAN	1	1
SİGORTA BAŞ MÜFETTİŞİ	90	41
SİGORTA MÜFETTİŞİ	404	283
SİGORTA MÜFETTİŞ YRD.	185	33
TOPLAM	680	359

Kaynak: Çalışma Raporu 2004:ÇSGB SSK Başkanlığı, (Ankara, 2005), 103.

Yabancı kaçak işçilikle mücadelede en önemli aygıtlardan biri de denetimdir. Bu kadar yüksek öneme sahip olmasına rağmen devletin gerçekleştirdiği denetimlerin oldukça yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir. Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere denetimleri yapacak kadrolar

⁷ Ekşi, s. 29.

⁸ 14.03.2024 itibarıyla Türkiye'deki geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler'in resmi sayısı 3.136.353'tür. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

⁹ Yıldız, Aysel. "Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık", *Göç Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S. 2. (Ankara, 2017), s. 56.

düşük ve personel yetersiz sayıdadır. Ayrıca, bu kurumların denetimleri etkin şekilde gerçekleştirememesinin bir diğer sebebi de kurumlararası koordinasyonun istenilen düzeyde olmamasıdır¹⁰.

Yabancıların kayıtdışı istihdamının en fazla yoğunlaştığı yer olan İstanbul'da, 200.000'in üzerinde işyeri bulunurken müfettişler yılda sadece %5'lik bir denetim yapabilmektedir¹¹. Ayrıca Maliye Bakanlığı'nca da yapılan denetimler genellikle kayıtlı çalışan mükelleflere yönelik yürütülmekte, kayıt dışı faaliyet gösterenlere yönelik özel bir denetim birimi bulunmamaktadır¹².

3. GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİLERİ KAYITDIŞI ÇALIŞMAYA İTEN BAŞLICA ETMENLER

Kayıtdışı yabancı istihdamının ana sebebi, yabancıların çalışma izni almadan çalışmaya başlamasıdır. Öncelikle, belirtmek gerekir ki 2011'de başlayan Suriye iç savaşı ve göç dalgası ile Suriyeliler başta Türkiye olmak üzere sınır komşularına iltica etmeye başlamıştır. Ancak, Suriyeliler'in çalışma hakkına resmen kavuşmaları 2016'daki kanuni düzenleme sonrası olmuştur. Arada geçen 5 senede devletin ve vatandaşların desteği tabii ki yeterli olmamış ve Suriyeliler kayıt dışı olarak çalışarak hayatlarını idame ettirmiştir.

2016'dan sonra ise çalışma izni alanlar olduğu gibi kayıt dışı olarak çalışmaya devam edenler de olmuştur. Şuan yaklaşık 3.5 milyon Suriyeli nüfusu ülkemizde mevcuttur. Bunların yaklaşık yarısı çalışma çağında olan kişilerden oluşmaktadır. Yaklaşık 200.000 kişinin çalışma izniyle ülkemizde çalıştığı düşünüldüğünde 1.5 milyon Suriyeli'nin kayıt dışı çalıştığı kabul edilebilir. ILO'nun verilerine göreyse yaklaşık 800 bin Suriyeli kayıt dışı olarak ülkemizde çalışmaktadır¹³.

Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler'in çalışma izni almadan çalışmasının başlıca sebebi, çalışma izni almanın uzun ve meşakkatli oluşudur. İşverenin de aktif katılımını gerektiren bu süreç çoğu zaman pas geçilerek yabancı işçinin direkt olarak işe başladığı görülmektedir. Ayrıca, yabancı işçinin çalışma izni aldığı ihtimalde dahi bu iznin belirli periyotlarla yenilenmesi gerekecek ve bu süreç hem işçi hem işveren açısından tekrar edecektir. Uygulamada, yabancı işçilere süresiz çalışma izni yerine 1 yıl süreli çalışma izni verildiği görülmektedir. Bunun da temelinde Suriyelilerin geçici olarak ülkemizde bulunduğu inancı yatmaktadır. Ayrıca, kayıt dışı çalışanlara ve kayıt dışı işçi çalıştıranlara yönelik denetim ve yaptırımlar yetersizdir. İşçiler de işverenler de bu durumun ziyadesiyle farkında olmalı ki kayıt dışı çalışmakta/çalıştırmakta bir sakınca görmemektedirler¹⁴.

Bazı Suriyeliler ise aslında kalifiye olarak nitelendirebileceğimiz eğitimli insanlardır. Ne var ki, bu kişilerin diplomaları veya diploma denklikleri bulunmamaktadır. Zaten mezun oldukları okulların birçoğu da şu an kullanılamaz haldedir. Diploma kayıtlarına ulaşılamadığı için de kalifiye işçiler dahi sigortasız olarak kaçak işyerlerinde çalışmak zorunda kalmaktadır. İzmir'de yapılan bir ankette toplam 105 katılımcıdan 27'si eğitimi ile alakalı bir işte çalıştığını,

¹⁰ Yıldız, s. 58.

¹¹ Lordoğlu, Kuvvet. "Türkiye'de Enformel İstihdam ve Bir Boyut", Cumhuriyetin 75. Yılında Endüstri İlişkilerinde ve Emek Piyasalarının Düzenlenmesinde Devletin Rolü ve İşlevleri, Türk Endüstri İlişkileri Derneği III. Uluslararası Endüstri İlişkileri Kongresi. 14-16 Ekim 1998. s.74 vd.

¹² Benlikol, Sabahattin ve Akgür, Muhsin. *Avrupa Birliğinde Kayıtdışı Faaliyetlerin Kontrolü ve Denetimi*. (İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2002), s. 28.

¹³ ILO 2021 Raporuna göre Türkiye'de serbest çalışan dahil 813 bin Suriyeli çalışan vardır. Çalışan Suriyelilerin %97'den fazlasının ise kayıt dışı olduğu tahmin edilmektedir.

¹⁴ Koç, Muzaffer, Görücü, İbrahim ve Akbıyık, Nihat. "Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri", *Birey ve Toplum*, C. 5, S. 9, (Antalya, 2015), s. 65 vd.

50 katılımcı ise eğitimi ile alakalı olmayan bir işte çalıştığını belirtmiş ve 28 katılımcı ise fikir beyan etmemiştir¹⁵.

Geçici koruma kapsamındakileri kayıt dışı olarak çalışmaya iten bir diğer sebep, toplumla entegrasyonlarının tam olarak sağlanamamış olmasıdır. Bu kişiler kendilerini Türk toplumunun bir parçası olarak hissetmemektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin yaptığı düzenlemelerden haberdar olmadıkları gibi yapacakları davranışların Türk toplumunda ne şekilde yansımaları olacağını da öngörememektedirler. Bu sebeple, kendi yakın çevrelerindeki Suriyeli tanıdıkları gibi, kayıt dışı olarak çalışmaya devam etmektedirler.

Birçok Avrupa ülkesinde mültecilerin harmanizasyonu için programlar hazırlanırken, ülkemizin bu alanda yetersiz olduğu görülmektedir. YUKK m. 96 ile uyum¹⁶ (entegrasyon) konusu düzenlenmiştir ve karşılıklı bir kabullenme olduğu belirtilmiştir. Yabancıların bilgi ve becerilerini geliştirmek için kurslara katılabileceği belirtilmiştir. Bu hususta asıl görevli kurum Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'dür. Genel Müdürlük bünyesinde bu amaçla Uyum ve İletişim Başkanlığı kurulmuş ve 2018-2023 yıllarını kapsayacak şekilde "Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı" oluşturulmuştur. Her ne kadar bu plan ile yerli veya yabancı ayrımı yapmadan, ilgili kurumlarla işbirliği yapılarak Türk kültürünün öğretilmesi ve aşılması planlanmış olsa da maalesef başarılı bir sonuç ortaya çıkmamıştır. Topluma entegre olamamış geçici koruma kapsamındakiler de 10 sene önce nasıl hareket ediyorlarsa bugün de aynı şekilde davranmaktadırlar¹⁷.

4. KAYIT DIŞI İSTİHDAMIN DEVLETE KARŞI OLUMSUZ ETKİLERİ

Kayıt dışı istihdamın devlete karşı olumsuz etkileri sayılamayacak kadar fazladır. Bunların başında ise vergi kayıpları gelmektedir. Bilindiği üzere kamu harcamalarının en önemli finansman kaynağı vergi gelirleridir. Kayıt dışı istihdam ise vergi gelirlerini ortadan kaldırmaktadır. Yabancı kaçak işçi çalıştıran işyerlerinin artması, kayıtlı işçi çalıştıran işyerlerinin de azalması anlamına gelecektir. Dolayısıyla bir ekonomi modeli içinde, kayıt dışı işçi istihdamı ne kadar yüksekse vergi kayıpları da o denli fazla olacaktır.

Kayıt dışı istihdamın vergiler üzerindeki bir diğer etkisi ise vergi adaletinin önüne geçmesidir. Kayıt dışı ekonomide yer alan kişilerin gelirleri vergilendirilememekte ve bu sebeple devletten aldıkları hizmetlerin maliyetine kendileri yerine başkaları katlanmaktadır. Bu maliyetleri, kayıtlı ekonomide yer alan firmalara yüklemek haksız rekabetin önünü açmakta ve kaynak dağılımını olumsuz etkilemektedir. Kayıt dışı yabancı işçi çalıştırmak bir firma için çok düşük seviyede işgücü maliyeti demektir. Böyle büyük bir avantaja sahip olan işletmeler karşısında kayıtlı işçi çalıştıran, yasal prosedürlere uyan ve yükümlülüklerini yerine getiren işverenler arasında haksız bir rekabet oluşmaktadır¹⁸.

¹⁵ Taşoğlu, Jale. *Uluslararası Hukuk ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Türkiye'de Suriyeli Sığınmacıların Çalışma Hakkı: İzmir Örneği*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2023), s. 227.

¹⁶ YUKK'un 96/1 maddesiyle kitlesel göçle gelenlerin entegre edilmesi değil de toplumsal uyumu bir politika olarak benimsenmiştir. Şimşek ve Çorabatır'a göre bu yaklaşım yanlıştır ve Türkiye'nin mevcut sığınma sisteminde entegrasyon boşluğu oluşturmaktadır. Çünkü toplumsal uyum kavramı hakları kapsamaz, ancak entegrasyon kavramı haklara ulaşımı da içerir ve kolaylaştırır Şimşek, Doğuş ve Çorabatır, Metin. (2016). "Challenges and Opportunities of Refugee Integration in Turkey". *Research Centre on Asylum and Integration (IGAM)*, s. 34

¹⁷ Taşoğlu, s. 121.

¹⁸ Yıldız, Tuğba ve Yıldız, İbrahim. "Suriyelilerin Türkiye Ekonomisinde Kayıt Dışı İstihdama Etkileri Ve Bunun Yansıması Olarak Türkiye'ye Maliyetleri Üzerine Bir İnceleme", *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S. 3, (Ankara, 2017), s. 32.

Haksız rekabet sonucu kapanan işletmeler çoğunlukla, kayıtlı işçi çalıştıran ve vergisini ödeyen işletmeler olmaktadır. Böylece kayıt dışı yabancı işçi çalıştıran işyerlerinin sayısı artarken, kayıtlı yabancı çalıştıran işyerleri de giderek azalacaktır. Bu bağlamda devlet, kayıtlı ekonomiden sağladığı vergi gelirlerinin çok büyük bir kısmından mahrum kalacak ve bu durum bütçe açıklarına sebep olacaktır. Bu durum sadece ekonomik değil, toplumsal bazı sorunlara da yol açacaktır¹⁹.

Türk vatandaşları kayıt dışı çalışanların, kendi hakları olan işlerde çalıştıklarını düşünmektedir. Yabancı işçiler yerine kendilerinin çalışmaları gerektiğini düşünen Türk vatandaşları, yabancılar hakkında olumsuz düşüncelere sahip olmaktadır. Bu durum adalete olan inancı bitirdiği gibi, toplumsal huzuru da bozmaktadır. Devlet için ekonomik sorunları çözmekten daha zor olan ictimai sıkıntıları çözmektir. Bu bağlamda, daha büyük sorunlara yol açmadan kayıt dışı ekonomiyle mücadele için gerekli tedbirler alınmalıdır²⁰.

Burada son olarak, herkesçe göz ardı edilen ama özellikle üzerinde durulması gereken konulardan birisi de yabancıların sıra hasretidir. Yapılan araştırmalarda, alışılmamış ve onur kırıcı işlerde²¹ uzun süre çalışan yabancılar da şizofreni de dahil olmak üzere birçok ruhsal bozukluk gözlemlenmektedir²². Bu kişiler zamanla toplumun huzurunu bozmaya ve daha çok suç işlemeye başlamaktadır. Asayişin temin etmek adına yabancılar kayıt altında çalıştırılmalı, işverenler de yabancıları hangi şartlar altında çalıştırdıklarına dair denetime tabi tutulmalıdır.

5. KAYIT DIŞI İSTİHDAM SORUNUNA DAİR ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Kayıt dışı istihdamın devlete en büyük yansımalarından birinin vergi kayıpları olduğundan çalışmamızda bahsedilmişti. Devlet bu kayıpları önlemek ve firmalar arasındaki haksız rekabete son vermek için kanuni düzenlemeler yapmalıdır. Zira, işverenleri kaçak işçi çalıştırmaya iten en önemli etkenlerden biri vergi oranlarının ve sosyal güvenlik katkı paylarının çok yüksek oluşudur²³. Bu bağlamda, gelir vergisi oranlarının indirilmesi veya farklı vergi dilimlerinin uygulanması gündeme gelebilir. Yahut 25 yaş altındaki geçici koruma kapsamındaki işçilerin vergisinde özel indirimle gidilebilir²⁴. Geçici koruma kapsamında olan gençlerin üzerine düşülmesi ve sosyal hayata kazandırılarak ülkemiz için faydalı şekilde istihdam edilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

Sistemlerin devamlılığı ve sürdürülebilirliği teşvik ve yaptırımlarla sağlanmaktadır. Bu bağlamda, kayıt dışı istihdamla mücadele için hem işverenlere hem de işçilere teşvik edici düzenlemelere yer verilmelidir. Örneğin, Almanya’da yabancıların mesleki ve eğitimsel programlara kayıt olmaları halinde ülkede üç yıl kalmaları sağlanmaktadır. Bunun dışında, üç yıllık mesleki ve eğitimsel stajdan sonra o kişi bir iş bulursa iki yıl daha verilmektedir. Böylece, işverenlerin devlet güvencesi ile yabancıları istihdam etmesi teşvik edilmiştir²⁵. Bunlara ek olarak, çalışma izni olmadan çalışan işçi ve bu işçiyi çalıştıran işverenlere yönelik düzenlenen

¹⁹ Toptaş, Ülker. *Türkiye’de Kayıtdışı Ekonominin Nedenleri*, (Ankara: Tes-Ar Yayınları, 1998), s. 78.

²⁰ Yıldız ve Yıldız, s. 28.

²¹ Three d jobs (dirty, difficult, dangerous) da denilen bu tarz işlerde çalışmanın sonuçları hakkında detaylı bilgi için bkz. Taran, Patrick A. “Migration and Labour Solidarity”, *Migrant Workers*, C. 129, (Geneva :ILO, 2002), s. 26 vd.

²² Teber, Serol. *İşçi Göçü ve Davranış Bozuklukları*, (İstanbul: Konuk Yayınevi,1980), 141.

²³ ABD’de yapılan bir araştırmaya göre, diğer koşullar sabitken gelir vergisindeki % 1’lik bir artışın kayıt dışılığı % 1,4 oranında arttırdığını göstermiştir. Görüldüğü üzere, işverenlerin kayıtlı işçi istihdam etmesini özendirme için izlenebilecek en iyi yollardan birisi vergi indiriminde bulunmaktır. Koç, Yıldırım. *Kaçak İşçilikle Mücadele Sorunlar – Öneriler*, (Ankara: Türk-İş Eğitim Yayınları, 2000), s. 59.

²⁴ Koç, Sorunlar – Öneriler, s. 63.

²⁵ Degler, Eva ve Liebig, Thomas. *Finding their Way Labour Market Integration of Refugees In Germany*, (OECD, 2017). s. 32.

yaptırımlar, tavizsiz şekilde uygulanmalıdır. Bunun için de denetimlerin arttırılması gerekmektedir. Yaptığımız araştırmalar sonucu, çalışma izni bulunmadan çalıştığı belirlenip sınır dışı edilen yabancılara dair yakın tarihli bir karar tespit edilememiştir. Halbuki, UİK m. 22/f. 8'e göre "çalışma izni bulunmadan çalıştığı tespit edilen yabancılar sınır dışı edilmek üzere İçişleri Bakanlığına bildirilir" düzenlemesi mevcuttur.

UİK'in pratikte pek tatbik edilmeyen bir diğer hükmü süresiz çalışma iznine ilişkin olmaktadır. 10. maddenin 3. fıkrasında yabancılara süresiz çalışma izni verilebileceği düzenlenmişken son yıllarda hiçbir yabancıya süresiz çalışma izni verilmediği görülmektedir²⁶. Böylece yabancılara süreli çalışma izni verildiğinden, hem işçi hem işveren açısından güvensiz bir ortam oluşmaktadır. Yabancılara süresiz veya uzun süreli çalışma izni verilmesi hakkında yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik'in 8. maddesine göre bu yabancılar, çalışmak istedikleri işyerinde ancak "Türk vatandaşlarının %10'u oranında" çalışabileceklerdir. Toplam çalışan sayısı 10 kişiden az olan işyerlerinde ise, en fazla 1 geçici koruma sağlanan yabancı istihdam edilebilecektir. Bu düzenleme "Türk vatandaşlarının %30'u oranında" şeklinde değiştirilmeli ve toplam çalışan sayısı 3 kişiden az olan işyerlerinde ise, en fazla 1 geçici koruma sağlanan yabancı istihdam edilebileceği belirtilmelidir. Ayrıca, belirli koşulları sağlayan vasıflı Suriyeliler için kota sınırlaması kaldırılabilir. Böylece kayıtlı olarak istihdam edilebilecek yabancı sayısı artacaktır.

Kayıt dışı istihdamın azaltılması için geçici koruma statüsündekiler için yapılan özel düzenlemelerin sayısı artırılmalıdır. Örneğin, *Yabancı Sağlık Meslek Mensuplarının Türkiye'de Özel Sağlık Kuruluşları'nda Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik'in* geçici 1. maddesinde; Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na kurulan barınma merkezlerinde sağlık mesleği icra etmek isteyen Suriyelilerin; Yönetmeliğin 5. maddesinde düzenlenen "denklik belgesine sahip olma" ve "mesleği icra etmesine kanunen engel hali bulunmama" şartlarından muaf tutulacağı belirtilmiştir. Bu tarz düzenlemelerin sayısının arttırılması gerekmektedir.

Diploma denkliği problemi yaşayan yabancılar içinse Türkiye'de merkezi sınavlar yapılabilir. ILO Türkiye Ofisi'nin gerçekleştirdiği projelerin etkinliği artırılarak bu durumdaki yabancılara, ustalık belgesi veya ruhsatname benzeri belgeler verilip kalifiye olarak çalışmalarını sağlanabilir. Bu projelerin kapsamı arttırılarak hem yerel halkın hem de geçici koruma kapsamındakilerin istihdamı çoğaltılabilir. Türkiye'de bu çözümlere ulaşamamasının esas sebeplerinden biri, "geçicilik" esaslı düzenlemelerin yetersiz kalmasıdır. Geçici koruma kapsamındakilerin, ülkemizde 10 seneden uzun süredir ülkemizde bulunmaları, artık "geçicilik" esaslı düzenlemelerin işlevini kaybetmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda, yerel entegrasyon kalıcı bir yöntem olarak dikkat çekmektedir²⁷. Yukarıda bahsedildiği üzere toplumla Suriyelilerin entegrasyonu başta kayıt dışı istihdam sorunu olmak üzere birçok sorunu çözebilecek niteliktedir. Bu entegrasyonu sağlayabilmek için öncelikle Türkçe eğitimi vermek gerekmektedir. Örneğin, Almanya ve İsveç'te mültecilere hem dil kursu hem de genel kültür ve toplum bilimi eğitimi verilmektedir²⁸. Bu tarz eğitimler Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) tarafından verilebilir. Ayrıca uluslararası işbirlikleri ile Suriyeliler ve Arap toplumları hakkında uzman kişilerden yardım alınabilir. International Middle East Peace Research Center (IMPR Humanitarian), Rızık İstihdam Ofisi gibi kuruluşlardan da yardım talep edilebilir. Daha

²⁶ <https://www.csgeb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izin-istatistikleri/>

²⁷ Acer, Yücel, Kaya, İbrahim ve Gümüş, Mahir. *Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi*, (Ankara: USAK Yayınları, 2010), s. 18.

²⁸ Degler ve Liebig. S. 45 vd.

sonra bu merkezlerin sayısı genişletilerek, geçici koruma kapsamındakilere de istihdam alanı oluşturulabilir²⁹.

Yabancılar dil problemi sebebiyle bilgi ve becerilerini işverenlere tam olarak anlatamamaktadır. Bu yüzden de niteliklerine uygun olmayan yerlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Nitelikli işgücünün niteliksizleştirilmesi de denen bu durum onları bazen yerli işgücü tarafından makbul görülmeyen işlerde çalışmaya itmektedir. Türkiye, Turkuaz Kart vb. uygulamalarla nitelikli işgücünü ülkemize çekmeye çalışmaktadır³⁰. Buna rağmen, ülkemizde zaten nitelikli işgücü olarak bulunan bazı kalifiye Suriyeliler, yukarıda anlattığımız sebeplerle kendi niteliklerine uygun olmayan işlerde çalışmaktadır. Halbuki, kendini daha iyi ifade edip niteliklerine daha uygun bir işte çalışmaları hem onlar hem de işverenler için daha yerinde olacaktır.

36 yaşındaki bir Suriyeliyle yapılan ankette³¹: *“Ben, Suriye’de mekanik (oto tamir) ustasıydım. Bir mesleğim ve eğitimim var. Ancak Türkiye’de dil bilmiyordum. Geçinebilmek için her türlü işte çalıştım. Hepsi kayıt dışı işler, çok uzun süreler çalıştırıyorlardı. Hatta inşaatta da çalıştım. En yüksek inşaatta ücret veriyorlardı. Ama belimi incittim. Ayrıca tehlikeli ve sosyal güvencesi yok. Aylık kazancım 1600 ile 2500 ₺ arasında yaptığım işe göre değişiyordu. Biraz dil öğrendim, arkadaşlarım oldu. Sonra mobilyacı arkadaşlarımla da görüştim. Onlar daha yüksek ücret alıyorlardı. Şu an kendi alanımda mekanikte çalışıyorum. Mesleğimi yapıyorum, asgari ücretliden daha çok kazanıyorum, çalışma iznim var, 6000 TL alıyorum. Daha mutluyum, çalışma saatlerim daha makul, daha iyi geçiniyorum”* şeklinde cevap vermiştir. Buradan da anlaşıldığı üzere, taraflar arasındaki dil bariyeri kaldırıldığında hem işçi hem de işveren daha memnun olmaktadır.

Suriyeliler’in entegrasyonunu sağlarken kendi çalışma haklarıyla ilgili de bilgilendirme yapılmalıdır. Yapılan bir ankette³² Suriyeliler’in çoğunluğunun haklarından haberdar olmadığı görülmektedir. Bu kişilerin büyük çoğunluğunun ise uzun yıllardır Türkiye’de bulunuyor oluşu dikkat çekicidir. Göç İdaresi tarafından verilecek bu eğitimlere katılımın zorunlu tutulması ve aksi davranışın cezai yaptırımlara tabi tutulması sağlanmalıdır. Zira, Suriyeliler’in çocuklarını okula bile göndermedikleri bilinmektedir. Yabancı işçi çalıştıran işverenlere de bu eğitimin verilmesi düşünülebilir. Sadeleştirilen ve değiştirilen mevzuattan Suriyeliler’in de haberdar olması sağlanmalıdır.

Bazı işverenler Suriyeli işçi çalıştırmaya daha mesafeliyken, bazı işverenler ise Suriyeli işçi çalıştırmakta bir beis görmemektedir. Suriyeli işçi çalıştırmak isteyen işverenlerle Suriyeli işçileri buluşturma vazifesini üstlenebilecek en iyi oluşum sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu kuruluşların sayısını arttırarak Suriyeli istihdamını düzene koymak ve kayıt dışı işgücünü asgariye indirmek için çalışmalar yapılmalıdır. Başta İŞKUR ve Türk Kızılayı olmak üzere IMPR Humanitarian, Rızık İstihdam Ofisi vb. kuruluşların Suriye’den gelenlerin iş bulmalarına, çalışma izni almalarına, mesleki kabiliyetlerini geliştirmelerine ve kendi işlerini kurabilmelerine yardımcı olmaları sağlanmalıdır. Aksi takdirde Suriyeliler kendi aralarında örgütlenerek sadece kendilerinden olanları çalıştırmaktadır. Böylece, toplumdan tamamen soyutlanmakta ve maalesef gettolaşmaktadır. Örneğin Suriyeliler’in Türk bankalarından değil,

²⁹ Aktif İşgücü Yönetmeliği’nin 104. maddesine göre *“Türkiye’de çalışmalarına engel durumu olmayan yabancılar, ilgili diğer mevzuat hükümleri saklı kalmak şartıyla, yabancı kimlik numarası ile Kuruma kayıt olmak ve il müdürlüğünce uygun bulunmak şartıyla, bu Yönetmelik hükümlerinden yararlanabilecekleri”* düzenlenmiştir. Suriyeliler’e verilecek zorunlu eğitimlere dair düzenlemeler bu Yönetmelik’te belirtilebilir.

³⁰ Ancak, UİK m. 11/6 gereğince, geçici koruma kapsamındakilerin *Turkuaz Kart*’a hak kazanabilmeleri mümkün değildir.

³¹ Taşoğlu, s. 297.

³² Taşoğlu, s. 303.

Suriyeli kuyumcular üzerinden veya kendi kurdukları aracı para gönderme ofisleri üzerinden Suriye'ye para transferi yaptıkları bilinmektedir³³.

Kanunların yetersizliği, uygulamadaki zorluklar ve toplumdaki yaklaşım gereği, geçici koruma kapsamındakilerin kayıt dışı istihdamı sorununu çözmek için en etkili yol, bu yabancıların gönüllü geri dönüşünü sağlamaktır³⁴. YUKK'un 87. maddesinde gönüllü geri dönüş desteğine dair hükümler düzenlenmiştir. İlk olarak, Cenevre Sözleşmesi ve New York Protokolü'ne bağlı kalınarak, ülkelerine geri dönmek isteyenlere aynı ve nakdi destek sağlanacağı belirtilmiştir. *“Başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden, gönüllü olarak geri dönmek isteyenlere, aynı ve nakdi destek sağlanabilir.”* Gönüllü geri dönmek isteyen Suriyeliler'in, bulunduğu ildeki Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne başvurmaları gerekmektedir. Ayrıca YUKK'un Uygulama Yönetmeliği'nde tüm yabancılar için gönüllü olarak ülkelere geri dönmeyi istemeleri halinde aynı, nakdi yardım yanında ülkelere kolay uyum sağlamaları için mesleki eğitim desteği de verileceği düzenlenmiştir.

YUKK'un 87. Maddesinin 2. fıkrasında ise gönüllü geri dönüşlerde, uluslararası kuruluşlarla da işbirliği yapılabileceği düzenlenmiştir. Zira, gönüllü geri dönüşlerin sağlanabilmesi için ülkeler arası işbirliğinin sağlanması elzemdir. Türkiye, hem siyasi hem de hukuki olarak Suriye'de krizin sona ermesi için adımlar atmaktadır. Bu bağlamda, Astana ve Cenevre süreçleri ile Anayasa Komitesi kurulmasında öncülük etmiştir. Ancak söz konusu süreç Esed rejimi tarafından sekteye uğratılmıştır. Milyonlarca Suriyeliye geçici koruma sağlayan Türkiye, mültecilerin gönüllü ve güvenli geri dönüşleri için uygun şartların hazırlanması ve ihtilafa BM Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararında ortaya konulan yol haritası uyarınca çözüm bulunması yönündeki çabalara aktif katkısını sürdürmektedir. Türkiye ayrıca Suriye topraklarında, 2019 yılı itibari ile Fırat'ın doğusunda 32 km'lik şeritte 1 milyon sığınmacıyı geri döndürmek ve yerleştirmek için kentler inşa etmektedir. Bu yerleşkeler için başta Kızılay ve AFAD olmak üzere Türkiye'deki dünyanın birçok bölgesindeki sivil toplum kuruluşları destekte bulunmaktadır³⁵.

SONUÇ

Türkiye'nin son 10 yıldır ekonomik bir darboğazda olduğu bilinmektedir. Her geçen yıl bu durum etkisini daha da şiddetli göstermektedir. Kayıt dışı istihdam ise ekonominin olumsuz yönde seyretmesinin önemli sebeplerinden biridir. Hem Türk vatandaşlarının hem de yabancıların kayıt dışı olarak istihdam edildiği malumdur. İstihdam edilen kayıt dışı yabancıların çoğunluğunu geçici koruma kapsamındakiler oluşturmaktadır. Geçici koruma kapsamındakilerin kayıt dışı istihdamının sona ermesiyle birlikte, başta ekonomik problemler olmak üzere birçok problemin son bulacağı tahmin edilmektedir.

Geçici koruma kapsamındaki yabancıların kayıt dışı istihdamını sona erdirecek en etkili yöntem, gönüllü geri dönüşlerinin sağlanmasıdır. Yapılan anketlerde de yaklaşık her 3 Suriyeli'den 1'inin gönüllü olarak ülkesine dönmeye sıcak baktığı ortaya çıkmaktadır. Ne var ki, gönüllü geri dönüş gönüllülük esasına dayandığı için, sorunun bu şekilde tamamen sona ereceğini düşünmek çok iyimser olacaktır. Bu sebeple, gönüllü geri dönüşü reddeden yabancıların topluma entegrasyonu için çaba sarf edilmelidir. Topluma entegrasyon için de öncelikle Türk dilini ve kültürünü öğretmek gerekmektedir. Yabancıların bu eğitimi alması

³³ Turan, Ali Yuşa. *Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların Çalışma Hakkı*, (İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2020), s. 162.

³⁴ İçişleri Bakanlığının 16 Şubat 2024 tarihli açıklamasına göre yaklaşık 625.000 Suriyeli'nin memleketine gönüllü geri dönüşü sağlanmıştır. Türkiye'den sonra en çok Suriyeli'ye ev sahipliği yapan Lübnan ve Ürdün'ün de son zamanlardaki politikasının gönüllü geri dönüş sağlanması yönünde olduğu belirtilmelidir.

³⁵ Taşoğlu, s. 158.

muhakkak şart koşulmalı, düzenli olarak bu eğitimi almayanlara ülkede kalış hakkı tanınmamalıdır.

Kanuni değişiklikler de en az gönüllü geri dönüş ve toplumsal entegrasyon konuları kadar önemlidir. Günümüz şartlarına uygun yepyeni düzenlemeler yapılmalıdır. Kanunların atıl kalmaması ve gerektiği gibi uygulanması sağlanmalı, gerekli denetimler sürekli olarak gerçekleştirilmelidir. Kayıt dışı istihdamı minimuma indirebilmek için hem uluslararası kuruluşlarla hem de ulusal kurumlarla gerekli işbirlikleri yapılmalı ve bu işbirliklerinin sürdürülebilir olmasına özen gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

Acer, Yücel, Kaya, İbrahim ve Gümüş, Mahir. (2010). *Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi*, Ankara: USAK Yayınları.

Benlikol, Sabahattin ve Akgür, Muhsin. (2002). *Avrupa Birliğinde Kayıtdışı Faaliyetlerin Kontrolü ve Denetimi*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Çelikel, Aysel ve Gelgel, Günseli. (2022). *Yabancılar Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

Doğan, Vahit, Yılmaz, Alper Çağrı ve Ayhan İzmirli, Lale. (2022). *Türk Vatandaşlık Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınları.

Degler, Eva ve Liebig, Thomas. (2017). *Finding their Way Labour Market Integration of Refugees In Germany*, OECD.

Ekşi, Nuray. (2018). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

Koç, Muzaffer, Görücü, İbrahim ve Akbıyık, Nihat. (2015), Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri. *Birey ve Toplum*, 5 (9), 65.

Koç, Yıldırım. (2000) *Kaçak İşçilikle Mücadele Sorunlar – Öneriler*, Ankara: Türk-İş Eğitim Yayınları.

Lordoğlu, Kuvvet. (14-16 Ekim 1998). Türkiye'de Enformel İstihdam ve Bir Boyut, Cumhuriyetin 75. Yılında Endüstri İlişkilerinde ve Emek Piyasalarının Düzenlenmesinde Devletin Rolü ve İşlevleri, Türk Endüstri İlişkileri Derneği III. Uluslararası Endüstri İlişkileri Kongresi.

Şimşek, Doğuş ve Çorabatır, Metin. (2016). Challenges and Opportunities of Refugee Integration in Turkey. *Research Centre on Asylum and Integration (IGAM)*

Taran, Patrick A. (2002). Migration and Labour Solidarity. *Migrant Workers*, 129, 26-34.

Taşoğlu, Jale. (2023). *Uluslararası Hukuk ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Çalışma Hakkı: İzmir Örneği*. Ankara: Adalet Yayınevi

TBMM İnsan Hakları Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu, Göç ve Uyum Raporu, 26. Dönem 3. Yasama Yılı, Mart 2018.
https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf
E.T. 21.03.2024

Teber, Serol. (1980). *İşçi Göçü ve Davranış Bozuklukları*, İstanbul: Konuk Yayınevi.

Toptaş, Ülker. (1998). *Türkiye’de Kayıtdışı Ekonominin Nedenleri*, Ankara: Tes-Ar Yayınları.

Turan, Ali Yuşa. (2020). *Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların Çalışma Hakkı*, İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Yıldız, Ayselin. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 56.

Yıldız, Tuğba ve Yıldız, İbrahim. (2017). Suriyelilerin Türkiye Ekonomisinde Kayıt Dışı İstihdama Etkileri Ve Bunun Yansıması Olarak Türkiye’ye Maliyetleri Üzerine Bir İnceleme. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 2 (3) 32.

<https://www.csqb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izin-istatistikleri/> E.T. 21.03.2024

<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> E.T. 21.03.2024

**LİSELERDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENİN TEMEL MOTİVASYON
KAYNALARININ İNCELENMESİ**
EXAMINATION OF THE BASIC MOTIVATION SOURCES OF TEACHERS WORKING
IN HIGH SCHOOLS

Hakan İPEK

İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji
Bölümü, Sosyoloji Bölümü Lisansüstü Öğrencisi
Orcid: 0009-0009-4905-9306

Doç. Dr. Gökçen ÇATLI

İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
Orcid: 0000-0002-0375-3986

Özet

Toplum, toplumsal kurumlardan bunların işlevlerinden meydana gelmektedir. Eğitim kurumu özellikle de gelişmiş ülkelerde en önemli kurum olarak belirlenirken, gelişmekte olan ülkelerde ekonomi-yönetim biçimi-inanç kadar birincil edilmemektedir. Gelişmiş toplumsal kültür yapılanması umuduyla, bu araştırmada. Liselerde görev yapmakta olan öğretmenlerin temel motivasyon kaynaklarının neler olduğu üzerine kurgulanmıştır. Çalışmada her ne kadar öğretmenlerin temel güdülenme kaynaklarına odaklanılsa da aynı zamanda bu güdülenme davranışlarını düşüren durumlara da değinilmiştir. Bir işin yürütülmesinde o işin yürütücüsü konumundaki kişilerin söz konusu faaliyete yönelik adanmışlığı yapılan işin kalitesine doğrudan etki etmektedir. Bu bağlamda eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütücüsü konumunda olan öğretmenlerin motivasyon durumlarının yürütmüş oldukları faaliyete yönelik etkisi yadsınamaz bir gerçekliktir. Yapmış olduğumuz çalışma ile öğretmenlerin motivasyonlarını arttıran veya düşüren durumlar ortaya konulduğu takdirde öğretmen kaynaklı oluşabilecek aksaklıkların ve eğitim öğretimin niteliğine yönelik kayıpların önüne geçilerek bu alana yönelik gerekli iyileştirmelerin yapılabileceği düşünülmüştür. Kurgulanan bu araştırmayla eğitim öğretim sürecinde karar verici konumunda bulunan kişiler veya mekanizmaların ihtiyaç duyabileceği verilerin sağlanması ve söz konusu veriler aracılığıyla yapılacak iyileştirmeler neticesinde eğitim öğretim faaliyetlerinin daha nitelikli hale getirilmesi amaçlanmıştır. Bu açıdan da söz konusu çalışma ehemmiyetli görülmüştür. Eğitim sisteminin en önemli ögesinin öğretmenler olduğu düşünüldüğünde bu meslek grubunun iş motivasyonunun eğitim sisteminde yapacağı değişimin dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Yapmış olduğumuz bu çalışmada örneklem olarak İstanbul ilinde görev yapmakta olan 14 lise öğretmeni seçilmiştir. Fakat bu çalışmadan elde edilen bulguların diğer kademeler ve diğer illerde görev yapan öğretmenler ile de yüksek bir korelasyon içerisinde olacağı düşünülmektedir. Bu araştırma öğretmenlerin eğitim ve öğretim faaliyetleri esnasında motivasyonlarını arttıran veya azaltan durumların incelenmesine yönelik nitel bir çalışmadır. Söz konusu çalışmamızda olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırma evren ve örnekleme ... okulundan kadın ve erkek öğretmenlerden seçilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenler farklı branşlardan ve farklı yaş gruplarından seçilmiştir. Çalışma grubu olarak belirlenen öğretmenlerin her birinin görece farklı niteliklere sahip olması hususuna ayrıca dikkat edilmiş bu bağlamda yaş, cinsiyet, branş, çalışılan okulun türü, öğretmenin kadrolu veya sözleşmeli olması, devlette veya özelde çalışması gibi konularda farklılaşan öğretmenler çalışma grubuna dahil edilmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi doğrultusunda katılımlı gözlemle, yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak veriler elde edilmiş ve bu veriler belli başlıklar

altında toplanarak frekans tablolarına yansıtılmıştır. Bu tablolar neticesinde elde edilen veriler yorumlanmış ve son bölümde veriler ışığında öneriler dile getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, dışsal motivasyon, içsel motivasyon, lise öğretmenleri, öğretmen.

Abstract

This study is based on the fundamental motivation sources of the teachers working in high schools. Although the study focused on the main motivational sources of teachers, and it also addressed the situations that reduce these motivational behaviors. In a task being carried out, the motivation of the people in leadership positions directly affects the quality of the task. In this context, it's an undeniable reality that the motivation of teachers who are the executives of education activities has an effect on the activities they carry out. With this study, it is thought that provided the situations that are increasing or decreasing teachers' motivation are presented, essential improvements can be made in this field by preventing the hitches that might occur due to teachers and losses in the quality of education. With this research, it is aimed to provide the data that might be needed by people or mechanisms in the position of decision-maker in the education process and to make education activities more qualified through improvements based on these data. In this aspect, the study has been regarded as significant. Given the most crucial factor of the education system is teachers, the change in the work motivation of the professional group within the education system must be carefully examined. In this study, 14 high school teachers working in Istanbul were selected as a sample. However, it is thought that the findings obtained from this study will have a high correlation with other levels and teachers working in other provinces. This research is a qualitative study to examine the situations that increase or decrease the motivation of teachers during education and training activities. In this study, phenomenology design was used. The teachers who make up the study group were selected from different branches and different age groups. Special attention was paid to the fact that each of the teachers determined as the study group had relatively different qualifications, and in this context, teachers who differed in terms of age, gender, branch, type of school, whether the teacher was permanent or contracted, working in the state or private sector were included in the study group. In this study, data were obtained by using semi-structured interview technique and these data were collected under certain headings and reflected in frequency tables. The data obtained as a result of these tables were interpreted and suggestions were expressed in the light of the data in the last section.

Keywords: Education, extrinsic motivation, high school teachers, intrinsic motivation, teacher

**THE STRANGE RELATIONSHIP BETWEEN LITERACY AND WELL-BEING:
THE RESULTS OF AN INTERNATIONAL SURVEY WITH SPECIAL FOCUS ON
ITALY**

Federica CORNALI
University of Turin, Italy

Abstract:

Does education matter to the quality of our life? The results of extensive studies offer an affirmative answer to this question: high education levels are positively associated with higher income, with more highly qualified professions, with lower risk of unemployment, with better physical health and also, it is said, with more happiness. However, exploring these relationships is far from straightforward. Aside from educational credentials, what properties distinguish functionally literate individuals? How can their personal level of satisfaction be measured? What are the social mechanisms whereby education affects well-being? Using a literacy index and several measures for well-being developed by secondary analysis of the Adult Literacy and Life Skills Survey database, this investigation examined the relationship between literacy skills and subjective wellbeing in several OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) countries. Special attention was been addressed to Italy, and in particular to two regions representing territorial differences in this country: Piedmont and Campania.

Keywords: Cultural Divide, Literacy Index, Life Satisfaction, Subjective Well-being

Index

**DEVELOPMENT OF ORGANIZATIONAL JUSTICE IN INCENTIVE
ALLOCATION OF THE THAI PUBLIC SECTOR**

Kalayanee KOONMEE

National Institute of Development Administration, Bangkok 10240, Thailand

Abstract:

An incentive for performance, as one subsystem of a new performance management system, has been implemented in the Thai public sector since 2004. This research investigates the development of organizational justice in the incentive allocation by comparing the roles of distributive and procedural justice on national personnel-s attitudinal outcomes (incentive satisfaction and job performance) between 2 periods, i.e. 2006 and 2008. The data were collected via self-administered questionnaires completed by national government officers and employees. They were stratified using multistage sampling with 2,600 usable samples or 72.0% response rate in 2006, and 1,969 usable samples or 59.3% in 2008. The findings are: (1) There is no difference in means between the two periods relating to distributive justice, procedural justice, incentive satisfaction and job performance. (2) Distributive justice and procedural justice played more important roles in predicting incentive satisfaction and job performance in 2008 than in 2006.

Keywords: Distributive justice, incentive allocation, procedural justice, Thai public sector.

DEGREE AND THE EFFECT OF ORDER IN THE FAMILY ON VIOLENCE
AGAINST WOMEN (VAW)

Javadi MARYAM

Social Science Group, Payame Noor University(PNU), Iran

Abstract:

The purpose of this study attempts to emphasize the factors relating to intra-family relationships (order point of view) on violence against the women, For this purpose a survey technique on the sample size amounted 100 women of married of city of Ilam in country of Iran were considered. For measurement of violence against the women , the CTS scaled has been used .violence against the women be measured in four dimension (emotional violence, psycho violence, physical violence, neglect violence). highest violence was related to emotional violence and after are as follow respectively : physical violence and neglect violence. The results showed that women have experienced the violence more than once during the last year, degree of order in family is high. Explanation result indicated that the order variables in family including collective thinking, empathy and communal co-circumstance have significant effects on violence against the women. Via multiple regression analysis variables of empathy, religious tenet and education of husband had significant effect on violence against women. In other words relationships among family effect on violence in family.

Keywords: violence, domestic violence, violence against women, family.

EFFECT OF THE INTERNET ON SOCIAL CAPITAL

Safae SAFIOLLAH , Javadi MARYAM

Social Science Group, Payame Noor University(PNU), Iran

Abstract:

Internet access is a vital part of the modern world and an important tool in the education of our children. It is present in schools, homes and even shopping malls. Mastering the use of the internet is likely to be an important skill for those entering the job markets of the future. An internet user can be anyone he or she wants to be in an online chat room, or play thrilling and challenging games against other players from all corners of the globe. It seems at present time (or near future) for many people relationships in the real world may be neglected as those in the virtual world increase in importance. Internet is provided a fast mode of transportation caused freedom from family bonds and mixing with different cultures and new communities. This research is an attempt to study effect of Internet on Social capital. For this purpose a survey technique on the sample size amounted 168 students of Payame Noor University of Kermanshah city in country of Iran were considered. Degree of social capital is moderate. With the help of the Multi-variable Regression, variables of Iranian message attractive, Interest to internet with effect of positive and variable Creating a cordial atmosphere with negative effect be significant.

Keywords: Internet, Social Capital, social participation Social trust

CHARACTERISTICS THAT FUTURE TEACHERS SHOULD POSSESS

Norasrudin S., Redzuan P.
South East Asia Malaysia, Malaysia

Abstract

The main objective of this study is to determine the opinions of high school students regarding the “characteristics that future teachers should possess”. The sample of this survey research consists of a total of 125 students who were enrolled in 9th (n=35), 10th (n=40), 11th (n=30), and 12th (n=20) grades during the 2022-2023 academic year in a high school in Eskisehir. The appropriate sampling method was employed in the selection of students, and each grade level was represented in the sample. As part of the research, students were asked the question, “What characteristics do you believe future teachers should have?” and were requested to write down their opinions. The data collected through this open-ended question was analyzed and categorized using a descriptive analysis method. Additionally, the frequencies of each opinion were recorded. Findings from the study revealed that high school students’ opinions can be categorized into six groups: “Personality Traits”, “Characteristics Related to General Knowledge and Intellectual Skills”, “Characteristics Related to Humanitarian and Universal Values”, “Characteristics Related to Educational Processes”, “Communication Skills and Social Abilities” and “Characteristics Related to Motivation and Support”.

Keywords: Future teachers, teacher characteristics, high school students

PROBLEM-BASED LEARNING APPROACH TO HUMAN COMPUTER INTERACTION

Oon-Seng TAN

National Institute of Education, Nanyang Technological University, Singapore

Abstract:

Human Computer Interaction (HCI) has been an emerging field that draws in the experts from various fields to enhance the application of computer programs and the ease of computer users. HCI has much to do with learning and cognition and an emerging approach to learning and problem-solving is problem-based learning (PBL). The processes of PBL involve important cognitive functions in the various stages. This paper will illustrate how closely related fields to HCI, PBL and cognitive psychology can benefit from informing each other through analysing various cognitive functions. Several cognitive functions from cognitive function disc (CFD) would be presented and discussed in relation to human-computer interface. This paper concludes with the implications of bridging the gaps amongst these disciplines.

Keywords: problem-based learning, human computerinteraction, cognitive psychology, Cognitive Function Disc (CFD)

ASSESSMENT OF THE USE OF PROJECTED-MEDIA IN LEARNING OF BASIC SCIENCE AND TECHNOLOGY IN UPPER-BASIC SCHOOLS IN ILORIN, KWARA STATE

Aishat A. Yusuf, Dr. A. O. Akanbi

Department of Science Education, University of Ilorin, Ilorin, Nigeria

Abstract

Projected media is a learning media that assists learners to proffer solutions to barriers encountered in the process of studying. Due to the important of projected media in learning, the purpose of this study was to assess the impact of projected media in learning of Basic Science and Technology in Upper Basic Schools in Ilorin, Kwara state, Nigeria. The study type was experimental design. Forty (40) students were sampled as control group while one hundred and twenty (120) was sampled as experimental group for the study using simple random sampling technique. A structured instrument was used. Three research questions formulated and translated to hypotheses were tested with t-test statistic and analysis of variance (ANOVA) methods at 0.05 level of significance. The result of findings revealed that there was significant difference in the learning outcome of students taught basic science and technology with projected media and those taught without the use of projected media in favour of those taught with projected media, there was no significant difference in the mean achievement scores of male and female students taught basic science and technology with projected media and there was no significant interaction effect of projected instructional media and gender on students' achievement in basic science and technology. Also, there was significant difference in science teachers' view on multimedia challenges based on academic qualification. It is thus recommended that teachers should pay more attention on projected media for teaching science subjects, workshops, seminars and in-service training should be organized for male and female teachers on the ways they can effectively put the projected media innovative teaching strategies, government should provide projected media for the teaching of basic science and technology in junior secondary schools.

Keywords: Projected – media, Learning, Assessment, Upper Basic Schools and Basic Science and Technology

SOFT DRINKS MARKET

Dr. Chems Eddine BOUKHEDIMI

University of Tizi Ouzou. Department of commerce. Management Marketing Algeria

Abstract

This paper focuses on the analysis of one of the most reputed companies in Algerian soft drinks market, which is Coca Cola ® Company. In this perspective, the question of our research is carried about the competitiveness of Coca-Cola.

To achieve a clear answer for this issue, we adopted analytic research which is based on the strengths, weaknesses, opportunities, and weaknesses of their activities.

As result, Coca Cola® must be more vigilant by the improvement of its weaknesses and adapt with extern variables existent on its market.

Keywords: Strategic analysis, Coca Cola Algeria, Algerian Soft drink, SWOT

UBSDER

Çankaya - Ankara

06-139-180

Konu: Kongre Düzenleme Kurulu

01.12.2023

Sayı:2023/042

İLGİLİ KURUMA

İçişleri Bakanlığı tarafından tahsis edilen 06-139-180 tescil kodu ile Tüzel kişiliğe sahip olan Uluslararası Bilimsel Araştırma ve Strateji Geliştirme Derneği, 5253 sayılı kanuna uygun olarak “Bilimsel Araştırmalar ve Akademik Çalışmalar” alanında ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyetlerini yürütmektedir.

Kurumumuzun Yönetim Kurulu 03.04.2023 tarihinde saat 14:00’da “Bilimsel Çalışmalarda Strateji Geliştirme” görüşmeleri ile “Bilimsel Kongreler Düzenlenmesi” gündemleri ile toplanmış ve alınan 3 nolu karara istinaden aşağıda detayları yazılı olan bilimsel etkinliğin düzenlenmesine ve etkinliğe ilişkin akademisyenlerin resmi olarak görevlendirilmesine oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

Dr. Nadire KANTARCIOĞLU

UBSDER Başkanı

Etkinlik Adı : 2. ULUSLARARASI VAN GÖLÜ SOSYAL BİLİMLER
KONGRESİ

Etkinlik Tarihi: 15-17 MART 2024

DÜZENLEME KURULU

Dr. Aslı KAYA – Kongre Başkanı

Doç. Dr. Can YARDIMCI – Düzenleme Kurulu Üyesi

Doç. Dr. Mürşit IŞIK – Düzenleme Kurulu Üyesi

Dr. Chems Eddine BOUKHEDIMI - Düzenleme Kurulu Üyesi

Dr. Keshab Chandra Mandal